

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

6

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1998

Svet pod vašimi
nogami,
neokrnjen, neznan,
neverjeten...

bodi pripravljen.

Bridgedale[®]

THE ULTIMATE IN SOCK PERFORMANCE
VODILNI V SVETU NOGAVIC

**VRHUNSKÉ
TEHNIČNE NOGA-
VICE BRIDGEDALE
LAHKO KUPITE
V NASLEDNJIH
TRGOVINAH:**

Ljubljana:

- **ALDO TRADE**, BTC, hala A
- **ANAPURNA**, Krakovski nasip 10
- **ANAPURNA WAY**, Švarova 14
- **HERVIS**, Interspar Vič
- **FANINA**, Vodnikova 187
- **POHODNIK**, BTC, hala A
- **STREET STANE**, Prečna ulica 2

- Bled: **VRH**, TC
- Bovec: **ALP KOMERC**, Ledine 5
- Brežice: **PEGULA**, C. 1. borcev 12
- Čelje: **HERVIS**, Interspar
- Črnomelj: **ARMED ŠPORT**, Ul. 21. oktobra 9
- Domžale: **FAL SPORT**, Ljubljanska 80
- Izola: **JONATHAN**, Veliki trg 6
- Kamnik: **ALP SPORT**
- Koper: **JONATHAN
HERVIS**
- Kranj: **M-SPORT**, Gregorčičeva 8
- Kranjska Gora: **KOČA NA GOZDU**, Vršiška c. 86
- Krško: **SHARK**, CKŽ 35
- Maribor: **SPORT STYLE**, Tyrševa 1
- Medvode: **NOGAVIČKA**, BTC Loka
- Murska Sobota: **KEKO ŠPORT**
- Novo Mesto: **ALP SPORT**, BTC
- Prevalje: **LEILA ŠPORT**, Trg 57A

Ekskluzivni zastopnik in distributer za nogavice Bridgedale: Logos Sport d.o.o., Ljubljanska 21K, Kamnik, tel.: 061/811-665

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1998

6

letnik XCVIII

izhaja od leta 1895

vsebina

Žarko Rovšček	»Findrov« in še kateri most	242
Mirko Kunšič	Pomladitev slovenske GRS	243
Filip Bence	Resnica, ki boli	243
Marjan Raztresen	Prvi Slovenec peš na tečaju Zemlje	245
Marjan Oblak	Vlasto Kopač in njegovih 85 let	248
	Ogrožena ledeniška dolina Kamenca	250
	Banff po Banffu	252
Borut Peršolja	Ciciban planinec in družine v gorah	254
Marija Hrast	Na Roblek	258
	Ōtzi končno vendarle doma	260
Lado Brišar	Včasih mi je težko	262
Matjaž Čuk	Planinci se spogledujejo z alpinisti	264
Zvonko Čemažar	Prvi poljub	267
Vinko Hrovatič	Še enkrat šel bi rad v planine	267
Aleš Tacer	Odslej bom hodil po markacijah	268
Robert Rudman	Gorski utrinki	269
Aleš Tacer	Prekrasna si, gora	271
	Odmevi	271
	Iz planinske literature	274
	Društvene novice	280

Slika na naslovni strani: **Po nemirnem ledu Arktike proti Severnemu tečaju**

Foto: Stane Klemenc

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk: Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

»FINDROV« IN ŠE KATERI MOST

ŽARKO ROVŠČEK

Majhna verjetnost obstaja, da se bo še kdo lotil popravila Findrove hiše globoko v grapi pod Rešljem. Petnajst let je minilo, odkar jo je zapustil Karlo, poslednji člen v verigi ožje Findrove rodbine, ki je še kljuboval propadanju hiše in zaraščanju posesti. Domačija brez dimnikov ob potoku Jelovščku sameva kot opomin mimoidočim. Z okajenimi temnimi zidovi v notranjosti je nema priča nekdanjega primitivnega načina kurjenja za vsakdanjo kuho in ogrevanje. Ko je na domačem ognjišču dogorelo poslednje debljo, je bil simbolično prekinjen tudi večni ogenj življenja številnih rodov, ki so na Findrovini vztrajali, krčili gozd navzgor proti vrhu Rešlja in brusili pete po tamkajšnjih senožetnih strminah.

Kot kratkohlačnik sem večkrat pomagal sorodnikom iz Zadlaz Čadrga pri spravilu sena na grebenu Rešlja. V trenutkih počitka sem pogledoval v globočo na severovzhodni strani. S preudarnim korakom, včasih tudi s krapšami na nogah, predvsem pa neverjetno trmasto, so se Findrovi premikali po strmini. Upognjenih hrbtov pod bremenom sena, izpod katerih je bilo videti samo spodnji del nog, so bolj spominjali na bajeslovne prikazni. Brezmejna ljubezen do rodne grude in nadčloveški napor so bili potrebni za ohranitev domačije in preživetje. Ves ta trud ni bil poplačan niti s tem, da bi bilo imetje ohranjeno prihodnjim rodovom. Žal spet ena izmed senčnih zgodb demografske statistike tolminskih hribov.

NEKDO MORA UDARITI PO MIZI

Namenil sem se pisati predvsem o mostu, ki tik ob Findrovi domačiji prečka gorski potok Jelovšček. »Kakšen most neki,« porečejo nekateri domači poznavalci, »saj gre le za skromno brv.« Pa vendar se ga je prijelo ime »Findrov most«. Nekoč je bila tod glavna prometnica po desnem bregu Zadlaščice: od Tolmina skozi Zadlaz Čadrg navzgor v Tolminske Ravne in naprej proti planini Razor. Njegov pomen se je precej zmanjšal spriču nove ceste v Tolminske Ravne, saj se večina raje preda lagodnemu prevozu do te gorske vasice in peš nadaljuje pot na planino Razor.

Kakorkoli že, stari Findrov most je lansko leto dokončno omagal. Pa ne zaradi velikega prometa, ampak pod težo osame in starosti. Bolj spretni popotniki so potem strugo Jelovščka kar preskakovali, drugi prečkali z iskanjem ožjih mest, vsi pa so opozarjali na to, da je treba nekaj ukreniti. Nerganje planincev in ostalih obiskovalcev se je stekalo predvsem na naslov matičnega planinskega društva, saj so menili, da spada most s pripadajočo potjo v planinski »resor«.

Ni potrebno posebej poudarjati, da je ob takih »razelektiritvah« že po funkciji najbolj priločen strelovod kar predsednik(ca). Na društvenih shodih so zato razprave o obnovi Findrovega mostu postajale vse bolj razvlečene in temeljite. Na sestanku upravnega odbora sredi novembra lani je že kazalo, da bodo spet brez pravega učinka.

Ob razčlenjevanju tehničnih podrobnosti je na sestanku nekdo celo omenil barvo oziroma način barvanja mostu. Že me je obšla zla slutnja: »Spet se bo vnel preprič o barvi: zeleni, rumeni ali kakršnikoli že; kot nekoč, ko smo obnavljali točilni pult v koči.« Črne oblake je razgnala predsednica društva, ki je nenadoma, kot deus ex machina, udarila po mizi: »Dovolj je tega govoričenja! Do konca leta moramo popraviti most, ker me je v imenu društva pred krajevnimi veljaki že pošteno sram!« Krajevna skupnost je namreč že pred tem nakazala nekaj sredstev kot prispevek za popravilo mostu.

»Zgodi se tvoja volja...« je bila prva misel, ki me je takrat spreletela – in res je bilo tako. Kot da bi udarec ženske pesti učinkoval trikratno (pravijo, da nekatere ženske to res dobro obvladajo), je nepričakovano posredovanje predsednice ob pravem času zdramilo neutrudne akterje razprave. Hitro so se dogovorili in zadnji teden v novembru se je na delu zbrala desetina mladih markacistov in alpinistov. S pomočjo veteranov **Peternela** in **Šorlija** so tako združene sile planinskega društva krenile v napad. Ni bil mačji kašelj najprej prepeljati in nazadnje po ozki stezi prenesti dva dolga odlučena železniška tira do gradbišča v grapi. Položili so ju na prej pripravljena kamnito-betonska temelja na obeh bregovih in prekrili z lesom. Na koncu so vse skupaj prebarvali z zaščitno barvo, ki bi – kot že rečeno – na društvenem sestanku kaj kmalu spet zapletla situacijo. Na naslednjem sestanku je sledilo lakonično poročilo »Findrov most je popravljen«, v nadaljevanju pa še nekaj podrobnosti in fotografije z akcije.

NEKAJ OPOMB NAMESTO EPILOGA

Usklajeno društveno delo tiho slavi svojo novo zmago. Brez veliko hrupa globoko v grapi spet prečka strugo nov most. Ali nismo včasih škodljivo preskromni? Že zato je prav, da take dogodke vsaj zabeležimo.

Spet smo dobili stik z Evropo, saj most poleg geološke *transverzale* povezuje tudi *evropsko pešpot*, ki poteka prav mimo Findrove domačije. Smo torej na liniji.

Še nekaj simbolike, ki po pomenu presega dimenzije mostu v dolžinskih enotah. Družno so ga postavili pripadniki dveh rodov planinskih društvenih delavcev. V času različnih pravdanj za oslovo senco gradnje navideznih in manj navideznih (bolj besednih) mostov med bregovi različno mislečih rodijo otipljive rezultate le taka torišča resničnega dela. Koristna so naši organizaciji, ki bi jo morali povezovati predvsem mostovi med različnimi pokolenji. Pri vsakdanjem društvenem delu prevečkrat pozabljam, da smo zaradi starostnih razlik znotraj članstva na medsebojno sodelovanje tako rekoč obsojeni.

Sleherna podobnost oseb in predmetov tega zapisa s tistimi iz vsakdanjika ni zgolj naključna.

Naj še večkrat udari kdo po mizi, da bomo imeli še kakšen podoben (ne podobnikov), pa čeprav le Findrov most.

SEDEM UR JE V ŽALCU TRAJAL VOLILNI ZBOR GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE SLOVENIJE

POMLADITEV SLOVENSKE GRS

MIRKO KUNŠIČ

Slovenski gorski reševalci imajo novega načelnika Komisije za GRS: petnajst od sedemnajstih glasov, prav toliko pa je v Sloveniji postaj GRS, je na tajnem glasovanju letošnjega 19. aprila na volilnem zboru slovenskih gorskih reševalcev v Žalcu v Savinjski dolini dobil 43-letni **Dušan Polajnar**, gorski reševalec-letalec, inštruktor in gorski vodnik z Dovjega, sicer član Postaje GRS Mojstrana.

Prvič po več desetletjih se je vodstvo te zdaj javne reševalne službe s 85-letno tradicijo naposled le pomaknilo bližje h goram, tja, kjer slovenski gorski reševalci iz leta v leto postajajo vse učinkovitejši. Samo lani so bili na 203 akcijah, s katerih so v dolino pripeljali 34 mrtvih, 11 bolnih in 115 ranjenih.

Dobrih sedem ur so delegati vseh postaj GRS ta dan v Žalcu porabili, da so sklenili svoj volilni zbor. **Filip Bence**, gorski reševalec in inštruktor iz Tržiča, je predlagal in uspel z dodatno točko dnevnega reda o tragediji na Okrešlju. Ta točka je celo postala osrednja – in je še

Dušan Polajnar z Dovjega, član Postaje GRS Mojstrana, bo odslej vodil slovensko GRS.

vedno nedorečena. V tej razpravi so predlog gorskih reševalcev z Jezerskega, ki so v nesreči nad Okreš-

namesto komentarja

RESNICA, KI BOLI

Okrešelj! Beseda, ime, ob katerem me vedno presune misel na tisti tragični torek, 10. junija 1997, ko so okoli poldneva zarohneli motorji v okoliških ostenjih in preglasili krike v prepad padajočih prijateljev. Različno je bilo tisto prvo reagiranje ob tej strašni tragediji, ki je nismo mogli sprejeti za resnično. Vse dopoldne smo se še veselo pogovarjali, celo o načrtih za naprej – pa je bilo vsega v trenutku konec.

Žal tisti trenutek ni bil le trenutek; traja in bo trajal večno, toda žal le tam, kjer je rana največja. Pri domačih, in, žal, le pri nekaterih prijateljih. Prišel sem do spoznanja, da so bile takrat solze nekaterih dokaj neiskrene, kar so dokazali s kasnejšimi besedami in dejanji, ki trajajo še sedaj, ko je tukaj obletnica te tragedije.

Po enem letu se še vedno vrtimo v krogu. Nekateri so si takoj upali s prstom pokazati na krivce, ne da bi sploh pomislili, razmišljali o vzroku in posledicah. To delajo še danes. Toda naša naloga, naloga vseh članov, vsaj gorskih reševalcev-letalcev, če že ne celotne Gorske reševalne službe, naj bi bila najti vzrok ali vzroke in te tudi takoj odpraviti, da ne pride do ponovne tragedije, ne pa se pripraviti in vsiljevati vsak svoje resnico.

Kako je mogoče na tiskovni konferenci govoriti o človeškem dejavniku in istočasno kazati s prstom daleč proč od sebe, celo na tiste, ki se, žal, ne morejo več zagovarjati?

Kako je mogoče odbiti vsa opozorila o možni moralni odgovornosti posameznikov?

Kako je mogoče sklicati zbor gorskih reševalcev in na dnevni red ne uvrstiti poročil o nesreči ter ob tem celo govoriti, da je poročilo Komisije za zračno plovbo označeno za strogo zaupno?

Kako je mogoče, da se ponovno omenjajo krivci s predolgimi zankami, nepravilnim sidriščem ter nedisciplino in samovoljo?

Kako je mogoče nekoga okriviti, sam pa se ne počutiti niti moralno odgovornega?

Kako je mogoče, da so poskušali končati letošnji zbor slovenskih gorskih reševalcev v Žalcu, ne da bi sploh omenili šest fantov in mož, ki so v zadnjih treh letih pri tej dejavnosti žrtvovali svoja življenja, eden v reševanju, pet pa pri usposabljanju, da bi lahko čim bolje in čim hitreje pomagali pomoči potrebnim?

Vsem bi bilo treba dati največja možna državna priznanja, toda, žal...

Dajmo, prijatelji, predvsem člani GRS, s skupnimi močmi poravnajmo svoj dolg! Ugotovimo vzroke, jih takoj odpravimo in s tem sperimo senco z mrtvih prijateljev! Preprečimo nadaljnje možnosti podobnih tragedij in obdržimo tak sijaj Gorske reševalne službe Slovenije, kot si ga je zaslužila s 85-letnim delovanjem!

Filip Bence

ljem izgubili dva člana, da naj bi še tretja komisija podala svoje strokovno mnenje o vaji letalskega reševanja, sprejeli le štirje delegati, devet jih je bilo drugačnega mnenja, štirje pa so se vzdržali.

Filip Bence je opozoril na bistveno razliko med krivdo in odgovornostjo ljudi, da je na vaji lahko prišlo do tragedije. Poudaril je bistveno: da še vedno ni brezžične zveze med reševalci v stenah in operaterjem vitla v helikopterju. Po njegovem mnenju je prav to eden od vzrokov za lanskoletno tragedijo.

Marjan Keršič-Belač, ki v GRS vztraja že 52 let, o nesreči na Okrešlju misli svoje. Za katastrofalna je ocenil mnenja načelnika GRS **Danila Škerbineka**, ki jih je Planinski vestnik povzel marca letos. Postavil je več vprašanj o vodstvu tečaja in o usodnem sidrišču na krušljivi Turski gori in dejal, da gre pri odgovornih za čast in ponos, ki običajno »sprožita« odstop.

Tomaž Jamnik, novi načelnik Postaje GRS Kranj, je v imenu postaje zavrnil poročilo posebne komisije GRS o Okrešlju in dodal, da bi morali reševalci dobiti na vpogled vse analize o tragediji, ki je vzela pet reševalcev – letalcev in inštruktorjev, pustila pa 12 nepreskrbljenih otrok.

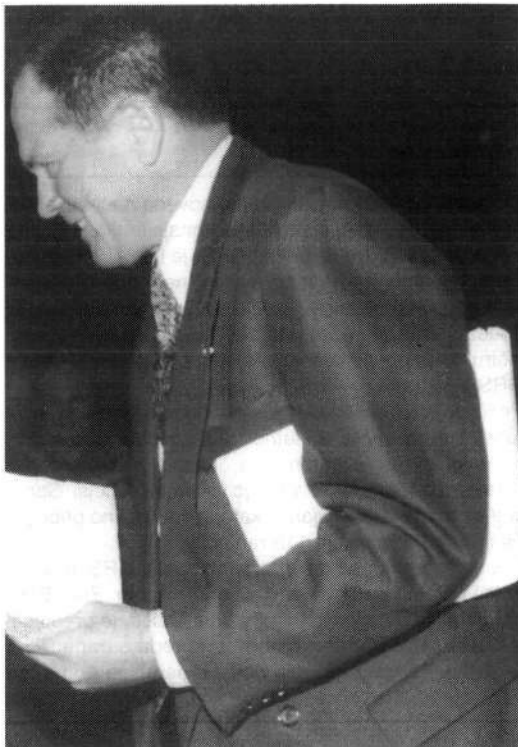
Janez Ažman, član Postaje GRS Kamnik, je vprašal, kaj je s pripravniki za reševalce – letalce, ki so na vajah v petih letih le petnajst minut leteli s helikopterjem.

Tudi predsednik PZS **Andrej Brvar** ni mogel mimo Okrešlja. Po njegovem je usodno zaznamoval celo generacijo reševalcev in bo še odmeval. Zato je kot oblika katarze potreben in se ga ne sme pomesti pod preprogo.

Okrešelj je opozoril tudi na pomanjkanje avtoritete. **Bojan Kopač** iz Uprave za zaščito in reševanje je dejal, da je GRS del novega sistema in s tem del 45.000 prostovoljcev v tej organizaciji. Reševalce je seznanil s tem, da bodo letos dobili iz proračuna 67 milijonov tolarjev in da ne sme biti nobenega dvoma o tem, kateri piloti, vojaški ali policijski, bodo reševali. Helikopterji, kupljeni z denarjem davkoplačevalcev, so tudi za reševanja in pomoč GRS.

Zdravnik – reševalec – letalec **dr. Iztok Tomazin** je apeliral na vse, da je treba storiti vse za usposabljanje reševalcev – letalcev in tako zagotoviti še večjo strokovnost in profesionalnost. »Sezona prostega letenja z jadralnimi padali in zmajci se je začela, planinska sezona je pred vrati, od usodnega Okrešlja s še vedno nezaceljenimi ranami pa še ni bilo nobenega tečaja za letalsko reševanje. Pri tem je bistvena učinkovitost in varnost,« trdi zdravnik, ki je bil lani na 13 reševanjih, vsi zdravniki iz GRS pa na 108 akcijah. Tudi v nadaljevanju svoje razprave je bil konkreten s pripombami zdravnikov na pravilnik GRS. Trdi, da sestavljenci niso upoštevali njihovih pripomb na 55., 60., 72. in zanje najbolj problematičen 77. člen pravilnika.

Zaradi očitkov se je oglasil dosedanji načelnik GRS **Danilo Škerbinek**. Zagotovil je, da je po nesreči na Okrešlju kar dvakrat ponudil odstop, vendar ga ostali člani komisije, načelniki postaj GRS, niso hoteli sprejeti. Priznal je, da je bila ena od napak na Okrešlju ta, da je bilo pet ljudi na enem krušljivem sidrišču. Njegova

Slovo dosedanjega načelnika Komisije za GRS Slovenije Danila Škerbineka

Foto: Mirko Kunšič

trditev, da ima poročilo Uprave za zračno plovbo o nesreči na Okrešlju oznako strogo zaupno, pa zanesljivo ne drži. Direktor uprave mi je namreč že pred meseci izjavil, da so takšno poročilo dolžni javno objaviti, predvsem pa sestaviti, saj je Slovenija podpisnica Čikaške konvencije.

Na zboru slovenskih gorskih reševalcev v Žalcu so sprejeli sklep o ustanovitvi sklada Okrešelj; na bančnem računu v te namene je bilo na dan zborovanja, sredi aprila torej, 11,4 milijona tolarjev. Ves zbrani denar bo namenjen izključno za šolanje otrok ponesrečenih gorskih reševalcev.

Jože Rožič, ki bo še naprej vodil podkomisijo za vzgojo in reševalno tehniko, je na prepoznavne očitke, da so (bili) lahko tudi laiki inštruktorji, izjavil, da Komisija za GRS ni sprejela nobenega takega. To se je, kot je dejal, očitno dogajalo po postajah.

Polajnarjev namestnik v Komisiji za GRS Slovenije bo **Drago Kupnik**, nekdanji delavec Ministrstva za notranje zadeve in prejšnji načelnik podkomisije za letalsko reševanje.

Danilo Škerbineku so se reševalci v Žalcu za 15-letno načelovanje zahvalili s sliko.

Javnost dela ostaja še naprej največji adut slovenskih gorskih reševalcev. Republiška uprava za zaščito in reševanje je že določila kot normativ 430 reševalcev; zdaj nosi znak slovenske GRS skoraj 700 ljudi, od katerih pa nekateri niso več aktivni.

STANE KLEMENC JE PRIPEŠAČIL NA NAJSEVERNEJŠO TOČKO NAŠEGA PLANETA

PRVI SLOVENEK PEŠ NA TEČAJU ZEMLJE

MARJAN RAZTRESEN

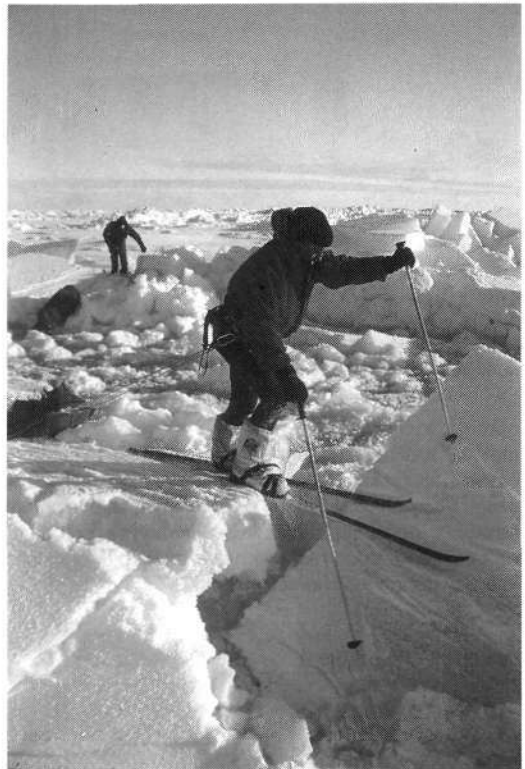
Stane Klemenc, alpinist iz Ljubljane (ali iz Bohinja, kdo ve), je prvi Slovenec, ki je peš prišel na enega od zemeljskih tečajev. Letošnjega 22. aprila zvečer je skupaj s še šestimi ljudmi enakega kova, kot je sam, s smučmi na nogah in s sanmi za seboj na podlagi podatkov dveh naprav za satelitsko orientacijo GPS ugotovil, da so na najsevernejši točki našega planeta. Na prav skromni, 20 metrov široki in dolgi ledeni uravnavi so postavili šotore in brez posebne praznovanja legli k počitku, ki so ga bili potrebni.

IZ MOSKVE ČEZ SIBIRIJO NA SEVER

Na letošnjo velikonočno nedeljo, 12. aprila, isti dan, ko je skupina petnajstih njegovih alpinističnih kolegov odšla na odpravo v Himalajo, se je Stane Klemenc sam odpravil na polet v Moskvo, dva dni pozneje pa od tod v Sibirijo. Prva postaja njegove poti proti severnemu zemeljskemu tečaju je bilo mestece Norilsk, eno od številnih umetnih mest v Sibiriji, ki se je začelo razvijati, potem ko so tam odkrili velikanske zaloge zlata, kobalta, iridija, platine, bakra in še drugih kovin, od katerih znašajo nekatere kar četrtino vseh svetovnih zalog te kovine, za zaslužkom ali po drugačnih, administrativnih poteh pa je tja doslej prišlo okoli 25.000 ljudi. Iz tega značilnega industrijskega sibirskega mesteca se je takoj odpravil v drugo tako mesto, v Hatango, ki leži na 72. vzporedniku, na 72 stopinjah severne širine in na 120. poldnevniku, 120 stopinj vzhodno od Greenwicha. Naslednja postaja te njegove poti je bilo zelo podobno mestece Hatanga, naslednja pa Srednji otok v Severnem otočju, kjer so bile njega dni, v letih Sovjetske zveze, sovjetske vojaške baze in ena od sovjetskih polarnih postaj. Če bodo kdaj hoteli ponovno vzpostaviti to postajo, jo bodo morali verjetno najprej očistiti, kar jih bo veljalo precej denarja. Po Klemenčevih besedah je to zdaj eden od najbolj zanemarjenih predelov na zemeljski krogli, kjer je več kot sto velikanskih cistem za gorivo, vsaka za kakšnih 20.000 litrov goriva, in tisoče praznih kovinskih sodov, ki propadajo v skoraj večnem snegu in ledu le zemeljsko stopinjo pod Severnim tečajem, kjer je bila ta čas temperatura približno 25 stopinj pod ničlo.

Njega dni je bila tam polarna postaja, namenjena izključno sovjetskim odpravam in sovjetski znanosti; to postajo je država stalno vzdrževala in vanjo zlepa ni spustila katerega od tujcev. Zdaj, ko nova država Rusija za te namene nima več denarja, se je tam naselila komercialna polarna postaja, ki živi od lastnih dohodkov: kdor hoče priti tja in potovati še višje proti severu, mora za to plačati komercialno ceno.

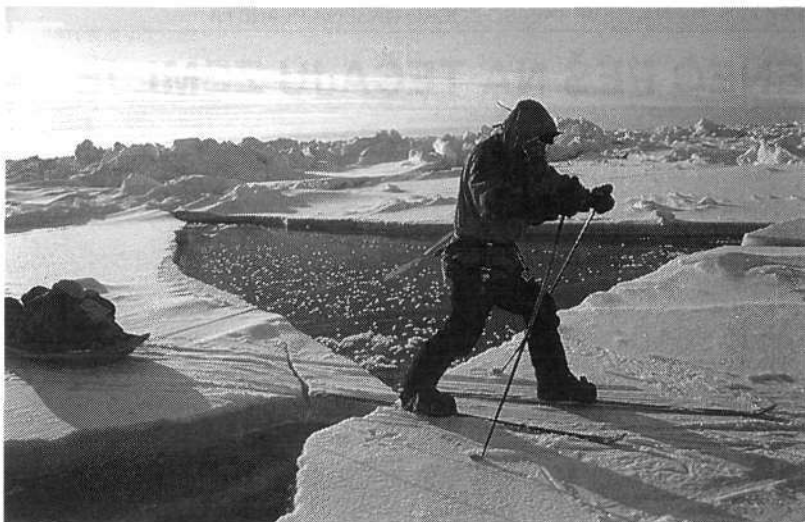
Tam se je Stane Klemenc srečal s še šestimi popotniki z enakimi željami, kakršne je imel on sam. Vodja te od-

Takole je šlo preko ozke prelomljene ledene plošče Arktike.

prave je bil Francoz **Christian Demarliave**, ki je bil dotlej že osemkrat na Severnem tečaju, vendar je do tja vedno prepešal le dobrih sto kilometrov oziroma pet do sedem dni hoje, kolikor je potrebno od tod do najsevernejše točke Zemlje. V skupini sta bila poleg njega še dva njegova rojaka iz Francije in Rus **Sergej Ogorodnikov**, ki je lani skupaj z neko Francozinjo s Severnega otoka s sanmi za seboj prepešal 945 kilometrov do Severnega tečaja, njegova spremljevalka pa je bila prva ženska, ki ji je uspel tak podvig (čeprav je treba pri tem omeniti, da je občasno priletel k njima helikopter, ki ju je oskrbel s potrebno hrano in opremo, da jima ni bilo treba prav vsega voziti s seboj). Poleg teh sta bila v skupini še dva Norvežana, od katerih je bil eden znameniti **Borge Ousland**, mož, ki je lani čisto sam in brez kakršnekoli podpore od zunaj prečil Antarktiko prav ta čas, ko je bil Klemenc skupaj z **Vikijem Grošljem, Rafkom Vodiškom in Stipetom Božičem** na uspešni odpravi na najvišji vrh Antarktike, na Mount Vinson.

Tam si je Klemenc sposodil nekaj opreme, predvsem sani, na katere je naložil približno 40 kilogramov svoje 245

Ponekod je nemirno Arktično morje razklalo ledene plošče Arktike.

opreme, tudi šotor, ki je bil ponoči njegova streha nad glavo, in tudi posebno prirejene turne smuči z robniki in čevlje, odlično kanadsko obutev, čeprav je imel s seboj svoje. Vso opremo vključno s sanmi in moštvo je potem helikopter odpeljal še kakšnih 50 kilometrov proti severu, tako da jih je od najsevernejše točke planeta ločilo »samo« dobrih sto kilometrov poti.

Na pot se je sedmerica odpravila 18. aprila in računala, da bo na cilj prišla v šestih do sedmih dneh, ko bi dnevno po težavnem terenu naredili 17 do 23 kilometrov. Štirje od sedmih popotnikov so bili na Arktiki prvič, vendar so vsi po vrsti že imeli alpinistične ali siceršnje izkušnje s potovanj po predelih večne zime.

NA OCEANU PLAVAJOČA ARKTIKA

Predeli ob zemeljskem Severnem in Južnem tečaju se bistveno razlikujejo med seboj. Antarktika je celina na jugu Zemlje, trdna zemlja, na kateri je debela plast ledu in snega, Arktika je različno debela ledena plošča, pod katero je štiri kilometre in več globoko morje. Nemirni Arktični ocean to ledeno ploščo potiska sem in tja, jo lomi in nariva njene dele drugega na drugega, tako da ni ta plošča skoraj nikjer gladka, ampak pokrajina razmetanih in narinjenih debelih plošč, med njimi pa so ponekod vodni kanali, široki tudi kot zelo široka reka, preko katere si je treba najti prehod tam, kjer je nekaj decimetrov ledu. Pravzaprav na Arktiki ni nikjer popolnoma ravnega ledu, saj si je treba neprestano iskati pot proti severu, ki se vseskozi, na vsakem koraku, vzpenja in pada po nekaj metrov. Preko tako razmetanega ledu se je treba prebijati s smučmi na nogah (na smučeh pa so ves čas pritrjene kože) in s sanmi za seboj.

Prve izkušnje s takšno hojo so bile za dvojico iz te skupine zelo mokre in mrzle: pod pretenkim ledom se jima je v takem kanalu vdrla pod nogami, da sta zabredla v ledeno vodo, vendar nikoli za seboj nista potegnili sani, kar bi bilo lahko usodno. Nemudoma sta se preoblekla in si tako rešila kožo.

Orientacija je bila ob lepem vremenu zelo preprosta. Sonce je okoli Severnega tečaja v določenem letnem času in mesecu vseskozi enako visoko; zjutraj je bilo točno na desni strani, na vzhodu, šest ur pozneje na jugu, za hrptom torej, še šest ur pozneje na levi strani, na zahodu, in opolnoči tik pred popotniki, na severu.

Potem ko sta dva člana odprave padla v vodo, ker se jima je udrla pretenka ledena skorja, je na nevarnih mestih tvegala eden, ki je potem druge na saneh – pulkah takole zvezel preko nevarnih mest.

Zastava slovenskega letalskega prevoznika Adrie Airways je letošnjega aprila zaplapolala na Severnem tečaju, kjer jo je zapičil Stane Klemenc. Udeležbo na tej mednarodni odpravi je Klemencu podprla AA, poleg nje pa še Zavarovalnica Triglav, Foto svet – Fudži film, Kolinska, Dumo z Iga pri Ljubljani z oblačili iz polar-teca, Dia studio – razvijanje dia filmov in časopis Slovenske novice.

PRVIČ NA SEVERNEM ZEMELJSKEM TEČAJU

Dne 22. aprila zvečer je sedmerica po 23 kilometrih tistega dne in le kratek čas potem, ko je prekoračila enega od vodnih kanalov, z dvema GPS, napravama za satelitsko določanje položaja, ugotovila, da je na najsevernejši točki našega planeta, na cilju poti torej, na 90 stopinjah severne širine. Sedem mož je izpreglo svoje sani, si čestitalo in se v minuti ali kaj v krogu spredilo okoli Severnega tečaja, da so obhodili časovni krog: v tako kratkem času so bili na vseh zemeljskih poldnevnikih, ki določajo čas na tem našem planetu. Ko je bil opravljen ta obred, so postavili šotore, si na bencinskih kuhalnikih pripravili vsak svojo večerjo in prav na Severnem polu, na kakšnih 20 kvadratnih metrih razmeroma ravne površine, legli k zasluženemu počitku.

Naslednje jutro so ugotovili vsaj dvoje: da so hodili izredno hitro in tistih dobrih sto kilometrov prehodili dva dni prej, kot so se namenili, njihove naprave GPS pa so pokazale, da so se ponoči na svoji ledeni plošči zapeljali dva kilometra in pol stran od Severnega tečaja. Ali bi se lahko zgodilo, da bi se ponoči, med njihovim

Bilo je prav lepo, vendar redko, da je bila snežena in ledena površina ravna in je bilo po njej mogoče normalno smučati in za seboj vleči sani z vso opremo.

Foto: Stane Klemenc

spanjem, prav pod njihovim šotorom »odprla zemlja«, da bi se ledena plošča prelomila ravno pod njihovim ležiščem? Da, seveda bi se lahko to zgodilo, vendar bi se pred tem zanesljivo dovolj zgodaj prebudili in se lahko rešili. Kot so povedali izkušeni »polarni medvedi«, se tak dogodek mnogo prej najavi s takšnim hrupom, lomljenjem in bobnenjem, kot bi pod šotorom letelo nekaj reaktivnih letal, tak hrup pa bi moral prebuditi celo mrtvega; preden se led razlomi, poleg tega preteče toliko časa, da bi se ogroženi ljudje lahko brez naglice rešili.

Niti z narinjenimi ledenimi ploščami, niti z vodnimi kanali našim arktičnim popotnikom ni bilo prizanešeno; edina nevarnost, ki je tam niso spoznali, so bili severni medvedi, ki so lahko ljudem prav nevarni, posebno še samotnejšim popotnikom, ki so jih na njihovih arktičnih poteh doslej že večkrat ponoči napadli v njihovih šotorih; nekateri so se jih z orožjem v rokah ubranili, drugi so v tem nočnem presenečenju potegnili krajši konec.

V MINUTI V VSEH ČASOVNIH PASOVIH

Dne 23. aprila so se po zajtrku odločili še enkrat odpraviti na Severni tečaj, ki jim je pobegnil; pravzaprav so imeli dovolj časa, saj naj bi helikopter priletel ponje šele naslednji dan. Zaprli so šotore, si pripeli smuči in 23. aprila samo z majhnim nahrbtnikom na ramah odšli tista dva kilometra in pol proti severu. Tam so ponovili obred prejšnjega dne, ko so obhodili časovni krog, predvsem pa spotoma in na najsevernejši točki planeta veliko fotografirali, potem pa se vrnili v svojo bazo, se ves dan potikali okoli nje in predvsem fotografirali ali snemali. Prvi Slovenec, ki je peš prišel na enega od zemeljskih tečajev, Stane Klemenc, si kajpada ni mogel kaj, da se ne bi na najsevernejši točki našega planeta fotografiral, tudi z bohinjsko zastavo v rokah, »da bom pokazal našemu bohinjskemu županu Frenku Kramarju, kaj vse zmoremo mi Bohinjci«, kot je dejal v šali.

Naslednje jutro, 24. aprila, so po dveh nočeh, ki so jih prespali na Severnem tečaju oziroma tik ob njem, pospravili šotore, okoli poldne je priletel helikopter in jih v eni uri prepeljal v pravi bazni tabor, imenovan (verjetno zato, da bi bilo slišati bolj toplo in južnjaško) Borneo, kakšnih 150 kilometrov južno od Severnega tečaja, od tod pa še isti dan na Srednji otok in od tam s transportnim letalom v Hatango. Tri dni so tam čakali na letalo, da jih je odneslo v pravo civilizacijo, v Moskvo, od koder se je Stane Klemenc zadnji aprilski ponedeljek vrnil v Ljubljano.

Vsi, ki so kdaj hodili po Arktiki in po Antarktiki, vedo, da

je Antarktika prava celina, ki je do ljudi mnogo prijaznejša od gmote ledenih plošč, imenovane Arktika: na jugu Zemlje je mnogo bolj suho podnebje, tam je veliko ravnih površin, na severu nemirni ocean premeta ledene plošče sem ter tja, tam je zaradi velikanjskih morskih prostranstev vsenaokrog tudi mnogo bolj vlažno podnebje, naposled pa so nevarni še lačni beli medvedi. Vendar na zemeljski krogli ni tako nevarnega in težko dosegljivega predela, da se vanj ne bi podali pustolovski raziskovalci in popotniki. Z ene od takih pustolovščin se je konec aprila vrnil Ljubljčan (iz Bohinja) Stane Klemenc.

DIPL. INŽ. ARH., KONZERVATOR, ALPINIST, GORSKI REŠEVALEC, ČASTNI PREDSEDNIK PZS

VLASTO KOPAČ IN NJEGOVIH 85 LET

MARJAN OBLAK

Rodil se je 3. junija 1913 v Žreh.

Pošten in vzravn in v svojem poklicu, predstavnik zavedne in napredne generacije tako v študentskih letih kot v poklicu, narodu zvest v vojnih in povojnih časih, ki so jih spremljali težki dnevi pravih odločitev, vedno čuteč za govorico narave in njeno skladnost z realnimi potrebami naše dostikrat nasilne civilizacije. **Vlasto Kopač** je človek narave: kot alpinist, učitelj in vzornik – vedno in ob vsakem času.

Prijatelj vsakomur, ki v srcu dobro misli, zato je po vojni sprejel funkcijo predsednika Planinskega društva Ljubljana-Matica in se posvetil obnovi požganih in opustošenih planinskih postojank. Od zime 1946 do jeseni 1947 je bil predsednik Odbora za planinstvo in alpinistiko pri Fizkulturni zvezi Slovenije. V tej funkciji je udeležan organizacijske in vzgojne oblike alpinističnih odsekov in Gorske reševalne službe ter vodil prvi alpinistični tečaj.

Leta 1940 je bil v petčlanski zimski alpinistični odpravi Akademске skupine SPD v Durmitor, kjer je s **Cenotom Malovrhom** opravil prvenstveno prečenje Bezimenega vrha in prvi zimski pristop na Bobotov Kuk in Savin Kuk. Z opisom tega prečenja je nastopil v Planinskem vestniku; v njem je v naslednjih letih objavil prek 20 člankov, med njimi »Pomenki na poseki«, »Obledele podobe iz Grintovcev«, »Trem tovarišem«, »Krajevna imena v Grintovcih« in vrsto risb. Izdelal je prvi povojni karti Julijskih in Kamniških Alp s Karavankami.

V Grintovcih so nastale njegove prvenstvene plezalne smeri v zahodnih stenah Grintovca, Štruce, Turske gore in Vežice, v vzhodni steni Kalške gore, največ v navezah s **Karлом Tarterjem** in **Urošem Bašem**. S **Karлом Tarterjem** in **Borisom Režkom** je opravil prvenstvene zimske vzpone na Kalški Greben po jugozahodnem grebenu Planjave, grebensko prečenje Brane, Dolge stene Grintovca, z **Bojmirom Filipičem** in **Emilom Babinekom** vzpon po Tschadovi smeri v

Inž. arh. Vlasto Kopač

severni steni Turske gore, z **Darom Dolarjem** po severozahodnem grebenu Kočne, s sestopom v Kamniško Bistrico, in vmes ponavljal stare plezalne smeri.

Ko sta fašistična Italija in nacistična Nemčija leta 1941 zasedli Slovenijo, se je vključil v organiziran odpor proti zavojevalcem in prevzel odgovorno delo v centralni tehniki KPS, v njenem grafičnem in dokumentnem sektorju. Bil je glavni opremljevalec in ilustrator ilegalnega narodnoosvobodilnega tiska v okupirani Ljubljani, ilustriral je in opremil z naslovnimi stranmi »Delo«, »Slovenskega poročevalca«, »Mladino«, »Narod v ječi«, »Našo ženo«, »Delavsko enotnost«, »Slovenski zbor-

nik 1942« in vrsto brošur. Ko je padla v roke okupatorske policije zadnja ilegalna tiskarna KPS, tiskarna Tona Tomšiča ob glavni upravi okupatorske policije v Šubičevi ulici, je izdelal miniaturno pesmarico borbenih pesmi s 26 ilustracijami. Izdala in razmnožila jih je na ozalidnem papirju okrožna tehnika KPS. V dokumentni tehniki KPS pa je ob tekočem delu izdelal tudi zadnjo italijansko »Carta di identita« z vodnim tiskom, največji dosežek dokumentne tehnike, ki je omogočala gibanje in reševala življenja ilegalcem in tistim, ki jih je iskala okupatorska ali domobranska policija.

Oktobra 1943 ga je na cesti aretirala domobranska politična policija in ga izročila Nemcem, ki so ga v začetku januarja 1944 odpeljali skupaj z okoli 700 aretiranimi in zaprtimi svobodoljubnimi Slovenci v koncentracijsko taborišče Dachau.

V taborišču je dobil delo v taboriščni knjigovoznici, kjer je skrivaj risal prizore iz življenja in umiranja v tem zloglasnem nacističnem taborišču. Njegove risbe so sedaj v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani.

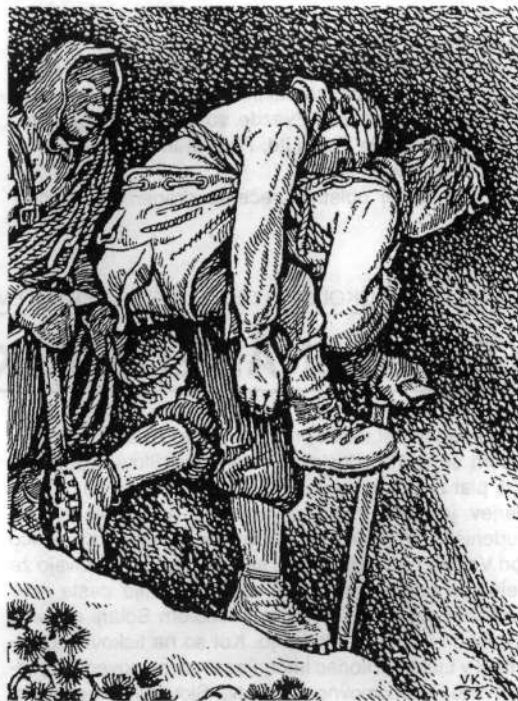
Preživeti koncentracijsko taborišče Dachau, reševati življenja, kolikor se jih je sploh še dalo rešiti, oziroma tolažiti z odločno besedo narodnega ponosa in skrivoma narisati več desetih risb iz življenja in umiranja v taborišču, vse to mu je po vrnitvi v domovino pomenilo podarjeno življenje, ki ga je v skrbi za razvoj alpinizma in Gorske reševalne službe opravljal z veseljem, saj je ta služba resnično reševala življenja in človeške stiske v gorskem svetu.

Po koncu vojne je delal v projektivi Ministrstva za gradnje, oktobra leta 1947 pa se je kot obtoženec znašel na montiranem političnem dahauskem procesu, bil naslednje leto obsojen na smrt z ustrelitvijo, takoj zatem pa pomiloščen na 20 let zapor. Po štirih letih in pol so ga iz zapora pogojno izpustili, vendar je bil šele v sedemdesetih letih – enako kot drugi obsojenci s teh procesov – popolnoma rehabilitiran in torej oproščen vsake krivde.

Že leta 1956 je dobil honorarno zaposlitev v referatu za spomeniško varstvo okraja Ljubljana, pozneje je postal ravnatelj Zavoda za spomeniško varstvo Ljubljane in na tem delovnem mestu ostal do upokojitve leta 1969.

Kot sodelavcu arhitekta **Jožeta Plečnika**, predvsem pri postavitvi takega osrednjega ljubljanskega pokopališča Žale, kakršnega poznamo zdaj, in kot človeku s poslušom do narave in kulturne dediščine v njej mu je kot strokovnjaku na tem delovnem mestu uspelo ohraniti več pomembnih spomenikov in krajinskih predelov. V ta opus spadajo predvsem Velika planina, dolina reke Krke in Zaplana. S planinskim očesom je Veliki planini ohranil njeno naravno prvobitnost, ko je načrtoval in vodil gradnjo počitniških naselij na Veliki planini, za kar je izdelal urbanistični in naravovarstveni program. Oblikovanje arhitekturnih objektov na tem območju je izpeljal iz pastirskega stavbnega izročila, se pravi iz avtohtone arhitekture Velike planine.

Vlasto Kopač je med drugim načrtoval spominski steber padlim gornikom – partizanom v Kamniški Bistrici, spominski kompleks talcev v Žirovnici in spomenik

Preden so slovenski gorski reševalci pri nas začeli uporabljati za prenos ponesrečenecv Grammingerjev sedež, so ponesrečene iz gorā nosili tako, kot je na perorisbi leta 1952 (v zaporu!) upodobil Vlasto Kopač; nahrbtnik so na straneh razparali, posadili vanj ponesrečenega, reševalec si ga je naložil na rame, drugi reševalec pa je ranjenca privezal na nosača. Na tej perorisbi naj bi bila kot nosač in drugi reševalec upodobljena Joža Čop in Boris Režek. Risbo je V. Kopač narisal za GRS Jesenice.

padlim Trentarjem. Tudi pas ob žici okupirane Ljubljane z nad sto spominskimi stebri in šestimi spomeniki ob ljubljanskih vpadnicah je njegovo delo. Poleg teh je načrtoval še nekaj desetih spominskih obeležij in spomenikov NOB.

Oblikoval in postavil je številne stalne zbirke in občasne razstave, med njimi: v muzeju taborišča Ravensbrück, v muzeju internirancev in zapornikov v Brestanici, v muzeju Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici, občasne razstave ob jubilejih Planinske zveze Slovenije, Gorske reševalne službe in ob zasedanju mednarodne organizacije IKAR na Bledu in v Bovcu. Za spomenik štirim srčnim možem v Bohinju je načrtoval ureditev okolice in postavitev **Batičevega** spomenika. Oblikoval je prapore za Planinsko zvezo Slovenije, Gorsko reševalno službo, PD Ljubljana-Matica, PD Škofja Loka, PD Tržič, Združenje gorskih vodnikov PZS, PD Špik in izdelal številne osnutke jubilejnih, društvenih in častnih planinskih značk, priznanj in plaket. Ne nazadnje je opremil tudi mnogo knjig in publikacij; iz leta 1938 izvirata znani propagandni grafiki »Slovenci, združimo in branimo se« in protihitlerjevska »V tem znamenju boš zaslužjen«. Leta 1940 je s tušem narisal panoramsko risbo »Razgled z Grintovca«, ki jo je izdala Akademsko skupina SPD na ljubljanski univerzi. Slovenska imena na Koroškem delu pano-

rame mu je z vrha Grintovca pomagal določiti **Rudolf Badjura**. Opremil je še **Prežihov** potopis »Od Kotelj do Belih vod«, **Poličev** »Veselo pomlad«, »Veliko planino« **Toneta Cevca**, zbornik »Dachau«, »Junaško Ljubljano«, **Torkarjevo** »Zvezde so strjene kaplje krvi«, monografijo **Vide Fakin** itd. Pisal je in objavil risbe v Planinskem vestniku.

Kaj naj ob tej obletnici rečemo dragemu jubilaru?

Predvsem se mu moramo zahvaliti za vloženo delo v naš gorski svet in v našo planinsko literaturo, skratka, v planinstvo. Naša zahvala je združena z najboljšimi željami za njegovo zdravje: da nam bo vsaj z nasveti in sugestijami lahko na podlagi bogatih življenjskih izkušenj svetoval in oplenil naša hotenja.

Vso srečo z najboljšimi željami Tebi in Tvojim dragim, ki so Ti dajali moč in pogum v najtežjih dneh!

VARSTVENIKI OKOLJA IN CESTARJI, PODPRTI Z EVROPSKIM DENARJEM, NE PRIDEJO SKUPAJ

OGROŽENA LEDENIŠKA DOLINA KAMENCA

Dobesedno pet minut pred dvanajsto so ekologi, predvsem še iz Prirodoslovnega društva Slovenije, začeli biti plat zvona: pred opustošenjem gradbenikov – cestarjev je treba rešiti edinstveno, najjužnejše ležečo ledeniško preoblikovano dolino v Sloveniji, Kamenco pri Volčah na Tolminskem, skozi katero nameravajo že letošnje pomladanske dni začeti gradnjo ceste med Volčami oziroma Tolminom in sedlom Solarji oziroma Dreko in Beneško Slovenijo. Kot so na tiskovni konferenci v Ljubljani konec letošnjega marca povedali predstavniki Prirodoslovnega društva Slovenije, »nepotrebno gradnjo podpirajo celo s sredstvi iz programa Phare, čeprav celovite presoje vplivov na okolje niso opravili, v lokacijskem postopku pa so prezrli tudi stališča stroke«.

GRADNJA CESTE Z DENARJEM PHARE

Kot so povedali na tej tiskovni konferenci, hoče Ministrstvo za okolje in prostor s pomočjo Evropske zveze oziroma programa Phare zgraditi nepotrebno novo cesto po strmem severnem pobočju doline Kamence, najjužnejše in najnižje ležeče ledeniško preoblikovane doline v Republiki Sloveniji. Dejali so, da gradnja nove ceste ni upravičena, saj bi bilo bolj smiselno obnoviti sedanjo cestno povezavo, ki je le za dobre tri kilometre daljša od na novo načrtovane. Sedlo Solarje na slovensko-italijanski meji, kjer je tudi mejni prehod, in Volče pri Tolminu že sedaj povezuje okoli 13 kilometrov dolga makadamska cesta, ki poteka skozi Kušarje in druge zaselke ter skozi naselje Volčanski Ruti, demografsko izjemno ogroženo obmejno območje, ter se v Ušniku le nekaj kilometrov od Volč pri Tolminu priključi na magistralno cesto Nova Gorica–Bovec, ki že zdaj poteka skozi Volče. Kot so povedali naravovarstveniki, obnova te ceste ne bi ogrozila Kamence, asfaltiranje pa bi po njihovem mnenju izboljšalo življenjske razmere v teh krajih.

Kot so dejali, so ustanove za varstvo narave in naravne ter kulturne dediščine nasprotovale spremembi in dopolnitvi občinskega plana s cesto Volče–Solarji skozi dolino Kamence, vendar je Občina Tolmin to cesto vnesla v prostorski plan, ne da bi temeljito pretehtala druge možnosti. Upravičenosti ceste po besedah naravovarstvenikov niso preučili niti glede na predvideno

Cestni povezavi med Volčami in Solarji: zgoraj nova načrtovana cesta skozi Kamenco in prek Kolovrata, spodaj obstoječa slaba cesta, katere obnova bi bila cenejša od gradnje popolnoma nove ceste.

število vozil, kar bi morali podpreti z ekonomsko študijo o prometu. Niti celovite presoje vplivov na okolje menda niso opravili.

Na tiskovni konferenci v Ljubljani je bilo večkrat poudarjeno, da je dolina Kamence izrazita ledeniško preoblikovana dolina, zajedena v jugovzhodni del predalpskega pogorja Kolovrata. Temeljni pečat ji je vtisnil soški ledenik, ki se je vanjo stekal med zadnjo poledenitvijo pred 25.000 leti. Takrat se je ledenik spustil daleč proti jugu in prav dolina Kamence leži med slovenskimi ledeniško preoblikovanimi dolinami najjužnejše, pa tudi na najnižji nadmorski višini. Razčlenjeno dno se razteza od 220 do 550 metrov nad morjem, obod pa med 300 in 1115 metri. Soimenski potok si je v ledeniške nanose, pobočni grušč in skalno podlago izdolbel različno globoko strugo, v kateri se voda prebija preko plasti volčanskih ploščatih apnencev, raznobarnih peščenjakov, podornega skalovlja in drugih kamnin ter ustvarja slikovite sopote s tolmuni, skalalnice in brzice.

POMEMBNA SLOVENSKA NARAVNA DEDIŠČINA

Potok in dolina sta v naravnem in sonaravnem stanju. Dolina namreč ni obljudena, v njej je le soimenska domačija, kjer občasno še pasejo živino. Poudarili so tudi, da sodi Kamenca med izjemno pomembno naravno dediščino Slovenije, potok in dolina pa sta uvrščena v inventar naravne dediščine občine Tolmin iz leta 1986.

Tako bi po prepričanju strokovnjakov iz Prirodoslovnega društva Slovenije gradnja nove ceste skozi to dolino pomenila velik in grob poseg v slovensko naravno dediščino. Z izkopi in nasipanjem skalovja in grušč bi namreč popolnoma spremenili površje in podobo začetnega in srednjega dela doline, posledice gradnje pa bi naravno dediščino nedvomno degradirale. Pobočja so tam namreč prestrna, višinska razlika je prevelika in razdalja je za kakršenkoli poseg prekratka. Po globokem prepričanju naravovarstvenikov majhna dolina takšnega posega preprosto ne bi prenesla. Prometni hrup in onesnaževanje na cesti bi hkrati povečala ogroženost hidrološke dediščine.

Prirodoslovno društvo Slovenije je gradivo o ogroženosti te doline poslalo slovenskim naravoslovnim ustanovam in okoljevarstvenim združenjem ter nekaterim uglednim naravoslovcem po svetu. Njihova prizadevanja za ohranitev Kamenca je podprlo več ustanov in strokovnjakov, ki so opozorili na uničenje ekoloških in hidroloških posebnosti doline, poleg tega pa še na pomen te doline za ponovno naseljevanje velikih mesojedcev. Kamenca je namreč ob vsem drugem tudi pomemben naravni prehod za rjavega medveda in risa, ki se po iztrebitvi ponovno naseljujeta v Alpah. Strokovnjaki so opozorili, da gre za trenutno enega od najpomembnejših renaturacijskih procesov na evropski celini.

Medtem ko je Prirodoslovno društvo Slovenije, ki sta ga na tiskovni konferenci zastopala njegov predsednik **mag. Andrej Seliškar** in naravovarstvenik iz Nove Gorice **Daniel Rojšek**, na koncu opozorilo tudi na ne popolnoma zanemarljiv vidik, da bi bila obnova obstoječe ceste ob vsem drugem še bistveno cenejša od gradnje nove, so iz italijanskega Svetovnega sklada za naravo (WWF Italia) poslali glavni upravi programa Phare dol-

Divji potok Kamenca, izdolben v volčanskih apnencih: v kolikšni meri bo po gradnji ceste ohranjena ta divjina?

go pismo, v katerem med drugim piše, da »WWF Italia predlaga, da ponovno pretehtate denarno pomoč temu projektu, ki je s stališča varstva okolja popolnoma nesprejemljiv in da v soglasju s slovenskimi oblastmi poiščete bolj trajnostno rešitev«.

BOLJŠE ŽIVLJENJE Z NOVO CESTO?

Le nekaj dni po tej tiskovni konferenci so po poročilu dopisnice Dela iz Tolmina **Katje Roš** na sedežu tolminske občinske uprave prve aprilske dni predstavniki državnih, občinskih in krajevnih oblasti z obeh strani državne meje z Italijo pojasnjevali, zakaj je treba zgraditi cesto, ki bo čez greben Kolovrata (in torej tudi skozi dolino Kamenca) povezovala Tolmin in Posočje z Drekovo in Beneško Slovenijo.

Predstavniki investitorja ceste, Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj, je dejal, da je ta naložba kot prva v Sloveniji že od leta 1994 v programu bruseljskega sklada Phare, denarni viri zanjo pa so na voljo le do letošnjega oktobra. Po njegovih besedah so imeli okoljevarstveniki v petih letih dovolj časa, da bi povedali svoje, vendar so se oglasili šele zdaj, ko je za take razprave prepozno.

Na tem sestanku je bilo rečeno, da bo nova cesta dolga 9790 metrov, več kot pet kilometrov pa bo potekalo po trasi obstoječe ceste. Zaradi pomanjkanja časa (denar

Kolovoz ob ozki strugi potoka Kamenca: namesto tega bo tod tekla asfaltirana cesta.

je treba porabiti do konca letošnjega oktobra!) bodo gradbeniki odprli dve gradbišči, na zgornjem in spodnjem koncu. Poudarili so, da naj bi bil poseg v okviru možnosti naravi prijazen.

Na sestanku je bilo še rečeno, da to cesto nestrpno pričakujejo prebivalci Volč na slovenski in Dreke na italijanski strani. Kot je bilo rečeno, gre za oživiljanje zgodovinske poti, po kateri so v preteklosti trgovali, Beneški Slovenci pa so čez Kolovrat v posvečeno zemljo volčanske prazupnije nosili celo svoje mrtve. Župan Dreke **Mario Zufferli** in podpredsednik gorske skupno-

sti Nadiških dolin **Pietro Zuanello** sta povedala, da na cesto Volče–Solarji Slovenci iz Furlanije čakajo že deset let, tudi ta cesta pa bo prispevala k skupnemu turističnemu razvoju predelov na severnih in južnih pobočjih Kolovrata na obeh straneh državne meje.

Kakorkoli že, naravovarstveniki so očitno prepozno visoko povzdignili svoj glas za ohranitev doline Kamnice ali Kamence, kot jo tudi imenujejo. Zdaj je samo vprašanje, kako previdni bodo pri gradnji cestarji; zdaj je samo še od njih odvisno, v kolikšni meri bo ohranjena ta doslej divja dolina.

NAJVEČJI FESTIVAL GORNIŠKIH FILMOV JE PRVIČ V ZGODOVINI GOSTOVAL V SLOVENIJI

BANFF PO BANFFU

»Ko sva ob koncu leta 1987 z **Janezom Jegličem** plezala v južni steni Cerro Torreja v Patagoniji in s seboj tovorila 16-milimetrsko filmsko kamero, sva večkrat hotela vso to filmsko opremo vreči čez steno. V Patagoniji je namreč že samo plezanje zaradi močnih viharjev in nenehnih sprememb vremena izredno zahtevno, če pa v rokah držiš še filmsko kamero, je vsa stvar še toliko težja. A od nekdaj sem si želel, da bi plezanje in vse, kar se med vzponom dogaja, posnel na filmski trak in s tekočo sliko ljudem bolj nazorno prikazal naše početje v gorah; ob gledanju slik si je namreč težko predstavljati plezanje v prepadnih stenah, viharje, plazove, vso divjo in lepo naravo...«

Tako piše v uvodu k festivalni knjižici »Banff po Banffu« znani vrhunski slovenski alpinist **Silvo Karo**, ki uvod nadaljuje takole:

»Bila sva že zelo visoko v steni, ko sva se morala zaradi hitrega poslabšanja vremena umakniti iz nje. Takrat sva v naglici na stojišču pozabila kamero. Po desetih dneh sva se v lepem vremenu vrnili v steno in na polici našla samo velik kos ledu. Sprva sva mislila, da je snemanja konec. Toda ko sva kamero očistila in jo nekaj časa sušila, je najin bolex spet brnel v amfiteatru južne stene Cerro Torreja. Steno sva preplezala, film posnela in prišla je nagrada, tista največja – Srebrni encijan za najboljši alpinistični film na festivalu gorniških filmov v italijanskem Trentu. Bila sva vesela in ponosna. Trud, trpljenje in tveganje, ki ga s filmom ni mogoče prikazati, vse to je bilo pozabljeno...«

To je bil prvi korak Silva Kara v svet gorniškega filma. Naslednji pomemben korak je bil leta 1996, ko so ga povabili v žirijo tega festivala, in še naslednji, ko so ga povabili v žirijo podobnega festivala v kanadskem Banffu. »V tednu dni, ki sem ga preživel v kanadskem mestu Banff, sem užival ob gledanju čudovitih filmov o gorah in gorski kulturi,« piše Karo v omenjeni festivalski knjižici. »Vseskozi pa sem si želel, da bi lahko tudi slovensko občinstvo videlo te najnovejše filmske stvaritve o gorah. Odločil sem se, da pripravimo Banff po Banffu tudi v Sloveniji.«

In ga je res – šest ur programa in deset večidel na tem festivalu v Kanadi nagrajenih filmov.

ZNAMENITA IMENA IZ BANFFA

Že 22 let je v kanadskem Banffu festival gorskih in gorniških filmov, ki je ta čas postal največji in najbolj prestižen tak dogodek na svetu. Prvi konec tedna v novembru se v tem mestu vsako leto zberejo številni svetovni filmski ustvarjalci, alpinisti, gorniki, umetniki z vseh celin in drugi, ki jim je skupna strast do gora. Prav ljubezen, strast in želja po uveljavitvi razumevanja predvsem do visokogorja so glavna vodila Centra za gorsko kulturo, organizatorja festivala v Banffu. Njegovo poslanstvo je jasno: s svojo dejavnostjo nudi svetovni gorniški srenji prostor za izmenjavo izkušenj in zamisli, povezanih z naravnim in kulturnim razvojem gorskega sveta. Poleg filmskega festivala vsako leto organizira še festival gorniških knjig, mednarodni fotografski na tečaj o gorski kulturi, svetovno turnejo nagrajenih festivalskih filmov ter predavanja in turneje umetnikov in alpinistov.

Med člani Centra so zveneča imena s področja filma in alpinizma, med njimi **Sir Edmund Hillary**, **Sir Christian Bonington**, **Walter Bonatti** in **John Amatt**.

Na lanski filmski festival v Banffu so avtorji prijavi kar 143 filmov iz 21 držav, mednarodna žirija pa je morala iz te množice izbrati 30 do 40 najboljših, ki so se potem potegovali za nagrade v šestih kategorijah: za najboljši plezalni in gorsko športni film, za najboljši film o gorskem okolju in o gorski kulturi, za najboljši film mladega ustvarjalca in za veliko nagrado festivala. V lanskoletni žiriji je bilo pet velikih svetovnih imen s področja filma in alpinizma, in sicer **Tom Dent-Cox** iz Kanade, **Francine Dupraz** iz Francije, **Lynn Hill** iz ZDA, **Silvo Karo** iz Slovenije in **Krzysztof Wielicki** iz Poljske. Poleg njih je »svoj« najboljši film izbralo tudi festivalsko občinstvo.

Center za gorsko kulturo pripravi po vsakoletnem festivalu svetovno turnejo zmagovalnih filmov, ki potujejo po 125 mestih več kot 20 držav. Tako so letos najboljši filmi iz Banffa prišli med drugim na Novo Zelandijo, v

Severno Ameriko, na Irsko, v Islandijo, Švedsko – in prvič tudi v Slovenijo. V Kulturnem domu v Mengšu sta bila 22. in 23. aprila dva festivalska večera, na katerih so gledalci videli deset najboljših, večidel nagrajenih lanskeoletnih festivalskih filmov. Pobudnik za ta festival je bil kajpada Silvo Karo, ki je oba večera organiziral skupaj s Planinskim društvom Domžale. Ta dva večera sta sodila v sklop prireditev, ki jih je PD Domžale organiziralo ob jubilejni, 50. obletnici obstoja in uspešnega delovanja na področju gorniške dejavnosti.

LETO DNI ZA VZPON NA EVEREST

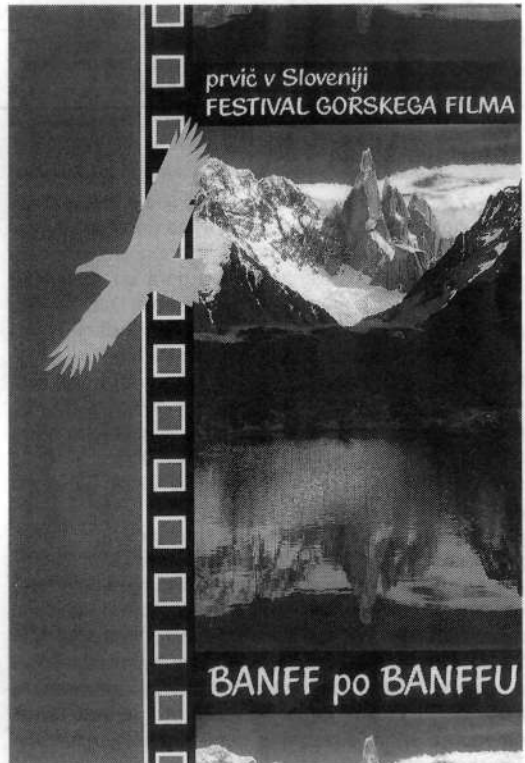
Gledalci so tako prvi večer videli 44-minutni francoski film »Gardarem lou moussu«, film o življenju pastirjev s Pirenejev, ki je dobil nagrado za najboljši film s področja gorske kulture. Dve minuti daljši je švedski film »I made it«, ki pripoveduje o odpravi enega človeka na Mount Everest: Šved **Göran Kropp**, dober znanec slovenskih alpinistov, se je 16. oktobra 1995 iz Stockholma sam odpeljal s kolesom in z vso potrebno opremo v Nepal, bil čez pol leta pod Everestom, si odnesel potrebno opremo v bazni tabor pod goro, v drugem poskusu (prvič mu ni uspelo zaradi orkanskih vetrov) priplezal na najvišjo točko našega planeta in se od tod spet s kolesom odpravil domov na Švedsko, tokrat skupaj s svojim dekletom, njuna pot pa je spet trajala šest mesecev.

Skoraj eno uro je dolg ameriški film »El dorado«, ki govori o nekdanjem rezervatu divjine Sierr Nevada v Kaliforniji, kjer so si zaradi različnih interesov skočili v lase varstveniki okolja ter rudarji in gozdarji, ki v tej naravi vidijo le gospodarski interes. Film je na festivalu dobil nagrado kot najboljši film o gorskem okolju.

Posebno nagrado žirije je dobil komaj enominutni angleški film »E 900«, ki je v slovenskem katalogu razložen le s tremi besedami: »Kdor visoko pleza...« – Program prvega mengeškega festivalskega večera je končal angleški film »The lion's king«, ki je lani v Banffu prav tako dobil posebno nagrado žirije in ki pripoveduje o vzhodnoafriški vulkanski pokrajini večne pomladi, ki je zaradi velikih zelenih površin bogata z življenjem, zato je to raj za plenilce in še posebej za njihovega kralja leva.

GORNIKI IN DRUGAČNI PUSTOLOVCI

Drugi festivalski večer je v Mengšu uvedel skoraj enourni avstralski film »The human race«: pred tremi ljudmi, tremi tekmovalci in pripadniki različnih kultur, pustolovskim starejšim Nemcem, mladim ameriškim maratoncem z moderno opremo in modernimi navadami ter 72-letnim domorodcem, ki živi po tradicijah svojega ljudstva, je 500 kilometrov avstralske puščave, stepe in savane, ki naj bi jo prehodili; vsak si izbere svojo pot, vsak mora sam zase poskrbeti za hrano, vsakega spremlja televizijska ekipa. Vsi trije vsak na svoj način v 26 dneh pridejo na konec svoje poti, občinstvo v Banffu pa je ta film nagradilo s svojo nagrado. Naslednji film tega večera, angleški »Rock Queen«, 48

Naslovna stran predstavitvenega kataloga za prvi Banff po Banffu, ki je v Sloveniji prikazal najboljše gorniške filme lanskega kanadskega festivala.

minut pripoveduje o znameniti športni plezalki in tekmovalki **Caterine Destivelle**, predvsem še o njenem plezanju na skoraj 200 metrov visok skalnat stolp iz peščenjaka na severni obali Škotske, ki se ga je lotila v tretjem mesecu nosečnosti in ga zmogla... – Osemminutni italijanski film »Kajak« prikazuje vožnjo s kajaki po divji vodi med ogromnimi granitnimi bloki, 10-minutni švicarski film »Alp Fiction«, ki je bil lani v Banffu nagrajen kot najboljši gorski športni film, pa vratolomno alpinistično smučanje, ki zaradi TV snemanj postane razumljivo prav vsakomur. – Slovenski Banff po Banffu je končal ameriški film »Puma, Lion of the Andes«, 55-minutni film, ki ga je avtor v čisto naravnem okolju in ne nemara v živalskem vrtu snemal dve leti, ta čas pa sta se človek in žival tako seznanila, da se »andski lev« človeka sploh ni več bal in ga je pustil, da se mu je približal celo na šest metrov razdalje. Ta film je lansko jesen v Kanadi dobil veliko nagrado festivala.

Žal letošnji slovenski Banff po Banffu ni bil deležen tolikšne pozornosti planinskega občinstva, kot bi bilo mogoče pričakovati glede na to, da se smatramo za planinski narod. To je po vsej verjetnosti mogoče pripisati premajhni reklami za ta dogodek in prizorišču: skoraj gotovo bi si festivalske filme ogledalo bistveno več ljudi, če bi bile projekcije, na primer, v Ljubljani ali Kranju.

CICIBAN PLANINEC IN DRUŽINE V GORAH

BORUT PERŠOLJA

Začelo se je pred davnimi leti, ko so ljudje odkrili svojo tesno povezanost z gorami. Vrhovi so dobili nove dvo-nožne obiskovalce, na vznožju in pobočjih so zrasle prve planinske postojanke, okrog gorá so se spletle pajčevinaste niti planinskih poti. V zavesti ljudi so gore postale prostor čudovitih aktivnosti, ki jih danes imenujemo planinstvo ali gorništvó in alpinizem.

Nedvomno so gore ves čas privlačile tudi najmlajše, vendar je bil ta praviljični in enako skrivnostni svet zanje dolgo nedosegljiv. Šele v času pred 2. svetovno vojno zasledimo prve organizirane dejavnosti otrok v gorski naravi. Pa še to največkrat velja le za takratno mestno mladež, saj so se številni kmečki otroci vsakodnevno srečevali z gorami kot pastirji in spremljevalci odraslih pri njihovih gospodarskih opravkih v gorah.

Novo obdobje in prelomnico v organiziranem delovanju mladih pomenijo petdeseta leta, ko je bila pri Planinski zvezi Slovenije ustanovljena Mladinska komisija (leta 1956). Njej je bila naložena skrb za najmlajše člane planinske organizacije, za izobraževanje odraslih, ki bodo delali z njimi ter oblikovanje programov, ki naj omogočijo varno doživljanje gorá. Z zviševanjem življenjskega standarda, razvojem mreže vrtcev ter okrepljenim spoznanjem, da je narava najboljša učiteljica življenja, postanejo aktivnosti najmlajših v naravi tudi sestavni del vrtčevske vzgoje otrok.

Za organiziran prvi korak v gorništvó je poskrbela akcija ciciban – planinec, ki jo je Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije uvedla leta 1975. Izleti in s tem gorniške vsebine so predstavljale pomemben del vsebin programa športna značka, ki se je v Sloveniji uveljavil pred dvaindvajsetimi leti. Oba programa so izvajali v vrtcih in v planinskih društvih, ves čas pa sta imela pred seboj pomemben cilj: z igro in veseljem otrok ozaveščati in naučiti aktivnega ter zdravega življenja tudi starše oziroma cele družine. Za družinsko dejavnost so gore več kot primerne, saj vsem ne glede na starost, kondicijo ali socialno poreklo ponujajo življenje v najpolnejšem pomenu besede.

V uredništvu revije Ciciban so se lansko jesen odločili, da bi ta del življenjskih radosti podrobneje predstavili najmlajšim gledalcem in bralkam. Za pomoč so zaprosili Planinsko zvezo Slovenije ter Zavod za šport Republike Slovenije. Že po prvem sestanku se je prvotna zamisel o sodelovanju pri pripravi Cici Vesele šole ter Priloge za starše razširila na celostno predstavitev družinskega gorništvá in še posebej cicibana planinca. Želeli smo spodbuditi družine, vrte in planinska društva k dodatnim aktivnostim in jim sporočiti, da nas gore pričakujejo, le pripraviti se moramo nanje in jih spoštovati.

V velikem travnu se bodo med belimi marjeticami in prvimi narcisami na obronkih gorá kot plod tesnega in

CICIBAN PLANINEC

iskrenega sodelovanja predstavili rezultati našega dela.

CICI VESELA ŠOLA

skuša s prikupno in vsebinsko polno ilustracijo **Sama Jenčiča** opozoriti na pomen spoštovanja gorá. Že res, da je hoja za veliko večino ljudi osnovna spretnost, a je zanjo vendarle potrebno tudi precej znanja ter izkušenj, ki nam omogočajo, da se iz gorá vrnemo zdravi, veseli in zadovoljni. **Dario Cortese** je zasnoval družinsko turo Cicikovih tako, da spoznajo vse tiste občutke, ki gorništvó dajejo posebno vrednost: čisti napor ob vzponu na goro, draž raziskovanja in spoznavanja skrivnosti narave, domačnost in sproščenost ob prenočevanju v planinski postojanki ter doživljanje gorá v spremstvu tistih, ki jih imamo najraje in jim zaupamo. Skozi celotno »ilustrirano reportažo«, ki lahko zaživi ob vsakem družinskem izletu, pa se nevsiljivo, vendar odločno prepletata varnost v gorah ter prijazen in spoštljiv odnos do narave, njenih prebivalcev ter obiskovalcev.

Priloga za starše je bolj gostobesedna, saj skuša staršem ponuditi čimveč poti do zamujenih priložnosti. *Srečno v gorah* je članek, ki starše popelje v svet organizirane gorniške dejavnosti pod okriljem planinskih društev in Planinske zveze Slovenije. O akciji Ciciban planinec ter osnovnih napotkih za pripravo družinskega izleta piše **Borut Peršolja**, ki še posebej poudarja, da je »cilj naše ture vrnitev domov in ne osvojitve vrha. Vrh je samo vmesni in ne končni cilj«, kar bi nam utegnilo priti prav tudi kot življenjska maksima.

Česa so lahko deležni otroci v vrtcu (na voljo imajo akcijo Ciciban planinec in program Zlati sonček) in kaj jim nudi narava, nam predstavlja **Marjeta Kovač**. Pouči nas, da smo mi na izletu z otroki in da moramo njihovim sposobnostim, izkušnjam in željam prilagoditi celoten izlet, kar pa nam hkrati omogoči, da smo tudi

mi bolj sproščeni, bolj radovedni in – bolj otroški, kot znamo biti sicer.

Če bi po svetu hodili z odprtimi očmi, potem niti ne bi potrebovali dodatnih spodbud in predlogov za izlete. To še posebej velja za Slovenijo, saj za vsako vasjo in ob vsaki reki najdemo gorniški cilj, le odpraviti se moramo na pot. Vstopnico za pot je tokrat namesto nas plačal **Dario Cortese**, ki nam ponuja izlet na planino Laz, na Porezen, Slavnik, Krempe in Donačko goro.

Gore knjig naj nam omogočijo podoživljanje gorá, pripravo na naslednja potepanja ter seznanitev z izkušnjami drugih; v gorah so najcenejše in najučinkovitejše vzgojno sredstvo. Slovenska gorniška literatura je izvirna in hkrati dovolj vpeta v ljudsko izročilo, da nam pusti poleg strokovnega ali razvedrilnega tudi domovinski in kulturni pečat. Na knjižne vrhove sta se v navezi vzpela **Ida Mlakar** in **Borut Peršolja**.

Zlatorogovo kraljestvo, ki naj postane vseslovenska učilnica našega obnašanja ter vedenja v občutljivem gorskem svetu, nam je približala **Marjeta Ribarič**. Triglavski narodni park že z imenom zbuja spoštovanje in kuštra otroško domišljijo, z zanimivo in kajpada resnično vsebino pa nam lahko omogoči, da nekatere pravljice iz minulih dni postanejo nepozabno doživetje.

PLAKAT CICIBAN PLANINEC

s povabilom in sporočilom za aktivnosti v naravi je izdal in založil Zavod za šport Republike Slovenije. Z enotno in prepoznavno grafično podobo ter ob podpori uredništva Cicibana, Planinske zveze Slovenije ter sponzorjev celotnega projekta (Mestna občina Ljubljana in Krka) bo kar 20.000 plakatov seznanjalo najmlajše in vabilo njihove starše, naj se tako kot Cicikovi odpravijo v naravo, kjer naj uživajo, kar nam je dano, in naj iz narave odnesejo le sproščene spomine.

V mesecu maju so se v številnih revijah in časopisih pojavili članki, ki s strokovnimi napotki za odrasle sproščeno predstavijo akcije Ciciban planinec in program Zlati sonček ali s povabilom na izlet skušajo dopolniti podobo gorništvá v Sloveniji.

Dne 14. maja je bil v Tivoliju »tiskovni izlet« z obiskom otrok in mentoríc planinskih skupin iz vrtca Hans Christian Andersen iz Ljubljane. Na prijaznem snidenju smo novinarjem in povabljenim gostom predstavili rezultate našega dela in jih poposili za predstavitev v medijih. Tudi radijski in televizijski valovi so v otroških in izobraževalnih oddajah prenesli naše sporočilo in sporočilo gora: gremo skupaj v hribe, vendar bodimo previdni in prijazni do narave.

Družinska potepanja so dodatna spodbuda za najmlajše in njihove starše, saj gre za priložnostno gorniško izkaznico, ki jo najdete na zavihku revije Ciciban. Na njej je prostor za pet žigov vrhov ali planinskih koč, ki jih bo družina obiskala čez poletje. Med najbolj pridnimi obiskovalci gora bomo septembra izžrebali nagrajence, ki bodo dobili prijetne in poučne nagrade.

Za nekatere dodatne aktivnosti pa bomo poskrbeli še vsak na svojem gričku, hribu ali gori.

Planinska zveza Slovenije

- pripravlja celostno vsebinsko in grafično prenovo akcije Ciciban planinec;
- planinska društva bodo skupaj z vrtci, kjer delujejo planinske skupine, pripravila izlete, na katerih bodo poleg otrok sodelovali njihovi starši. Namen izletov je skupna aktivnost v naravi, družabnost ter podelitev osvojenih znakov in nagrad v akciji Ciciban planinec;
- v Planinskem vestniku izhajajo članki, ki predstavljajo različne vidike akcije Ciciban planinec.

Zavod za šport Slovenije

- je izdal zloženko Približajmo naravo otrokom, ki daje

Cilj v gorah ni vedno vrh, že sama pot je zanimiva in polna presenečenj.

Nevarnostim se lahko v gorah pogosto izognemo s preudarnimi odločitvami.

napotke vsem, ki se udeležujejo aktivnosti v naravi ter izvajajo gorniške vsebine v programu Zlati sonček;

- pripravlja nakup gorniške opreme pod ugodnejšimi pogoji za vse vrtnice in osnovne šole v Sloveniji.

Revija Ciciban

- drži pesti za lepo in zanimivo poletje in zbira izkaznice Družinskih potepanj za jesensko nagradno zbiranje družin.

SREČNO V GORAH

»Hoja je nepogrešljiv del zdravega načina življenja, saj je temeljna oblika človekovega gibanja, je najpreprostejša, najcenejša in zelo učinkovita dejavnost, s

katero bogatimo svoj prosti čas. Otroci na izletih preizkušajo, kaj zmorejo, doživljajo veselje in ponos ob doseženem cilju ter dobivajo zaupanje vase. Gibanje v naravi jim daje občutek svobode, hkrati pa spoznavajo lepoto narave, njeno raznolikost in bogastvo,« pravi Marjeta Kovač s Fakultete za šport.

Za redno izletniško aktivnost lahko otroka še dodatno motiviramo s sodelovanjem v dveh akcijah, ki spodbujata in nagrajujeta najmlajše. To sta akcija Ciciban planinec in Športni program Zlati sonček.

Najpogosteje ju izvajajo vrtnice, kjer domujejo marljive in vesele vzgojiteljice, ki se dodatno usposabljaajo za izvajanje obeh programov. Nekatere med njimi so že pri-

Planinarjenje po tržiških hribih

Občina Trzič je letošnje prve aprilske dni, se pravi pred začetkom poletne planinske sezone, izdala informativno zloženko Planinarjenje, ki jo je v sodelovanju s planinskima društvoma Križe in Trzič in drugimi oskrbniki planinskih postojank v občini Trzič pripravil Urad za gospodarstvo občine Trzič.

»Gore in planine so ena od prepoznavnih značilnosti tržiške občine,« je napisano v uvodnem prispevku. »Vrhovi Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp, ki se dvigujejo nad gozdnato pokrajino, so že dolgo priljubljen cilj planincev. S tržiških gora se odpira razgled na dve deželi, Kranjsko in Koroško, in tudi na dve državi, Slovenijo in Avstrijo. Toda če je bila v preteklosti meja, ki teče po grebenu Karavank, ovira za ljubitelje gora, danes ni več tako. Planinci lahko zdaj državno mejo prestopajo na več posebej določenih mestih. Planinske poti v tržiških hribih so dobro označene in zadovoljujejo tako zahtevnejše planince kakor tudi ljubitelje zanimivih

sprehodov po gozdovih in visokogorskih pašnikih. Trziške gore pa so zaradi številnih planinskih koč in planšarij privlačne za večdnevno planinarjenje. Večina vrhov v okolici Trziča je dosegljiva tudi v zimskem času, ko s svojo višino, ki sega nad kotlinsko meglo, nudijo enkratno doživetje.«

Na zgibanki je natisnjen zemljevid hribovitega predela nad Trzičem v merilu 1:90.000 z vrisanimi planinskimi kočami in planinami, v sliki in besedi so posebej predstavljene planinske kočice (tudi s telefonskimi številkami za informacije) in s telefonskimi številkami celo vse planšarije na planinah, »ki oživijo junija, živina in pastirji pa jih zapustijo sredi septembra. Skoraj na vseh planinah vas bodo postregli s kislim mlekom, skuto, žganci in masovnekom«, kot je napisano na lepi barvni in predvsem zelo informativni zgibanki, ki med drugim pred obiskom teh goratih predelov priporoča, da bi se z njimi seznanili tudi iz planinskih kart in vodnikov, od katerih nekatere navaja.

Zgibanko je mogoče naročiti v Uradu za gospodarstvo občine Trzič.

Ker smo različno pripravljani za hojo, velja, da prvi vedno hodi najmlajši oziroma tisti, ki ima najmanj moči; slika pa tudi uči, da se v gorah pozdravljamo.

dobile naziv »mentorica planinske skupine«, druge pa se udeležujejo seminarjev v organizaciji Fakultete za šport. Ponekod akcijo Ciciban planinec samostojno izvajajo mladinski odseki pri planinskih društvih. Za slednjo velja, da ni potrebno, da je otrok vključen v organizirano planinsko skupino, saj akcija upošteva možnost družinskega gorništv. Izleti, ki jih otroci opravijo v krogu družine oz. prijateljev, so enakovredni izletom, ki jih za najmlajše pripravljajo mladinski odseki, vrtci ali šole.

Ciciban planinec je akcija Planinske zveze Slovenije. Ali ste tudi vi gore najprej videli s hrpta svojih staršev? Tudi če ste gore odkrili šele kasneje, lahko vseeno pritrđite, da je narava največja igralnica in najbolje opremljena telovadnica. V Alpah se le redki narodi lahko pohvalijo z akcijo, ki cicibanu dovoli, da po mili volji z voščenkami ali barvicami počečka vabljivo belo stran v knjižici, jo zaznamuje s politim čajem ali preprosto odtisne žig in konča svojo zgodbo. Vse to lahko uredniči ciciban, ki mu starši kupijo dnevnik Ringa raja in se odloči za sodelovanje v akciji Ciciban planinec, ki poteka pod okriljem Mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije. Dnevnik Ringa raja, ki je lahko obenem članska izkaznica cicibana planinca, lahko kupite v najbližjem planinskem društvu ali v Založbi Planinske zveze Slovenije, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana.

Za svojo razposajenost, vztrajnost in marljivost, ki jo bo ciciban izkazoval s stalnim priganjanjem k odhodu na izlet, bo celo nagrajen: za opravljenih pet oziroma osem izletov bo prejel našitek oziroma priponko Cicibana planinca, za opravljenih dvanajst izletov se bo lahko z babico in dedkom iz prikupne pesmarice naučil kakšno novo pesmico. Ko pa bo v malem cicibanovem nahrbtniku dovolj prostora za hrano, pijačo, kapo, rokavice in najljubšo igračo in ko bo cicibanka stopila v svet črt in števil, takrat bosta lahko svoje vtise strnila v dnevnik Mladega planinca in tako sklenila svojo prvo organizirano pot v gore.

ŠPORTNI PROGRAM ZLATI SONČEK

poteka v slovenskih vrtcih ter v prvem in drugem razredu osnovne šole. Namen programa je obogatiti redno športno vzgojo s sodobnimi športnimi vsebinami, s privlačno likovno podobo in načinom izpeljave pa želimo navdušiti kar največ otrok, staršev in vzgojitelj ter razrednih učiteljic za sodobno zasnovano športne vzgoje in hkrati zbuditi v otroški zavesti željo, navado in potrebo po ukvarjanju s športom v vseh starostnih obdobjih.

Program Zlati sonček ni tekmovanje, temveč igra; pravi cilj ni pridobivanje medalj, ampak dejavnost sama. Pomembno je sodelovanje v dejavnosti in ne storilnost, zato je program zasnovan tako, da je vabljiv in uresničljiv tudi za manj zmogljive.

Vse naloge so strokovno utemeljene v priročniku Zlati sonček (Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod za šport Slovenije, 1997). Na republiški ravni skrbi za organizacijsko izpeljavo programa Zavod za šport Slovenije, na krajevni pa odgovorni za šport v občinah. Staršem so namenjene zgibanke, s katerimi jih želimo ozaveščati in jim ponuditi temeljna sporočila o tem, kako pomagati otroku, da se bo varno ukvarjal s športom, kaj narediti, da sami prilagodijo otroka na vodo ter kako se odpraviti na planinski pohod, da bo za otroka izlet prijetno doživetje.

Pomemben del programa so izleti, ki jih je v celotnem programu Zlati sonček skupaj kar petnajst in so razporejeni skozi vse letne čase. Program izletov je zasnovan tako, da ga lahko povežemo s programom Planinske zveze Slovenije Ciciban planinec. Otroci, ki v okviru Zlatega sončka (lažji A program) opravijo pet izletov, lahko v znak priznanja prejmejo od Planinske zveze Slovenije poseben našitek. Ko pa opravijo še tri izlete v programu B (skupaj torej osem), lahko dobijo še priponko. Mladinski komisiji PZS je treba poslati seznam otrok, ki so upravičeni do našitka ali priponke, Mladinska komisija pa potem pošlje priznanja.

NA ROBLEK

MARIJA HRAST

Sončno ponedeljkovo jutro je. Vsi smo že na nogah. Vsi se pripravljamo, vsi se odpravljamo. Le v različne smeri: ati, Anže in Nejc po na novo odkriti poti z Zelenice na Roblek, jaz pa v službo. Nevoščljiva sem jim in včasih jih malo grdo pogledam, ko nosijo skupaj vse potrebno. Potem me odpeljejo v službo, da jim lahko pomaham v slovo in mi starejši tolažilno reče: »Mami, ne bodi žalostna, saj te bomo v soboto peljali na Roblek!«

In odraščajo.

Opoldne so že nazaj. Zadovoljni in navdušeni me pridejo pogledat v službo.

V soboto pa gremo vsi skupaj.

Zgodaj smo pokonci. Ati kuha kavo, otroka pozajtrkujeja, jaz pripravljam nahrbtnika. Ta velika. Otroška bosta pripravila otroka sama. Vsak svoj pulover in pelerino pa čokolado bosta zbasala notri. Potem bosta obula čevlje, ki sta jih sama namazala (malo težko sem ju gledala, ko sta napacala po pol kile lojene paste na vsak čevlji), malo se bosta verjetno še ravsala, ko bosta čakala na naju, potem bomo pa odšli.

Peljemo se skozi Žirovnico do Završnice, do planine, in pred gozdom pustimo avto. Prvič se vozimo tod in kar malo žal mi je. Prejšnja leta smo to pot precejkrat prehodili in bilo mi je bolj všeč. Bolj sem se počutila povezano z naravo in bliže tistim časom, ko so bile planine polne pastirjev in majeric, zdrave živine v tamarjih... Gore so zdaj še vedno iste, le ljudje so se spremenili. Škoda, da ne živim v Jalnovih časih...

Mimogrede smo skozi dolino Završnice. Spomnim se, kako smo hodili prejšnja leta. Midva z Anžetom sva vedno hitela naprej, da sva lahko potem kje sedela in čakala na atija, ki je z Nejcem v nahrbtniku (»počasi in s pametjo«, kot me je vedno opominjal naš družinski poglavar) prišel za nama. Ali pa sva se skrila v grmovju ob poti in s strašnim rjoenjem planila nanju. Seveda se je moral pri tem ati spodobno prestrašiti.

Nekoč, Anžetu je bilo kakšna tri leta, smo se v precejšnji vročini odpravili v Zelenico in sonce je Anžeta precej zdelalo. Bil je zlovoljen in je ob enem od najinih počitkov, ko sva čakala na atija in Nejca, ves togoten gledal za avtomobilom, ki je peljal mimo. »Ko bom velik,« je rekel razdraženo, »bom jest tud kupu avto, pa se bom vozu! Kar drug nej peš hodjo!« Dopovedovala sem mu, koliko lepše je nam, ki nismo sužnji pločevine in lahko pridemo tudi tja, kamor avto ne more. In koliko več lepega vidimo. Pa je le zamahnil z roko in se odpravil naprej. Najbrž se je spraševal, kako more biti njegova mama tako neumna.

Koliko spominov me spremlja tukaj, kjer se zdaj peljemo! Verjetno res ne bomo šli nikoli več peš po tej senčnati poti ob šumeči Završnici. Gledam svoja sino-

va in kar malo hudo mi je. Zdaj tudi Nejc ne hodi na atijevih nogah v hribe. Anže je že velik šestletnik in vidi mnogo več lepote na teh naših poteh. Z bratcem si ogledata vse rože, vse lazarje, vse pajkove mreže... Dobro se razumeta in z atijem jima bova kmalu le še spremljevalca, nič več vodiča.

»Mami, mami, zajček!« zakliče Anže. »Zajčka sem videl!«

»Kje, kje si ga vidu?« sprašuje nekoliko počasnejši Nejc in vrti glavo.

»Dol pod cesto. Gotovo se je ustrašil avtomobila, ker je tako hitro skočil in zbežal,« mu razlaga Anže, ki kar naprej ponavlja: »Zajčka sem videl...«

Ustavimo se na robu gozda in se skobacamo iz avta. Nejc takoj začne nekaj iskati po tleh.

»Kaj si pa izgubil?« ga vprašam.

»Nč nišm žgubu. Gledam, če je kaj leglata,« pravi.

Z atijem se smejeva. Pred kakšnim mesecem smo se namenili na Srednji vrh, pa nas je tukaj ustavila ploha in potem nismo šli naprej. Ko smo se odločali, kaj naj storimo, se nam je okrog ponujalo vse polno regrata.

Naš prvi družinski izlet v gore

V spomin se mi pogosto vrača začetek planinskih pohodov naše družine. To je bilo pred dobrimi desetimi leti, ko je hčerka dopolnila sedem let in sin komaj pet let.

Ko se je tistega leta začelo poletje, je bila želja po gorah čedalje večja in dogovorili smo se, da gremo v Savinjske Alpe.

Po telefonu sem že prej rezervirala sobo v vasi Podvolovljek pri Lučah pri družini, ki se ukvarja s kmečkim turizmom. Načrtovali smo pet dni dopustovanja tako, da bi prenočevali v Podvolovljeku, od tod pa bi vsak dan odhajali na izlete v gore, vsakokrat v drugo smer. Kmetija, kjer smo prenočevali, stoji na hribčku pod Rogatcem, ki se strmo dviga proti vzhodu. Zaradi tega se jutranje sonce tu prikaže bolj pozno kot spodaj v vasi.

Prvi dan smo si kot cilj zamislili Logarsko dolino. Do tam smo se seveda pripeljali z avtomobilom. Pri slapu Rinka smo optali nahrbtnike ter se podali navzgor proti Okrešlju. Pot pelje ob vodi in s pogledom objameš prekrasno zeleno dolino pod seboj ter na obe strani, kjer se dvigajo sive stene Brane, Skute, Kočne, Ojstrice. Naš cilj še ni bil določen. Rekli smo si – šli bomo, do kjer bomo pač lahko prišli. Za začetnike, kot smo bili (čeprav smo imeli tisto leto že vso Cerkniško transverzalo za seboj), smo hodili še kar hitro in smo kmalu prispeli do izvira Savinje. Tu je bil seveda obvezen počitek in fotografiranje. Ko smo se odžejali z bistro in čisto vodo, ki je vrela izpod skal, smo odšli dalje proti Frischaufovemu domu na Okrešlju. Med potjo smo opazili, da smo pri izviru pozabili svetlomer za fotoapar. Mož je odšel nazaj ponj, vendar ga ni bilo več tam. Nekomu se je pač zazdelo, da bi mu morda prišel prav.

Da izlet ne bi bil čisto brez haska, smo se odločili, da si vsaj regrata naberemo za južino. Noža nismo imeli (seveda ga je mami spet pozabila, kot je ugotovil ati), imeli pa smo izvijač. In smo pač z izvijačem nabirali regrat. V silii hudič še muhe žre, kajne!

Anže in Nejc se primeta za roke in se odpravita naprej, z atijem greva za njima. Razpravljata o zajčku, ki ga je videl Anže.

»A veš, Nejc,« pravi starejši odraslo, »še dobro, da ni bil zajček na cesti, bi ga ati lahko še povozil!«

»A ne,« pravi Nejc, »poj bi ga pa meli za južno...«

Pot se dviga. Gremo mimo vikendov in na križpotju zavijemo desno v gozd. Sonce se je začelo pokrivati z oblaki. Nič zato, si pravimo, nam vsaj ne bo vroče, ko nas ne bo peklo v hrbte. Počasi se vzpenjamo. Pred nami se odpira strmo melišče. Ob straneh rastejo nežno zeleni macesni. Z vsake iglice visi kaplja vlage. Čudovito je: macesni, pokriti z biseri, ki se zablestijo, kadar sonce pomežikne izza oblakov.

Otroka si strokovno ogledujeta vsakega lazarja in napovedujeta vreme. Ugotovita, da dežja ne bo, ker so vsi lazarji obrnjeni dol. Lezeta pod macesnovo vejo,

veja zatrepeta in kaplje zašumijo v listju in kamenju. Stojita in poslušata. Potem hitita od macesna do macesna in delata dež. Najdeta deblo, podrtó čez pot, in ga zajahata. Nejc pripoveduje Anžetu, da je Tim-tam, njegov izmišljeni prijatelj, ki ima denar za vse igrače, kakršnih mu jaz ne morem kupiti, ki mu dovoli jesti sladoled tudi takrat, ko ima vročino, in ki ima tako veliko hišo in tako zapleteno pot do nje, da jo lahko najde samo Nejc, da je torej ta Tim-tam našel punco. Vijolika ji je ime in včasih gresta skupaj v gozd gledat živali v kletkah...

Premagujemo melišče in med ruševjem najdemo stezo, ki ostro zavije v hrib.

»Še malo, veš, mami,« mi pripoveduje Anže, »še malo – pa se bo videla streha kočé. Glej, se že vidi!« Navdušeno kaže naprej, kjer je res videti streho in zelene naoknice. Otroka brž stečeta naprej.

Koča je polna, zato popijemo čaj in se odločimo, da bomo malicali zunaj. Na poti nazaj bomo poiskali prijeten prostorček in si ob čvekanju privoščili dobrote iz nahrbtnika. To nam je bolj všeč kot zakajen prostor s hrupnimi glasovi obiskovalcev. Fanta še pritisneta žige

Pri Domu na Okrešlju, ki stoji prav na robu ledeniške krnice, je bilo za otroka najpomembnejše opravilo žigovanje planinskih izkaznic in razglednic, potem pa je prišla na vrsto tudi malica. Mlajši Domen nikakor ni mogel sedeti pri miru in se je kar naprej vrtel po leseni ograji ter jahal na njej kot na konju – kot da mu še ni bilo dovolj hoje. Tudi njegova starejša sestra Irena ni bila nič utrujena. Lovila sta se in raziskovala bližnjo okolico kočé.

Napis na smerni tabli je vabil naprej na Kamniško sedlo. Pogovarjali smo se, ali naj gremo naprej ali pa naj se vrnemo, ker naj bi bilo to dovolj za prvič. Ko pa nam je oskrbnik doma dejal, da je vzpon lahek in da pride na vrh vsak otrok, smo se brez obotavljanja odpravili proti Kamniškemu sedlu. Po cikcakasti stezi smo prispeli do navpične stene, kjer se je začelo plezanje, tudi ob klinih in jeklenih vrveh. Z možem sva varovala vsak po enega otroka in tako smo počasi lezli proti vrhu. Žal se nam je vreme skisalo in temni oblaki so se začeli poditi proti nam. Upali smo, da ne bo začelo še deževati.

Ko smo se bližali vrhu, me je bilo čedalje bolj strah, kako bomo prišli z otrokoma po tej poti tudi nazaj dol. Na vrhu nas je objela megla, da smo komaj našli kočó, kjer smo se pogreli z vročim čajem. Oskrbnica nas je vprašala, če nameravamo prenočiti in ob tem vprašanju mi je bilo kar žal, da se moramo še isti dan vrniti v dolino, še posebno, ker je bilo tako oblačno in megleno; naslednje jutro bi bil prav gotovo lep sončen vzhod in tudi prelep razgled na kamniško stran. Prihodnjič, ko bomo šli v hribe, bomo šli z vlakom ali avtobusom in prenočevali v planinskih kočah, so bile takrat moje tihe misli.

Popili smo čaj, potem je bilo spet najpomembnejše žigovanje izkaznic in razglednic. Naše knjižice Slovenske planinske poti so dobivale prve žige. Veseli

smo bili, da smo dosegli tak cilj, čeprav ni bil v našem načrtu.

Kljub utrujenosti smo morali vendar kmalu vstati izza mize in se odpraviti nazaj. Zunaj je bila megla zdaj še gostejša. Kdaj pa kdaj, ko je veter razpihal, se nam je odprl pogled malo dalje.

Začeli smo se spuščati po isti poti. Ker sem se bala, da mi hči ne bi padla, sem jo trdno držala za roko, s prosto roko pa sva se vsaka po svoje oprijemali napete jeklene vrvi ob steni. Kljub strahu je šlo navzdol hitreje kot navzgor – in že smo bili pri vznožju stene. Strah je popustil – hura, sedaj bo šlo lažje!

Skoraj tekli smo navzdol in kmalu prispeli k slapu Rinca, kjer smo imeli parkiran avto.

Do kmetije smo prispeli še pred nočjo. Bili smo prijetno utrujeni, otroka pa sta se vendar – kot da bi ves dan poležavala – še podila po vrtu za žogo in plezala na nizke jablane. Saj ni mogoče, da imata toliko moči in energije, sem si mislila – pa je vendarle res.

Po večerji smo zaspali kot ubiti.

Naslednji dan smo si začrtali smer preko Smrekovca proti Peci in spečemu kralju Matjažu in dan kasneje na Raduho, ki je bila naš prvi skupni dvatisočak. Vendar je to že druga zgodba, ki pripoveduje zanimive prijetljaje.

Dopust je minil kot bi trenil in že smo se morali vrniti domov.

Pozneje smo se skupaj povzpeli še na mnogo vrhov, dokler sta otroka še hotela hoditi z nama. Sedaj obiskujeva gore sama z možem, kajti mladina v najstniških letih ima največkrat drugačne interese, ki pa se bodo kmalu umirili; tudi onadva bosta nemara nekoč prvič popeljala svoje otroke v gore...

v svoja dnevnika ciciban-planinec, potem vstanemo in odidemo. Ob poti najdemo debelo deblo in posedemo nanj. Jemo in čvekamo. Čvekamo in jemo. In lepo nam je pri srcu.

Na vrhu melišča naveževa otroka, da ne bi zdrsnila. Ne zaupava še čisto njunim sposobnostim. Ati odide z Anžetom naprej, z Nejcem se počasi spuščava za njima. Nejcu je všeč, da je navezan. Smeje se, da se mu začne kolcati od smeha. »Glej, Nejc, mami pelje kravo Ciko na pašo,« rečem in čakam, da vidim, če me

razume. Pomolči in kolcne, potem se naenkrat zadere: »Muuuuuuuu!«

Ati slika najprej naju, nato Anže spleza nazaj, da bo še on na sliki, potem slika še njiju. Gledam otroka in se veselim njune sreče in zadovoljstva.

Na nebu žarijo oblaki v večernem soncu, ko smo že doma, ko sta otroka že dobila objubljeni sladoled, ko sta že prilezla izpod prhe, zlezla v pižame in vsak na svoj pograd ter dobila vsak po dva cmoka, atijevega in mojega, za lahko noč.

Spet je minil srečen dan. Prehitro.

»ČLOVEKA IZ LEDENIKA« SO IZ AVSTRIJSKEGA INNSBRUCKA PREPELJALI V ITALIJANSKI BOZEN

ÖTZI KONČNO VENDARLE DOMA

Hibernatus, ledeniški človek, po svetu mnogo bolj znan kot Ötzi, najbolj ohranjena človeška mumija na svetu, ki so jo zelo po naključju odkrili leta 1991 v italijanskih Dolomitih, pravzaprav tik na meji med Avstrijo in Italijo, je letošnjega 16. januarja pozno popoldne prispel iz avstrijskega Innsbrucka v Bolzano (Bozen) na severu Italije. Kar 5300 let staro mumijo so z univerze v Innsbrucku v 130 kilometrov oddaljeni Bozen strogo varovano prepeljali v posebej prirejenem hladilnem tovornjaku. Do avstrijske meje je Ötzija, kot najpogostejše imenujejo človeka iz Similaunskega ledenika, varovala avstrijska policija, nato pa so ga v varstvo prevzeli italijanski policisti. V Bolzanu je Hibernatusa pred obnovljenim muzejem, kjer je bil razstavljen do konca marca, pričakala množica radovednežev.

POLICIJSKO SPREMSTVO ZA ÖTZIJA

»Človek z ledenika« je bil v Avstriji nekaj časa tako rekoč ilegalno, šele pozneje sta se državi sporazumeli glede spora o tem, komu pripada dragocena najdba. Anatomskega inštituta v Innsbrucku je vendarle pripadla čast, da so v njem truplo znanstveno preučili, pri čemer pa so morali svoje duri odpreti tudi tujim znanstvenikom. Po šest let trajajoči znanstveni obdelavi so Ötzija vrnili Italiji, kjer je bil in še bo na ogled tudi laikom.

Med prevozom dragocene mumije prek Brennerja iz Avstrije v Italijo so uvedli izredne varnostne ukrepe po groznjah nemških skrajnežev, da bodo truplo ugrabili. Izkazalo se je, da so bile grožnje lažne, še zadnji poskus razgretih glav, da bi Ötzija vendarle obdržali v Avstriji. Italijani pa so se pozneje oddolžili s pomirljivo pomilostitvijo nekaj nemških nacionalistov, ki so jih pred leti obsodili zaradi podtikanja bomb in izzivanja nestrpnosti.

V zadnjih letih so mnoge zabavali značilno alpski prepiri med znanstveniki, ki so si Ötzija prilastili za svojega in so tekmečem le neradi dovoljevali dostop do mumije. Dejstvo pa je, da je bil Ötzi za innsbruško univerzo ne le zlata kokoš, temveč je močno afirmiral marsikaterega tamkajšnjega učenjaka, ki se sicer ne bi mogel tako uveljaviti.

Med preiskavami v Innsbrucku je nastala vrsta teorij o tem, kako je »človek z ledenika« zašel tako visoko v gore in tam za vedno ostal, na podlagi raziskav pa so slikarji naslikali vrsto slik in na njih upodobili bronastodobnega človeka v opravi, v kakršni je prišel visoko v goro; po vsej verjetnosti je prišel tja gor na lov, in sicer z juga.

labjochu in na Similaunskem ledeniku, najstarejša in najbolj ohranjena najdba človeka. Kljub več kot 5000 letom v ledu in snegu je njegovo telo senzacionalno dobro ohranjeno. To velja predvsem za kožo, ki je napeta preko skeleta z ohranjenimi prav vsemi kostmi. Z najdbo se je doslej ukvarjalo 150 znanstvenikov in 60 znanstvenih skupin z vsega sveta. Tudi novinarji so si v Innsbrucku v zadnjih letih dobesedno podajali kljuje. Posneli so tudi več filmov, pri čemer so bili najprocniljivejši Japonci.

SKORAJDA UNIČENA MUMIJA

Mumijo sta 19. septembra leta 1991 našla nemška planinca **Helmut** in **Erika Simon**, hišnika iz Nürnberga, ko sta se s planinske ture vračala v kočjo; z roba Simi-

launskega ledenika, ki se – enako kot večina drugih ledenikov v evropskih gorah – tali in ga je vedno manj, je gledal zgornji del človeškega trupla. Prestrašena, da se je v gorah zgodil zločin, sta o najdbi poročala v koči, od tam pa so obvestili oblasti na severni strani gore, Avstrijce. Kot po naključju je za to zvedel znameniti alpinist **Reinhold Messner**, ki je nemudoma prišel v kočo in na ledenik, kjer je truplo še vedno ležalo tam, kjer sta ga odkrila Nemca; zaradi slabega vremena namreč helikopter s policisti in kriminalisti več dni ni mogel poleteti iz doline. Poleg Messnerja je prišlo na ledenik še več radovednih planincev, ki so okoli trupla začeli kopati, vendar jih je nemara ustavil Messner, ki je ocenil, da gre za pomembno najdbo, ki naj počaka strokovnjake; ocenil je, da naj bi bila mumija stara kakšnih 3000 let.

Najdbo so prvič javno predstavili na tiskovni konferenci na univerzi v Innsbrucku, med katero pa bi jo skorajda uničili. Zaradi vročine reflektorjev se je del mumije začel taliti in je tisti del dosegel 18 stopinj Celzija. Brž ko so to opazili, so dragoceno truplo zavili v sterilne rjuhe in ga položili na led, pozneje pa v ledeno komoro, v kateri so vzpostavili razmere, enake tistim na ledeniku – šest stopinj pod ničlo in stoodstotno vlago.

Popularno ime za najdenca, **Ötzi**, so si izmislili dunajski novinarji in se je prijelo. Za raziskovanja te slavne mumije so doslej porabili približno sto milijonov šilin-

Ötzi, najstarejša in najbolje ohranjena mumija človeka na svetu

6. festival gorniških filmov v Popradu

V Popradu na Slovaškem bo od 14. do 18. oktobra letos že šesti mednarodni festival gorniških filmov, na katerem bodo spet predstavili takšno filmsko proizvodnjo in s tem prispevali k razvoju filmske umetnosti. Kot gorniške filme bodo na tem festivalu priznali tiste igrane, dokumentarne ali druge umetniške filme, katerih dogajanje je postavljeno v gorski ali podgorski svet, ki prikazujejo športno ali vsakdanje življenje v takem okolju, pa tudi filme, ki prikazujejo lepote gorske flore in favne. Na festivalu lahko sodelujejo tako profesionalci kot amaterji z največ po tremi filmi, ki so bili lahko že prej predstavljeni na katerem drugem podobnem festivalu.

Prijavljene filme bodo uvrstili v eno od naslednjih kategorij: planinstvo, plezanje in športno plezanje, turno in alpinistično smučanje, življenje v gorskem okolju, gorska turiztika in drugo (jadralno padaistvo, gorsko kolesarjenje, kanjoning in druge dejavnosti na gorskih rekah, jamarstvo itd.).

O sprejemu prijavljenega filma na festival bosta odločilna kakovost in ustrezna tema, o čemer bo odločal festivalski svet. Ta komisija ima pravico določeni film uvrstiti v drugo kategorijo ali pa ga odkloniti. Komisija bo mednarodna, proti njenim odločitvam ne bo možna pritožba. Seveda člani žirije na festival ne bodo mogli prijaviti lastnih filmov. Ta žirija bo podelila glavno nagrado festivala, nagrade v posameznih kategorijah, nagrado gledalcev in nagrade, ki jih bodo fil-

mom prisodile društvene ali športne organizacije. Vsak film lahko dobi več nagrad hkrati.

Na natečaj je mogoče poslati 16-milimetrske filme s svetlobnim ali magnetnim tonom, 35-milimetrske filme v vseh tehnikah in filme na videokasetah, pri čemer so predvsem zaželeni VHS. Skupaj z vsakim filmom je treba poslati izpolnjen formular, in sicer najpozneje do 15. junija 1998 na naslov: Mednarodny festival horskych filmov, Popradske nabrežie 2802/3, 058 01 Poprad, Slovakia, podrobne informacije pa je mogoče dobiti po telefonu... 421 92 721 060, ... 421 92 457 281 ali ... 421 92 457 282.

Dobre filmske kopije za prikazovanje na festivalu je treba poslati do 30. junija 1998 na isti naslov. Po možnosti naj bodo poslani filmi v slovaškem, češkem ali angleškem jeziku ali pa podnaslovljeni v teh jezikih. Vsakemu filmu morajo biti v dveh kopijah priloženi napisani dialogi v angleščini, francoščini, italijanščini ali nemščini, predvsem pa je priporočljiva angleščina. K vsakemu prijavljenemu filmu naj bo priložena tudi na kratko napisana vsebina. Udeleženci festivala skupaj s prijavo dovoljujejo, da njihov film v celoti enkrat predvajajo na televiziji na Slovaškem, morebitne odlomke pa uporabljajo za festivalsko propagando.

Za vsak film, ki ga bo komisija sprejela za predvajanje na festivalu, bodo organizatorji na festival povabili dve osebi in zanju pokrili stroške bivanja, medtem ko potovanje na festival plača vsak sam.

gov, ki naj bi se vrnili v obliki tantiem od prodaje knjig, video posnetkov, predavanj in prispevkov.

MUMIJE TUDI IZ DRUGIH GORA

Sicer pa so pred nedavnim arheologi v perujskem mestu Arequipa pokazali še drugo odlično ohranjeno, vendar bistveno mlajšo mumijo inkovskega dekleta, ki so ga pred 500 leti žrtvovali bogovom. Odkrili so jo, kot je poročala tiskovna agencija Reuters, na gori Ampato v Andih na nadmorski višini 5800 metrov. To je že druga nepoškodovana smrznjena mumija pripadnika Inkov, ki so jo našli v Peruju in ki bo za strokovnjake vir novih spoznanj o tej izumrli civilizaciji.

Človeške mumije so pred kratkim našli tudi v Himalaji. Nemški arheologi so namreč v nepalskem delu tega pogorja odkrili pozornosti vredno najdbo: v votlinah, ki so jih izdoblili ljudje ob vznožju pogorja Anapurne, so med drugim našli skupinsko grobišče s 30 delno mumificiranimi pokojniki, katerih trupla so se ohranila taka zaradi tamkajšnjega suhega podnebja. Ugotovili so, da so umrle tam pokopavali najmanj 400 let. Votline, ki so jih izdoblili ob reki Kali Gandaki, so dostopne le po vrveh. Najdbe pričajo, da so nekatera prebivališča nastala pred več kot 2000 leti in so jih uporabljali približno do leta 1600 našega štetja.

POGLEJTE, KAM VSE ŠODROVCA PRIPELJE HOJA NA JELENKAMEN!

VČASIH MI JE TEŽKO

LADO BRIŠAR

Ko sem hodil v šolo, nisem pri slovenski šolski nalogi s tem naslovom vedel kaj početi. Saj tudi takrat ni bilo vse rožnato: niso vsi ptički ob pravem času peli, sem in tja so bile tudi rož'ce videti uvele – pa kaj zato; težko ni bilo, le grozno težko je bilo napisati tiste obvezne vrstice, ki so po edinem zveličavnem mnenju tovarišice učiteljice morale biti ravno prav pocukrane, za konec pa seveda dober sklep s svetlim pogledom v prihodnost. In če nisem napisal tako, kot je treba? Potem je bilo res težko.

Če mi je danes težko, grem na Jelenkamen; če me le noge ubogajo, grem tja gor. Da se pogovorim s sabo. Ko noga zapusti asfalt, se spremenim. Preleti me misel, menda je Čopova: Ne vlači doline v gore, saj je nahrbtnik že tako dovolj težak! Pa je ne morem, doline, čisto odklopiti. Ne gre drugače, njen dim, ropot, seže tudi sem gor. Ampak z vrha gledano je dolina čisto majhna, tudi težave so manjše. Ne moti me več, saj vame ne seže, sem poln drugih vtisov: kamni, skale, drevje, živali, grmovje, vse mi riše na dušo same svetle mavrične črte brez temnih pack. Tudi če je nebo mračno, če objublja dež, bi najraje zavriskal: kar padaj, operi me, ne moreš mi škoditi, mi je prelepo!

KAKO SO ZAVAROVANE NARCISE

Sam sebe ne štejem med *osvajalce* nekoristnega sveta, sem pa za povprečnega Slovenca kar priden *obiskovalec* planin, hribov, gora... Ne, še nobenega hriba nisem osvojil, le nekaj sem jih obiskal. Izraz »osvajanje« zveni preveč po vojaško; Hitler je osvajal države, jaz pa Jelenkamnu prav nič nočem, le rad hodim po njegovih poteh. Nisem alpinist, ne plezam, sem čisto navaden sodrovec.

In kakšen je ta Jelenkamen? Je hrib, nekaj čez kilometer je visok, nad Jesenice se vzpne za 500 metrov. Pred vojno in še nekaj časa po njej je bil na Malem Jelenkamnu plezalni vrtec. Zdaj sameva, se zarašča,

mladina sploh ne ve več zanj. Razlog je enostaven: do tja se z avtom ne pride, je treba dobre pol ure peš. Nikar ne mislite, da se mi to zdi kaj narobe; nasprotno, je tam gori vsaj mir, tišina, le poredko zaide tja kakšen iskalec lahkih brezpotij. Na glavnem vrhu je že več prometa, saj je pot z Jesenic zgledno markirana, prav veliko ljudi pa tam gori ne srečam, saj čisto na vrhu ni nobenega planinskega doma ali gostilne. Še najbližji je Dom na Pristavi.

Zarjaveli klini v alpskih stenah

Pit Schubert, načelnik varnostne komisije UIAA, je za upravo UIAA pripravil kratko poročilo o nevarnostih, ki prežijo na plezalce zaradi rjavenja in korozije starih, pogosto originalnih klinov in svedrovcev, ki so že desetletja v plezalnih smereh alpskih sten.

1. V stenah vsepovsod po Alpah je več kot 100.000 klinov in mnogi izmed njih so tam že zelo dolgo (od 30 do 90 let). Ves ta čas so bili izpostavljeni delovanju korozije, ki se je verjetno v zadnjih desetletjih stopnjevala še zaradi kislih padavin. Nekateri stari klini so bili izdelani kar doma z veliko mero improvizacije; tako lahko med njimi najdemo takšne, ki so narejeni iz tečajev za vrata, iz kolesarske gonilke, iz šotorskega klina in žice, iz 20-centimetrskih žebeljev ali iz debelih kosov stare žice. V resnici nihče prav dobro ne ve, kako stari so taki klini.

2. Mnogi stari klini so zelo zarjaveli. Pogosto tega na vidimo na glavi klina samega, vendar je lahko del klina, ki je v razpoki, kjer se nabira voda, že tako korodiran, da je telo klina že povsem tanko: klin je tam lahko izgubil že 80 do 90 odstotkov materiala. V skali skrita korozija je načela tudi že mnoge stare svedrovce. Opazili so primere, kjer je kislja padavinska voda, ki je kapljala z glave klina v njegovo uho, povzročila tako močno rjavenje, da je uho klina povsem prerjavelo.

Meni se zdi najlepša pot na Jelenkamen z Zaštreke, ob Špornovem grabnu navzgor. Če gremo, gor gledano, po levi strani grabna, se je treba nekajkrat prijeti z rokami, pa ni hudo. Ni za kravo z vozom, je pa šoder, bi dejali alpinisti. Ob desni strani grabna, čez Hlevček, je prijazna, v ključih speljana steza; brez skrbi, ni blaten kolovoz, niti viaka za spravilo lesa, je prava planinska pot. Nekaj razpotij je, a nič zato, prava smer drži navzgor. Greben dosežemo kakih sto metrov desno od vrha. Nobena pot z Zaštreke ni markirana, hvalabog! Po desni poti se da pozimi tudi s turnimi smučmi. Ja, ko smo že na vrhu Jelenkamna, je dan obvezno lep, nebo brez oblaka, zato pod nujno potegnemo smučino še čez Lenčkov špik, prečimo Križevce in Pust Rovt, pa smo na Golici. Dol gre kar samo!

Nobena pot na Jelenkamen ni strma, vse so lepo »polegnate«, bi dejal prijatelj Rajko. To besedo uporablja večkrat, skoraj za vsako stezo. Po njegovem je strma le redka pot: Kreda v Vratih, gor čez Sovatno, po Jugovi grapi na Dovški Križ, iz krnice Za Akom čez Grlo na Oltar; dosti več jih pa že ni. Vso globino in širino oznake »polegnata pot« sem dokončno doumel v dveh dneh na kolesu okrog 1000 metrov nad Soško dolino, malo po Italiji, malo po Sloveniji, klanci pa nikjer več kot 20 %, dosti manj pa tudi ne.

Iz doline je Jelenkamen lepo viden, saj je pomaknjen nad dolino. Še bogatejši pa je razgled z njega: dol čez Jošt in Šmarjeto do meglene Ljubljane, zadaj Stol, Vajnez, Belška planina, spredaj Mežakla z Jerebikovcem, čez njo pa štrlijo Julijci... Včasih kar obsedim na vrhu;

se mi nikamor ne mudi, vsak izgovor pride prav: moram pogledat, kaj je okoli novega, je prva bukev v Mežakli že zelena, je veter kaj podrl. Najlepše pa je pozimi, zgodaj zjutraj, ko se cel hrib blešči, kot bi bil poln diamantov, pod nogami škriplje, družbo mi dela samo moja gaz.

Severno od vrha se bohota za dobrih sto metrov višji Lenčkov špik, prijazen pogozden vrh, zahodno pa sta nižja vrhova Sušje in Merca. Legenda pravi, da je v Merci jezero; ko se bo Merca odprla, bodo Jesenice pod vodo. Med temi hribi pa so rovti, nekaj še živih, precej se jih zarašča. Maja meseca pobelijo, saj cvetijo ključavnice. Pred leti sem peljal tja gor skupino zamejskih učiteljev iz Doberdoba. Najprej sem jim dopovedal, da to, kar vidijo, ni sneg, niso narcise, da se lepo po slovensko reče ključavnice, pa zaščitene da so. Trganje strogo prepovedano. Nato jo je primahal izza roba domačin s kosilnico... Starejša gospa je vprašala: »A jih zdaj lahko poberejo, ko so že pokošene?« Kmet je dejal, naj jih kar čimveč naberejo, saj narcis živina ne mara. Kako sem se izmazal iz te godlje, ne vem; verjetno sem začel govoriti o prekrasnih razgledih in podobno.

KALVARIJE NA STRME GORE

Če gremo na Begunjščico čez planino Prevala, moramo čez Kalvarijo. Na Kredarico iz Krme gremo tudi čez Kalvarijo. Strmemu hribu na Slovenskem se torej spodobi imeti svojo Kalvarijo. Jelenkamen jo ima, pa še križ na njej. Prej je bila tam kapelica, menda so jo po

3. Padec plezalca za 50 centimetrov predstavlja za klin obremenitev, ki ustreza bremenu 350 kilogramov, ki bi ga mirno obesili na ta klin. Testirali so mnoge zarjavele kline in ugotovili, da številni ne bi prestali niti te majhne obremenitve.

4. Alpinisti so prepričani, da so večji svedrovci močnejši od majhnih. To prepričanje je zmotno, saj je dopustna obremenitev svedrovca predvsem odvisna od tega, kako kvalitetno je zabit.

5. Zaradi sprememb v načinu plezanja plezalci in alpinisti manj pogosto s seboj nosijo plezalno kladivo. Včasih je bilo normalno, da so alpinisti imeli s seboj plezalno kladivo, ki so ga med drugim uporabljali tudi za to, da so z udarcem preizkusili že zabite stare kline v steni in so jih nadomestili, če so dvomili v njihovo zanesljivost. Dandanašnji takšne preizkuse plezalci opuščajo, saj med njimi velja prepričanje, da so klini in ostala varovala zanesljivi in da bi ob morebitnem padcu zdržali. Žal pa pogosto ni tako in stari korodirani klini ali svedrovci ne zdržijo obremenitve ob padcu. Zaradi nezanesljivih klinov se globina padca podaljša, kar pripelje k povečanju števila poškodb in tudi smrtnih žrtev med plezanjem v visokih stenah, pa tudi v kratkih smereh.

6. Tudi varovala, ki so navidez varna, so lahko že

poškodovana. Zanimiv je primer, ko sta bila svedrovca povezana z verigo, ki je bila videti povsem dobro. Testirali so svedrovca in ugotovili, da sta zdržala obremenitev 2500 kg, medtem ko se je veriga strgala že pri obremenitvi z 250 kg. Takšna obremenitev se pogosto pojavi že pri sunkih pri spuščanju ob vrvi.

7. Na mnogih varovališčih so svedrovce že zamenjali ali pa namestili dodatne, če se je plezalcem zdelo, da so stari nezanesljivi. Zamenjava starih varoval in namestitve novih pa zbuja skrb in nezadovoljstvo med varuhi neokrnjene gorske narave. Če bi želeli namestiti dobra in trajna varovala, bi morali uporabiti nerjaveče svedrovce ali profile kline in jih vodotesno učvrstiti. Takšni klini naj bi zdržali obremenitve od 2500 do 3500 kg, kar naj bi zadoščalo pri večini padcev v steni, hkrati pa bi bila takšna varovala trajna.

Končnih rešitev za opisani problem rjavenja in korozije starih klinov in svedrovcev ni, posebno še, ker problem ne zadeva le varnosti, pač pa tudi varovanje in zaščito gorske narave in etiko plezanja. Če se plezalec poda v smer, opremljeno s starimi varovali, naj bi s seboj poleg ostalega imel tudi plezalno kladivo, s katerim naj preverja kvaliteto varoval.

Pit Schubert
World mountaineering + Climbing
(prevedel Tomaž Vrhovec)

drugi svetovni vojni podrli. Zgodba, podobna tisti s Škrlatice, samo brez medijskega pompa. Pravijo, da je Kalvarija tudi znamenita točka, kjer je treba postati, da se telo napolni s pozitivno energijo. Že res, da se vsakič tam ustavim, zaradi razgleda in počitka, da mi je prijetno pri duši, ampak nič ne vem, da bi se vame pretočil kakšen joule energije.

Neko lepo septembrsko soboto sva s prijateljem rekla: greva na Spodnji Rokav. Že koj nad Kališčem so se začele težave; postajalo je vse težje, vse bolj neprehodno, vsaj zame. Če sem prijel kamen, ni obstal, vse je nekam čudno polzelo, drselo, se krusilo. Priznam, dobil sem mehka kolena. Obrnila sva, v bivaku na Jezerih sem pošteno napisal, da me je bilo na Spodnjem Rokavu strah. Zvečer, doma v postelji, sem sklenil: to reč je treba dobro premisliti! Kje drugje kot na Jelenkamnu, tam človek najlažje premišljuje.

V nedeljo navsezgodaj sem jo mahnil z Zaštreke navzgor. S sabo sem vzel zemljevid, **Miheličev** rjavi vodnik in **Kajzeljev** Naš alpinizem. Že pri prvem počitku na vrhu Jelenkamna sem ugotovil, da včeraj sploh nisva hodila po pravi poti. Na sedlu Kočna znova literaturo v roke – in glej ga, zlomka, kako Kajzelj lepo piše: za Kališčem *čez hrbet na drugo stran*, midva sva pa rinila desno navzgor. V naslednjem odmoru na sedlu Suha

sem pogruntal: kjer sva midva gor lezla, tam se alpinisti običajno spuščajo dol po štriku, zato je bil tam tisti čuden klin z obročkom.

V Koči na Golici sem dušo privezal, ura je bila zgodnja, nebo brez oblaka, pa sem sklenil, da jo potegnem še do Jekljevega sedla. Že pred kočjo se mi je »prilimal« jako zgovoren Štajerc, govoril je kot dež. Nič ni pomagalo, čeprav sem mu povedal Trstenjakovo modrost: pomolčati je treba, da pride prava beseda vate. Žebal je kar naprej, zato sem mu na prvem razpotju pobegnil gor na Rožco. Lepo sem se pogovarjal sam s sabo, razčlenjeval včerajšnji dan, mimogrede sem bil pri pastirski bajti na Dovški Rožci. Da bo dan lepo zapolnjen, da bo duša polna lepih vtisov, glava očiščena dolinske navlake, pa še čez sedlo Mlinca na Kepo, dol pa skozi Belco na avtobus. No, pogledajte, kam šodrovca pripelje hoja na Jelenkamen!

Pri Koči na Golici, kakih 200 višinskih metrov nižje od državne meje, sem letos naletel na dvojezičen kažipot. Na njem je tudi napis, ki v nemščini pravi, da je tod nekakšna Südalpenweg. Ker običajno v slovenskih hribih nimam slovarjev v nahrbtniku, sem šele doma izvedel, da sem hodil po južni alpski poti. Upam, da ne bo takrat, ko bomo prišli v Evropo, na koči pisalo Unterdürensattelhütte. Če bo, mi bo pa res težko!

PO MALO OBLJUDENIH GORSKIH POTEH, KI SO SMERI

PLANINCI SE SPOGLEDUJEJO Z ALPINISTI

MATJAZ ČUK

*Tveganje je pot pogumnih.
Vzpenjajo se po stebrih drznosti,
da bi ubežali strahopetcem v sebi.
France Stele: Nalivi svetlobe*

Kočna, gora tisočerih obrazov. Ponosna in mogočna, drzna in nedostopna – od koderkoli jo pogledaš.

Le dve poti vodita nanjo. Pot čez dolga, romantična melišča Dolcev med divjimi prepadi Kočne in Grintovca in drzna Kremžarjeva pot naravnost čez severno ostenje.

Pa vendar: če si pogumen, če se ne ustrašiš vsake težave, če si radoveden in pripravljen na pustolovščino, če si ne beliš preveč glave, kako boš prišel nazaj, če bi ti pripravila kakšno neljubo presenečenje, potem pojdi, le pojdi na njen južni greben.

JUŽNI GREBEN KOČNE

Začelo se je zelo lepo. Širok in udoben kolovoz naju je pripeljal do vznožja najinega grebena. 1500 metrov višje slutiva vrh...

Pozabiva na pot. Tod ne hodi nihče. Nikogar ne bova srečala. Mogoče nama bo kakšen gams samotar prekrizal pot. Pa še ta naju bo gledal postrani.

Položen gozd nama nudi svojo senco. Hitiva, da bi ušla sončnim žarkom, ki neusmiljeno osvajajo košček za koščkom južnega pobočja gore. To bitko bova zagotovo izgubila. Toda zgodaj sva vstala in sonce naju ne bo tako kmalu ujelo. Svet postane bolj strm. Na suhem listju drsi in treba je pogledati, kam in kako stopiš, da se ne odpelješ tja dol, od koder si prišel.

Gozda ni več, po strmih travah prispeva pod mogočno grapo, ki nama zapre pot naprej. Treba se bo odločiti: divja grapa z negotovim iztekom ali obvoz po desni, ki se končuje na strmem robu.

Odločiva se za obvoz. Velika nagnjena gredina naju popelje proti desni navzgor. Pričakovanja in negotovost sta velika. Kaj bo za robom? Vrnitev pod neprijazno grapo ali prosta pot naprej?

Če si pogumen in se ne bojiš, te spremlja tudi sreča. Le ozka polička vodi okrog strme stene v lažji svet. Na sredi se razširi ravno toliko, da se Bojan odloči za počitek. Kar nekam tesno mi je pri srcu, ko varno sedim na izpostavljenem prostorčku, za mojim hrbtom pa je prepad. Kmalu se spravliva s tega čudnega kraja v varnejši svet.

Sva na vzhodnem pobočju gore. Strme krusljive trave naju ločijo od grebena. Ta del poti je malo zopr. Ker ne zaupava varljivim travam, se prebija desno v žleb. Tam ni nič lažje in manj nevarno, toda človek se bolje

počuti na zaprtih in ograjenih pobočjih kot na odprtem izpostavljenem terenu. Počutiš se bolj varnega...

Prav tak je bil najin žleb: ograjen s strmimi navpičnimi stenami, da sva komaj znala vanj, nato obupno krušljiv, na koncu pa še nesramno zaprt. Molče zagrizem v strmino, nekaj slabih hitrih prijemov in že bi rad ven. Pa to ni kar tako. Kratka, a drzna prečka z veličastnimi pogledi v globino mi nakloni eleganten umik na veliko travnato ploščad na južnem grebenu.

Ker sva zelo pametna, ugotoviva, da ima vrh, ki bi nama tukaj prišla kar prav, Bojan trideset metrov pod mano varno spravljeno v nahrbtniku. Tako se mora hočeš-nočeš tudi on potruditi na rajске trave visoko nad dolino.

Zaslужila sva počitek. Še vedno ni oblaka na nebu. Sedaj imava čas, da malo pogledava okrog sebe. Vse poglede in domišljijo nama pritegne neznansko dolg zahodni greben, ki se dviga neposredno s ceste v dolini Kokre, skoraj dva tisoč metrov nižje. Najdaljši greben v Kamniških Alpah. Vabljeni cilj, avantura za radovedne in drzne, nujno s spalno vrečo v nahrbtniku... Tudi za naju?

Z rokami v žepu se sprehajava po rosnih travah. Lahka prečnica v desno vodi visoko gor na odsekan rob. Pobočje se zapira, mrke hladne stene grozijo z vseh strani. Stisne naju pri srcu. Le kaj je za tistim robom? Bo treba nazaj? Hm, kako – tiste krušljive trave pod grebenom in žleb...

Polna pričakovanja hitiva navzgor. Na robu pa – pravo olajšanje. Lahke trave naju popeljejo stopničko višje. Napetost popusti, spet se posvetiva vedno širšemu razgledu. Zahodni greben nama ne gre in ne gre iz glave. Kot magnet je, vedno znova nama pogled uhaja proti njemu.

Nepričakovano se znajdeva na odsekanem vrhu. Zaskrbljeno pogledujeva na strmo skalovje pred seboj. Kar grdo je videti. »Treba bo pošlatat,« bi dejal **Joža Čop**.

Kočna naju spet preseneča, tokrat v pozitivnem smislu. Tisto, kar je bilo od daleč videti grdo, je v resnici prav prijetno, čeprav malo strmo. Še kratek grebenček in na vršni ploščadi sva. Od tu naprej ni nobenih težav več. Le hoja in tisti neprijetni občutek utrujenosti v nogah, ko se bliža konec in gre težko in bi najraje sedel in kar običal.

Bližina vrha ti vlije novih moči in mimogrede stopiš tistih nekaj korakov do vrha. Greben je za tabo, mik neznanega, skrivnostnega izgine. Pred tabo je nov cilj, nova pričakovanja, nove radosti...

SEVERNI GREBEN KOČNE

Precej zadihana sediva pod velikim balvanom nekaj metrov nad Češko kočjo. V nekaj minutah bova izgubila vse, kar sva pridobila spodaj na slikoviti in udobni poti. Pa kaj zato, danes začuda ni tiste obupne vročine, ki ti že navsezgodaj pobere vso voljo do kakršnegakoli vzpenjanja.

Počasi se odpraviva v strmo melišče proti Vratcem, globoki zarezi v severnem grebenu Kočne. Na vsakih

nekaj korakov se ustaviva in pogledujeva na greben. Malo me skrbi, nič kaj lepo ni videti – strmo in krušljivo – pa tudi z mano ni vse čisto v redu. Zato previdno namignem Bojanu, da bova obrnila, če bo pretežko.

Strmo rušje brani dostop do prvih skal. Meni še vedno ni najbolje, zato rade volje spustim Bojana naprej. Ko se greben postavi pokonci, me počaka. Po opisu sva pred najtežjim delom smeri.

Kratek izpostavljen kamin naju pripelje na strmo severovzhodno pobočje. V prijetnem in zanimivem plezanju se bližava markantnemu vrhu. Lepi prehodi se vrstijo drug za drugim. Zlasti imeniten je dolg, za moža ozek žleb, na obeh straneh obdan z nekaj metrov visokima navpičnima stenama. Nahrbtnik mora dol; ponekod je tako ozko, da se le s težavo prebija skozi. Kočna naju še enkrat preseneča: o krušljivosti, ki sva se je tako bala, ni sledu.

Prijetno sonce naju greje na grebenskem vršiču visoko nad dolino. Lenariva in občudujeva redke snežnobeke oblake, ki se podijo po temnomodrem nebu. Po opisu je težav konec, le še hoja po lahkem grebenu do markirane poti.

Na zadnjem vršiču molče obstaneva. Presenečena gledava v oster razbit greben pred nama, ki ne obeta nič dobrega. So ga morda spregledali, pozabili ali se jim ni zdelo vredno izgubljati besed z njim? Kakorkoli že, kar tenko sva piskala. Nevarne prečnice v navpičnem ruševju s čudovitimi pogledi med nogami na melišča dobrih tristo metrov nižje, čudni prehodi okrog skal, kjer nisi bil trdno prepričan, da bodo ostale na svojem mestu. Pred nekim spustom sva dolgo sedela na udobni skali in premišljevala, ali naj vzameva iz nahrbtnika vrh ali ne. Potem sva šla pogledat, morda pa bo šlo, in ko sva bila na sredi, sva stisnila zobe in zlezla tistih nekaj metrov na položnejše pobočje.

Vse je subjektivno. Ampak ta del, »lahki greben«, se mi je zdel težji, predvsem pa nevarnejši od tiste »trojke« na začetku.

Še nekaj lepih, strmih mest naju je čakalo do markirane poti. Nekaj časa sva se še trudila po markacijah proti vrhu, nato pa naju je premamilo pivo v bližnji Češki kočji...

TRIGLAV – SLOVENSKA SMER, PRVIČ

Slovenska smer – moja davna vroča želja. Pa ne tako – pred menoj vodnik ali nekdo, ki je že šel čez, za njim pa jaz na vrvi kot mlad teliček, ki ga peljejo na sprehod. Ne, ne, tako bi šel lahko že zdavnaj, pa še marsikam drugam tudi.

Z Bojanom sediva pred Aljaževim domom in z zanimanjem pogledujeva v orjaške stebre, ki se svetijo v zadnjem večernem soncu. Z daljnogledom ujameva bele plate, pod Slovenskim stebrom slutiva znamenito Frelihovo poličko. Ne bojiva se težav, bojiva se velikosti stene in misli, da bi se v njej izgubila. Dolgo v noč ne moreva zaspati. Misli nemirno begajo po hladni steni.

Jutro je. Hladno jutro brez oblakov. Nikoli še nisem bil na Triglavu s severne strani. Sploh sem bil v dvajsetih 265

letih le dvakrat na vrhu. Saj res, ali ni to nekaj narobe, skoraj sedemsto dni v gorah – pa le dvakrat na Triglavu? Nič ni lepšega kot sedeti nekaj sto metrov stran na mehkih tratah, polnih nežno belih planik, nekje na Mišelskem grebenu, in gledati majhne pikice, ki od jutra do večera oblegajo ubogi vrh.

Na travnatem grebenčku zapustiva obljudeno stezo. V nekaj minutah sva pod vstopom. Zmeniva se, da bova plezala brez vrvi, kolikor dolgo bo šlo. Previdno zaplezava v najtežji, vstopni raztežaj. Kar lepo izpostavljeno, a ne težko, složno ugotoviva na veliki gredini, kjer se cepijo smeri v tem delu stene. Izbereva najlažjo, pot Čez macesne.

Na razdrti škrbini dobrih sto metrov višje razmišljava, kako naprej. Še vedno navzgor ali je že čas za prečko v desno? Dilemo reši naveza, ki pride za nama in preprosto zavije desno. Še tukaj nimava miru pred gnečo, pa vseeno sva ji hvaležna za pravo smer.

Torej nekaj korakov desno, nato pa strmo navzgor v žleb, ki naju pripelje na položnejše pobočje. Spet sva sama; naveza, ki naju je prehitela, je že zdavnaj izginila za rob. Ne pustiva se zapeljati lahkim prehodom navzgor, opis je dober – in zlahka ugotoviva, da morava navzdol. Skozi zanimiv žleb, poln zlizanih skal, prispeva do Belih plati.

Bele plate so poleg Frelihove police brez dvoma najlepši del smeri. Strma, razčlenjena stena, polna bogatih oprimkov, čudovito izpostavljena, a prav nič težka. Škoda, ko jo je tako hitro konec!

Pod široko dvajsetmetrsko pregrado za trenutek obstaneva, potem pa zavijeva skrajno desno v strme skale. Na sredini naju ustavi kočljiv prestop čez gladke plošče v lažji svet. Malo sva se zaplezala, prehitra sva bila, morala bi bolj pogledati. Ne ostane nama drugega, kot da stisneva zobe in premagava zopmo ploščo.

Po lahki prečki v levo se vrneva nazaj v grapo. Pred

nama je Bučarjeva stena, za njo pa kar zoprn žleb, ki naju pripelje na široke Zlatorogove police.

Sem bova enkrat prišla s spalno vrečo, počakala na noč, nato pa štela utrinke, strmela v zvezde, modrovala o gorah, ciljih in načrtih in premišljevala, po kaj sva pravzaprav sploh prišla sem gor...

Nerada se ločiva od udobne police in zakoračiva v zasneženo grapo. Sredi nje nama nagajiv balvanček prekrži pot. Le težka se prerineva čezenj, potem ko brez uspeha iščeva pripraven obvoz. Namerno greva mimo Prevčevega izstopa. Vreme je lepo in poskusila bova čez Frelihovo polico.

Na koncu grape se naveževa. Poskusim naravnost navzgor proti oknu, a me mokra in mrzla skala prežene v levo na gladko poličko, ta pa navzgor v lažji svet. Sledi nekaj lažjih raztežajev, vseskozi proti desni, nato pa navzdol v grapo. Upava, da sva še vedno v pravi smeri. Široka gredina nad grapo naju popelje v desno na rob, kjer je naenkrat – konec.

Udobna gredina se zoži v nekaj centimetrov široko polico. Saj res, to je »zloglasna« Frelihova polica, še hujska in bolj izpostavljena, kot sva si jo predstavljala. Prvi in edini klin mora v skalo, ne upam si tvegati brez njega. Nič ni hudega, samo trezna glava in umirjen korak in že skrbno varuješ prijatelja na drugi strani. Mimogrede zlezeva tistih nekaj metrov navzgor na ogromen pomol na razu Slovenskega stebra.

Napetost popusti, težav je konec. Brezskrbno počivava in strmiva v steno pod seboj. S pogledom potujeva po stebrih in grapah in si poskušava čimveč vtisniti v spomin. Za stare čase, ko bomo obujali spomine. Samo enkrat je prvič. In prvič je vedno najlepše.

Še čudoviti raz, nekaj metrov sijajne izpostavljenosti in konec je. Samo še hoja naju loči od roba stene.

Na vrhu si stisneva roki.

Prave nogavice za dolge poti

Čeprav so si nogavice v izložbi, kjer je pestra izbira, na prvi pogled podobne, nam natančnejše opazovanje razkrije, da so dandanašnji dobre nogavice izdelane za uporabo v različnih pogojih in za različno obutev. To nam ponuja možnost, da bomo izbrali nogavice, ki bodo najprimernejše za našo rabo, najudobnejše in najbolje prilagojene nogi. Proizvajalci so prislunili zdravnikom s tega področja in izdelali anatomske oblikovane nogavice, ki so stkane iz raznovrstnih materialov in s tehnologijo, pridobljeno v športni in smučarski industriji.

Natančno pogledimo otroško nogo in videli bomo mehke, gobaste in lepo zaobljene blazinice, ki pri hoji delujejo kot blažilci udarcev. Ker odrasli izgubljam to maščobno zaščito, si lahko pomagamo z izbiro ustreznih nogavic, kar je zlasti pomemb-

no pri večjih obremenitvah — pri športu in še predvsem pri planinarjenju in drugih dejavnostih v gorah. Okrepitve na prstih, petah in nartih preprečujejo poškodbe nohtov, odrgnine in žulje. Uspeh sodobnih tehničnih nogavic je predvsem v sestavi materialov, ki so mešanica volne ali bombaža in sintetičnih vlaken. Sintetična vlakna, kot so coolmax ali termastat, omogočajo odvajanje znoja na zunanjo stran nogavice, kar zmanjšuje nevarnost nastanka žuljev, z različno termalno prevodnostjo pa poskrbijo za ustrezno toplotno zaščito. Lycra omogoča tesno prilagajanje nogi in preprečuje premikanje nogavic. Uporaba sintetičnih vlaken nadalje omogoča enostavno strojno pranje nogavic in jim podaljšuje življenjsko dobo.

In še nasvet: zamenjajte nogavice, ko opazite znake obrabljenosti, kajti nič ni bolj neudobnega kot hoja v skrčenih in uničenih nogavicah.

TRIGLAV – SLOVENSKA SMER, DRUGIČ

Obljubil sem očetu, da bova šla v Slovenko. Rade volje se nama pridruži Bojan.

Toda tokrat malo drugače.

Pozno popoldne smo v Aljaževem domu. Namesto da bi sedli za mizo in ob kozarcu piva počakali noč, se trudimo oprtati na rame nesramno težke nahrbtnike. Pa tudi to mine in počasi se odpravimo mimo velikanskega klina proti steni. Prespali bomo čim višje pod steno.

Strmi prag, naježen s klini, nas krepko ogreje. Kljub bližajoči se noči nam je pošteno vroče. Široka travnata gredina pod potjo nekaj minut pod vstopom nas premami, da opustimo misel, da bi spali čisto pod steno.

Noč pod Severno triglavsko steno! Težko je opisati občutek, ko ležeš v spalno vrečo in se zazreš tja gor v orjaške stebre in grape in čakaš, da se prižge prva zvezda, za njo druga in tretja. Nekaj časa še šteješ, potem nehaš. Nato namerno zapreš oči, čez nekaj časa pogledaš in ne moreš verjeti: zvezda pri zvezdi, nešteto jih je in ena je bolj svetla od druge.

Potem kar naenkrat šok: iz Luknje se privali nekaj temnega, morečega, in prekrije nebo. Zvezd ni več na nebu, le tam zadaj, daleč, nad silhueto Stola, jih nekaj še kljubuje temnim oblakom. Začne deževati. Stvar je resna. Dolgo ne bomo mogli zdržati, mokre spalne vreče pomenijo sestop v dolino. Se bomo res morali vrniti?

Dež počasi poneha. Spet se prižge prva zvezda, pa druga in tretja. V pol ure je tako, kot je bilo. Nebo nas ne preizkuša več. Le Luknja se obupno bori z meglami, ki vztrajno silijo preko nje v dolino.

Jutro je lepo.

Navsezgodaj, ko ugašajo zadnje zvezde, pospravljamo bivak. V nekaj minutah smo pri vstopu. Čez prvi raztežaj varujem. Bolj zaradi občutka kot iz potrebe. Nato gre vrv nazaj nahrbtnik. Zavijemo Čez macesne. Za nami so razdrta škrbina, prečka v desno in strmi žleb. Sledi spust in prijetno plezanje čez zlizan žleb.

Bele plate. Nalašč upočasnimo korak. Trdni oprimki in enkratni pogledi v globino. Na vrhu pa travnata livada za brezskrbno sanjarjenje.

Smo pod strmo stopnjo. Danes ne ponovimo najine napake iz prvega vzpona. Poskušamo naravnost, potem pa nekaj metrov desno najdemo dober prehod. Bučarjeva stena, kje zaman iščemo ostanke skrinjice, in zadnji žleb nas pripeljeta na Zlatorogove police.

Tu enostavno ni mogoče iti kar naprej. Drzni pomol nekaj metrov desno je preveč vabljiv, da ne bi sedel v mehko travo in pogledal okrog sebe. Smo v osrčju stene. Strme stebre in globoke grape prekinja dolga vodovarna policca, ponekod nekaj metrov široka, drugje samo za ped. Enkratna pot vodi čez celo steno, štiri kilometre pustolovščine, presenečenj in pričakovanj, samo za pogumne in izbrane.

Stopimo na sneg. Globoka grapa nas prijetno hladi. Še nagajiv kaminček in pri Prevčevem izstopu smo.

Najlažja in najkrajša pot iz stene, mu pravijo. Zagode nam jo že na začetku, ko praskamo po krušljivih, kar izpostavljenih skalah in ne vemo, ali smo zašli ali ne.

Potem nekaj časa kar gre. Spet smo v dilemi: navzgor čez neroden prag ali levo okrog po skalah. Na najtežjem mestu se odločim za obvoz po levi. Napako odkrijem, ko sem že v škripcih. Naravnost navzgor ne gre, prenevarno je, treba se bo izvleči po levi. Toda previšen kamin in tega mnenja, vse sile moram napeti, da se pregoljufam čezenj. Čudna dvojka, tako težke še nisem plezal.

Žleba noče in noče biti konec. Presenečenja in zoprna, krušljiva mesta se kar vrstijo. »Prevec« se mi je zameril. Koliko bolj bogat in eleganten je izstop po Frelihovi polici!

Strmine ni več. Na robu smo. Pod nami je stena. Prijeteljski stisk roke in nasmejani obrazi. Sreča in veselje v očeh.

Prvi poljub

ZVONKO ČEMAŽAR

*Se sliši pesem čez gore, planine,
objelo naju je razkošja morje;
naglej se, kar vse nudi ti obzorje.
En dan spet več pa vtkeva med spomine.*

*Tam videla sva gamsov trop na plazju,
zaželel sem, da bi bila med njimi;
a stena je vabila, že med klini
daljave zrla sva in kočje v lazju.*

*A led postavil se je v bran pred nama;
razrila z ostrim kamnom sva oviro
in spet med skalami bila sva sama.*

*Nekje, to veš, izpolnil sem namero,
ki daleč tam v dolini sem jo čutil;
objel sem te in privikrat poljubil.*

Še enkrat šel bi rad v planine

VINKO HROVATIČ

*Še enkrat šel bi rad v planine
tja v senco, ki jo dajo bukve stare,
tam bi naužil se vse milline,
tam videl vse nekdanje bi utvare.*

*Tam čutil bi srcé, ki póje,
pregazil stézo bi zaraslo,
kjer bil nekđaj korak je v dvoje,
divjadi se je zmeraj dosti paslo.*

*Naj naju pot spet tja popelje,
čeprav zdaj težki nama so koraki,
a vem, da delam ti veselje,
spomini tvoji mojim so enaki.*

ODSLEJ BOM HODIL PO MARKACIJAH

ALEŠ TACER

Markacisti so planinci, ki s svojo požrtvovalnostjo poskrbijo, da se 'navadni' planinci v gorah ne izgubimo. Kaj se lahko človeku primeri, če površno in nepazljivo spremlja oznake ob poti, bom opisal v naslednjem primeru.

Lanskega avgusta sem načrtoval 'solo vzpon' na Črno prst v Škofjeloško-Tolminskem hribovju in nato vrnitev preko Rodice nazaj. Vsi ti hribi, ki so že bolj proti Primorski, so za nas Štajerce in Korošce kar precej oddaljeni, zato se je treba zjutraj podvizati in se odpraviti dovolj zgodaj na pot. Tako sem tudi sam ob osmi uri že parkiral avto v Stražišču, vasici, do katere te ozka vijugava ceste pripelje iz Podbrda na pol poti med Škofjo Loko in Mostom na Soči. Opremljen z izdatno zalogo energije in dobre volje ter precej težkim nahrbtnikom sem pogumno krenil na pot.

Nespameten, kot sem, se v začetku poti vedno preveč 'zaletim'. Tako se mi pogosto zgodi, da si že po krajšem času pričnem izmišljati vse mogoče neumne izgovore za postanke. Enkrat me žulijo naramnice nahrbtnika, drugič mi postane vroče in je treba sleči vetrovko. Potem mi ne ustreza višina palic, pa trak sem pozabil dati na glavo... V takih primerih se je seveda potrebno ustaviti, po možnosti sneti nahrbtnik in urediti stvari. Če se ob tem vse skupaj malo zapetlja, še toliko bolje...

Okoli enajste ure sem popolnoma moker prisopihal do Koče na Črni prsti.

Ko sem se preoblekel, sem se prepustil toplemu soncu, ki je tisti dan obilo lilo svoje tople žarke na zemljo. Obenem je tudi prijetno pihljalo, tako da so se moje cunje, ki sem jih razobesil po ogradah, hitro sušile.

Malo po dvanajsti sem se odpravil naprej. Pridružil sem se mladi družini s tremi otroki, ki pa so za moje pojme prepogosto vohljali vsako travico ob poti. Zato sem 'potegnil' naprej in jih na ravninskem delu poti kar krepko prehitel. Pozneje, ko se je steza pričela spet vzpenjati, so me pa spet dohiteli.

Pot s Črne prsti do Rodice se vleče kot jara kača, je pa več ali manj položna in nudi ob lepem vremenu prekrasen razgled. Dolga je za okrogle tri ure, speljana po čudovitih grebenih in plitkih usekih, kjer raste obilo planik in drugega gorskega cvetja. Na vrhu Rodice pa

se ti pogled odpre na vse strani: na bohinjsko stran preko Vogla in na drugo stran proti Primorski in Notranjski.

Ko sem se nagledal teh lepot in si na trdi in tekoči način privezal dušo, sem se pričel spuščati z Rodice v dolino. Iz pripovedovanja drugih planincev sem vedel, da moram spodaj nekje zaviti s planinske markacije na geološko, da moram po stari italijanski mulatiji počez čez planino, če se hočem vrniti v Stražišče do avta. Jaz pa sem jo kar lepo in brezskrbno 'rezal' v dolino. Kar po stezi levo, desno, pa po gozdnih cestah in kolovozih veselo navzdol! Ko sem se zavedel svoje napake, pa je bilo že malce pozno...

Pridričal sem se torej veselo v vasico, kjer so po mojem skromnem mnenju vsi vaščani sušili otavo. Hiše in travniki so bili blizu skupaj in na vsakem je brnel traktor ali obračalnik. Ustavil sem se pri starejši ženski in jo šegavo vprašal:

»Dober dan, gospa! Nekateri kar delate, drugi pa pohajkujemo po svetu. Koliko pa je še kaj do Stražišča?«

Grabljica je zinila in zavila z očmi, mene pa je v hipu minila vsa prešernost. Celo moja glava je zaslutila, da mora biti nekaj hudo narobe.

»Jože, pridi sem!« je poklicala moža. »Ste pa precej zgrešili, veste! Jože je lovec in pozna tukaj vsako kozjo stezico. On vas bo lažje usmeril naprej,« je dejala.

Nadaljevanje si lahko zamišljate. Tisti možakar mi je silno ljubeznivo povedal, da sem kakšno uro hodil zastoj, saj sem prišel že čisto v dolino, v vas Rut, in če bi nadaljeval po tej poti, bi prišel na glavno cesto kakšnih dvajset kilometrov daleč od svojega cilja. Napotil me je torej nazaj v breg čez travnike in pašnike, po kozji stezici skozi pragozdni labirint, kjer da bom končno presekal staro italijansko mulatijero.

Po približno osmih urah hoje me je spet napotil v hrib!

Kaj sem hotel? Pogumno sem zagrizel v strmino, čeprav so se mi noge šibile! Od vsepovsod sem poslušal pripombe o zablodelem planincu, ki je na tako nenavaden način popestril monotono nedeljsko življenje na vasi. Še srečo sem imel, da sem našel kozjo stezico, saj bi se drugače verjetno izgubil v tistem zaraščenem gozdu. Po uri in pol sem potem prikrevljal na pravo stezo in se po še uri hoje preko nekih nikoli pokošenih pašnikov privlekel do svojega cilja. Trda trava je bila tako dolga, da me je popraskala po obrazu.

Ura je bila pol osmih zvečer. Na poti sem bil torej več kot enajst ur!

Tu se moja dogodivščina za ta dan konča. Sledi moralni nauk te zgodbe: če ne poznaš 'terena', nikar ne hodi po svoje in se ne zanašaj na svojo intuicijo! V večini primerov se takšna 'poptovanja' na lastno pest končajo na tukaj opisani način.

Odslej bom bolj upošteval rdeče-bele kroge, ko pa bom videl markacista, mu bom dal za pivo.

Petčlanski nizozemski odpravi se je konec letošnjega marca pridružil alpinist Marko Prezelj, ki je nameraval po novi smeri v južni steni pripelzati na osemtisočak Šišo Pangmo. Zaradi slabega vremena in bolezni mu je sicer uspelo manj, kot je načrtoval, vendar za takratne vremenske razmere še vedno dovolj. O tem bomo podrobneje poročali v naslednji številki.

KAKO PRIJETNO SE JE SPREHAJATI PO GORAH, KJER NI DOLGIH KOLON PLANINCEV!

GORSKI UTRINKI

ROBERT RUDMAN

Po končanem študiju, ki je precej omejil planinska potepanja, sem se spet lahko posvetil skriti ljubezni – goram. Na srečo mi učiteljski poklic omogoča precej prostih dni, saj pogoste počitnice, s katerimi so bogato obdarjeni današnji šolarji, kar vabijo v hribe.

BELI POGLEDI

Prvomajski prazniki običajno v hribih pomenijo slovo od zime, saj se skozi sneg začnejo prebijati prve pomladanske rože. S prijatelji smo se namenili na redko obiskani Rogáč nad Lučami, ki je krasno razgledišče na Savinjske Alpe. V pletežu gorskih cest smo se skoraj izgubili, vendar smo le prišli do Zgornjega Špeha, od koder vodi strma pot do vrha. Mokra listje na njej je zahtevalo precej previdnosti, a smo kljub temu hitro na vrhu, kjer redkim planincem zazvoni prijazen zvonček. Dopoldanske meglice so skoraj zakrile Alpe, tako da smo le s težavo prepoznali obrise naših poletnih ciljev. Zato pa je tik pod nami žarela Lepenatka, gosto poraščena s pomladanskim telohom. Seveda smo ga pogledali »od blizu«, sproti pa smo ugotovili, da je prav z Lepenatke najlepši pogled na naš Rogáč. Ker se je na drugi strani gornjegrajske kotline svetila še pobeljena Menina planina, smo se hitro dogovorili še za popoldansko turo.

Za vzpon iz Gornjega Gradu nismo imeli dovolj časa, zato smo se kar visoko pripeljali z avtom (naj se malo posipam s pepelom – tega dne še zdaleč nismo bili edini...). Do vršne planote smo hodili po prebujajočem se gozdu, na ravnini pa smo lahko izbirali. Ker imamo rajši teloh kot sneg, smo gazili po mokrem pomladanskem snegu in iskali kočo. Bili smo pač nekoliko žejni, zato nam je »gams« kar dobro del. Žal je kuharica na naše vprašanje o hrani odvrnila: »Kaj nimate nič s seboj?«, tako da smo se kar hitro poslovili. Priznati moram, da le redkokdaj tako hitro pobegnemo iz planinske kočice.

Takoj za prvim ovinkom smo že pozabili na hrano, saj se je v poznem popoldnevu pred nami zvrstila cela veriga zasneženih Savinjskih Alp. Kmalu smo se znašli (dobesedno) v rožicah in fotoaparati so skoraj pregoreli od silnega fotografiranja. Kot običajno pa slike niso uspele in beli pogledi bi ostali le v srcu, če ne bi nekaj mesecev kasneje po naključju dobil razglednice z istim motivom, s katero je PD Gornji Grad vabilo na srečanje tistih, ki bi radi Menino planino obvarovali pred načrtovanimi nesmiselnimi vojaškimi gradnjami. Ta razglednica zavzema časten prostor v moji omari in pogled nanjo mi polepša vsako jutro.

POGLEDI NA ŠKRLATICO

Špik je bil že dolgo na seznamu mojih želj, pa je vedno prišlo kaj vmes. Prijetno poletno popoldne je kar va-

bilo in odločitev res ni bila težka. Dve uri vožnje do Vršiča sta hitro minili, pot do Krnice prav tako. Mikavna kočica, še bolj pa prijazna mlada družina, ki oskrbuje kočico, sta polepšali poletni večer, ki je ob klepetu hitro minil.

Skoraj še v mraku sem se naslednje jutro odpravil iz kočice in se hitro povzpел skozi tri hodournike, ki na najboljši možen način kažejo moč narave. Kasneje sem zvedel, da večina svežih nanosov kamenja izvira iz ogromnega odloma nad dolino, ki je dobro viden tudi obiskovalcem Vršiča.

Spretno speljana pot me je kmalu pripeljala na enakomerno strmo pobočje Lipnice, po katerem sem se hitro dvignil do grebena. Nekoliko monotono hojo so popestrili pogledi na Škrlatico in njene ostrorobe sosedice. Vrh Špika je izredno razgledišče, saj nad Savsko dolino sediš kot orel, za tabo pa se bohoti polovica Julijskih Alp.

Dolgo sem užival, saj daleč za mano ni bilo nikogar. Globoko na pobočju sem nato le srečal nekaj planincev, vendar me je kmalu začel spremljati kovinski ropot in trušč. Skoraj sem bil prepričan, da ga povzročajo planinci na Škrlatici, ko sem visoko v grapi, ki vodi do bivaka, le ugledal »povzročitelje«. Nisem jih čakal, saj sem bil prepričan, da bodo prišli mimo Koče v Krnici. In res so do kočice prišli – z ostanki po vojni porušenega križa s Škrlatice.

OSAMLJENA LEPTICA

Savinjske Alpe sem do sedaj obiskoval predvsem zaradi transverzalnih ciljev. Razgledi z ostrih vrhov so kar sami vabili na nove ture. Tako je prišla na vrsto tudi markantna in od vsepovsod dobro vidna Mrzla gora, ki sva jo s prijateljem izbrala za prvo visokogorsko poletno turo.

Prijeten večer pred vzponom sva preživela na Okrešlju. Kar precej planincev je bilo v koči, ki so jo iz SPP izvezli zaradi domnevno preveč turističnega značaja. Morda je v nekaj vročih poletnih dneh tam res veliko turistov, a Frischaufov dom nedvomno je in bo planinska kočica.

Naslednje jutro sva se z Braneltom že vzpenjala po Gornjem Okrešlju, ko se je pokazal prvi sončni žarek. Prvi del poti na Mrzlo goro je lahek in se na dnu Mrzlega dola odcepi od znane poti na Savinjsko sedlo, nato pa nadaljuje do grebena gore.

Od tam dalje je pot kar zahtevna, saj so sicer odlična varovala le na začetku grebena, nato pa si je potrebno pomagati le z lastnimi močmi. Pot je vseskozi zelo razgledna, tako da sva lahko opazovala planince, ki so se vzpenjali skozi Turski žleb. Po slabih dveh urah vzpona sva zadovoljna obsedela na vrhu, saj naju je pričakalo toplo sonce, ki je preganjalo hladno julijsko jutro.

Pogledi na znane gore so bili od tod krepko spremenjeni, tako da sva z zanimanjem opazovala nove podobe. 269

Pri spustu sva morala biti še bolj previdna, saj kamni izpod nog po izkušnjah najraje letijo na prijateljevo glavo. Precej pod grebenom sva srečala prvo trojico zasledovalcev, kasneje pa še nekaj drugih planincev. Tega dne je osamljena lepota pričakala precej obiskovalce in jim pokazala del svojega kraljestva. Po obnovitvi poti iz Matkovega kota (mimo Škafa) bo Mrzla gora doživela več obiska, saj je tura nanjo doživetje za vsakega planinca.

S prijateljem sva se nato odločila, da se povzpneva še na kakšen vrh. Zato sva po krajšem počitku, med katerim so oblaki že zagrnili sonce, pot nadaljevala na Kamniško sedlo. Na dolgem melišču pod Boštjanco seveda ni bilo ne duha ne sluha o kakšnih oblakih in sonce je neusmiljeno žgalo na prepotena telesa številnih planincev. Zato pa nama je »gamsov sok« kasneje teknil še bolj kot sicer.

Naslednje jutro naju je sonce obsijalo na vrhu Planjave. Kljub širnemu razgledu so se oči kar same ustavile na Mrzli gori, tako da sva v mislih ponovila včerajšnji vzpon. Lepo je od daleč gledati pot, po kateri si že hodil, opazovati znane prehode, grape in stolpiče na grebenu.

Turo sva nadaljevala proti Škarjam. Dovolj zgodnja sva bila, da sva lahko tam pustila nahrbtnike in se pridružila številnim planincem, ki so se s Korošice vzpenjali na Ojstrico. Do te gore še vedno čutim posebno ljubezen, saj me je prva planinska tura, ki sem jo opravil v zgodnji mladosti, s starši vodila iz Robanovega kota na Korošico in Ojstrico. Slabo vreme mi je takrat preprečilo vzpon na vrh, ostal pa je spomin na gore. Tokrat je bilo na vrhu preveč ljudi, da bi se posvetil spominom, zato sva se z Branetom vrnila po nahrbtnike in se umaknila v senco na severno stran. Najin cilj je bila gostoljubna (in zame najboljša) Koča na Klemenči jami. V dobrih dveh urah sva se spustila z vrha do kočice in do oskrbnika **Žikija**, ki je takoj razumel žejne poglede in na mizo postavil rosi steklenici. Bila sva dovolj žejna za »eksanje«, vendar nisva imela dovolj sape, tako da sva morala za prvo pivo kar nekajkrat globoko vdihniti. No, pri naslednjih je šlo že hitreje...

GORA SLOVESA

Logarska dolina je zame naša najlepša alpska dolina. Visoke gore in prelepa okolica, ob tem pa še prijazni ljudje v dolini me vedno znova vabijo na obisk. Za razliko od Gorenjcev, ki znajo samo pobirati parkirino, so domačini za vstopnino v Logarsko dolino izdali lično zloženko, ki obiskovalce usmerja k najpomembnejšim znamenitostim. Poleg tega je v dolini vse več tabel z obvestili za planince in turiste in vse manj smeti, tako da lahko vrle domačine le pohvalimo za opravljeno delo in jim v prihodnje želimo še veliko turističnih uspehov.

Običajno se v Logarski dolini obrnem na levo proti Klemenči jami, Ojstrici, Krofički in Strelovcu. Ta del gorá mi je res pri srcu, saj sem v njem preživel veliko lepih trenutkov. Še posebno to velja za skrivnostno Krofičko. Pot nanjo sem si ogledal z Olševe, a so moj prvi po-

skus zavrnilo roji mušic, med katerimi se mi res ni dalo hoditi. Drugi poskus smo hoteli opraviti trije prijatelji, a smo doživeli le tri dni neusmiljenega deževja (napoved je bila popolnoma drugačna). Kljub temu smo takrat v koči ob pivu osvojili precej tritisočakov – žal le tistih in taroku! Ker pa gre v tretje rado, sem se na Krofičko odpravil še tretjič. Po koncu pouka v šoli so se dijaki doma pripravljali na maturo in zaključne izpite, sam pa sem izkoristil prost vikend sredi junija in odšel na pot. Že mimo zadnje trgovine v Lučah sem se spomnil, da sem še lani **Moniki**, hčerki oskrbnika Klemenče jame, obljubil čokolado. Ker Dolenjci veljamo za radodarne ljudi, sem seveda obrnil avto in poskrbel še za to malenkost. Proti večeru sem se vzpenjal na Jamo, ko mi nasproti priteče Kara. Lani je bila drobna igračka, v enem letu pa je zrasla v veliko bernardinko. Pri svoji velikosti bi planincem že lahko prinesla kakšno steklenico pod vratom (ne zahtevam petlitrskega sodčka, dovolj bi bila že običajna »piksna«). Večer je minil v zabavnem pogovoru z Žikijem, s katerim se nisva videla več kot pol leta.

Na Krofičko vodi le ena markirana pot, ki ni preveč težka, zahteva pa zaradi strmine nekaj pozornosti. Tako sem se lahko posvetil razmišljanjem o razredu dijakov, ki mi je bil zelo pri srcu, žal pa je bilo slovo neizogibno in letos so se naše poti dokončno razšle. Enkrat so nas ločili na silo, a spomin na sijajno skupino otrok je ostal. Zato sem izkoristil še zadnjo priložnost in jih ponovno prevzel v drugem polletju četrtega letnika. Precej dela smo opravili v pripravah na maturo, ki so jo na koncu vsi uspešno opravili, tako da imam lahko čisto vest, da sem zanje storil, kar je bilo v moji moči.

Ob teh mislih sem se hitro znašel na vrhu svoje gore. Sonce je kar vabilo k počitku na tem enkratnem kraju – običajno si za take trenutke želimo, da bi trajali večno. Razgled je bil res enkraten, a so moje misli ponovno pobegnile drugam. Kar sama od sebe se je v vpisno knjigo zapisala pesem dekletu, ki je v zadnji polovici leta temeljito spremenila moje življenje. Za to pesem ji sicer še nisem povedal, a se bom potrudil, da jo bo prebrala na tej veličastni gori med Robanovim kotom in Logarsko dolino.

Med sestopom sem se odločil še za vzpon na Strelovec, ki je nekaj podaljšek Krofičke proti Solčavi. Pot do vrha vodi od odcepa skoraj vodoravno do grebena, nato pa sledi še nekaj minut hoje po travnatem slemenu do zadnje vzpetine. Razgleda s teh dveh gorá sta si zelo podobna, čeprav je med njima več kot 300 višinskih metrov razlike. Z vrha Strelovca sem pod seboj opazil lmanikovo planino. Pogled na zemljevid je odkril, da do nje vodi enostavna pot in ni mi bilo treba dvakrat reči, pa sem že bil na njej. Kratek spust med ogromnimi macesni (prav blizu Klemenče jame, tik pod steno Krofičke, raste najdebelejši macesen v Sloveniji!) – in že sem bil na planini, ki je, čeprav močno zaraščena, še živa. Vzpon na bližnjo Logarsko peč sem prihranil za naslednjo turo, zato sem se obrnil na levo proti Plesnikovi planini. Po dobro markirani in lepi poti med planinama hodi le malokdo, zato je bilo na njej še vse polno jeseni odpadlega listja. Plesnikova plani-

na je večja od lomanikove, žal pa je opuščena in stanovi že razpadajo.

Pot proti Klemenči jami gre ponovno levo in preči nekaj izrazitih grap, ki se spuščajo s Krofičke. Nekaj minut pred kočo sem zaslišal neznan živalski glas. Radovedno sem se skrtil za debelo bukvo in počakal nekaj minut. Ko sem že skoraj obupal in nadaljeval pot, je le nekaj korakov od mene pritekla mlada lisica. Ni me opazila, čeprav bi jo skoraj lahko spotaknil; nikoli še nisem videl lisice tako od blizu. Narava zna nagraditi tiste, ki jo ljubijo, in jim v pravem trenutku razkriva svoje drobne skrivnosti!

SOSEDE TRIGLAVA

V bližnji okolici naše najvišje gore je precej zanimivih vrhov, ki se jih »enkratni« planinci (geslo: na Triglav pa res lahko vsakdo pride!) na daleč izogibajo. Moj tokratni cilj je bil Staničev dom in gore okoli njega.

Noč v Krmi so popestrili živahni polhi, ki so imeli na podstrešju Kovinarske koče pravo veselico. Še v mraku sem se odpravil na pot in po enodnevnem ovinku (priznam, da sem si po petih letih tudi sam zaželel od blizu videti Aljažev stolp) le prišel do Staničevega doma. Deževno popoldne je skoraj odplavilo moje načrte, nekaj upanja pa so obudile zvezdice, ki so se skromno pokazale na nočnem nebu.

Gosta jutranja megla me ni ravno razveselila, a zaupanje v orientacijski čut je bilo preveliko in toplo oblečen sem se le odpravil na Rjavino. Videl res nisem kaj dosti, vendar se moram včasih zadovoljiti tudi s slabšimi razmerami. Slabi dve uri sem potreboval do vrha, na katerem bi lahko z nožem rezal meglo in nič drugega. Zato mi je kasneje topel čaj v koči res dobro del, a volje za ponoven spopad z meglo na Cmiru ni bilo. Zato sem se prepustil spominom na veliko čredo kozorogov, ki sem jih pred leti opazoval tik pod vrhom

Cmira. Prav nič boječi niso bili, zato sem se lahko mirno sprehodil skozi čredo. Nekaj samcev se je dvignilo in grozeče zapiskalo, kar pa me ni zmedlo, čeprav je bil prepad nad Vrati le nekaj metrov stran. Kasneje sem zvedel, da je to nekako hišna čreda Staničevega doma, ki s svojo domačnostjo preseneti veliko planincev.

Naslednje jutro sem se spustil v Kot, spotoma pa sem se namenil še na Spodnjo Vrbanovo špico. Po kratkem ogrevanju sem prišel do odcepa poti, kjer sem našel zarjavelo tablo, ki vzpon na vrh odsvetuje. Poskusiti ni greh, zato sem se vseeno odločil za vzpon. Varovala na poti so res v slabem stanju, saj nobena jeklenica ni (več) čvrsto pritrjena, svoje pa so naredile tudi mokre skale. Sicer zarjavelemu opozorilu bi pač moral verjeti ... – Menim, da bi lahko na opuščeni poteh markacisti pobrali neuporabna varovala, saj sicer ta še leta propadajo na gori. Le koliko ostankov jeklenic je po naših gorah – saj menda markacistom po napornih akcijah obnavljanja poti, za katere jim gre tudi moja zahvala, ne zmanjka dan za pospravljanje! Propadlim jeklenicam se na grebenu pridružijo še razmajani klini, tako da sem bil na vrhu kar zamišljen nad vrnitvijo v dolino. Zelo pazljiv sem bil pri sestopu v dolino, saj se je poleg vsega pod mano pojavila še skupina Ljubljancanov, ki so se namenili celo na prečenje Vrbanovih špic. Če bi bil sam vodnik, tam gor ne bi hotel peljati skupine, saj je vse skupaj le preveč »razsuto«.

Na razcepu poti sem si nato privoščil daljši odmor, med katerim sem premislil prehojeno pot. V tem tisočletju me Vrbanova špica skoraj gotovo ne bo več videla...

Priznati pa moram, da sem se med spustom v Kot nekajkrat pošteno spotaknil. Pogled nazaj na Rjavino in še posebej na markantno Spodnjo Vrbanovo špico je bil preveč vabljiv, tako da sem globoko v srcu le začutil ponos in veselje nad tem, da sem se povzpela na gori, ki omejujeta to strmo dolino.

Prekrasna si, gora

ALEŠ TACER

*Segaš
ponosna
v modrino neba;
v globinah
je zemeljskih
tvoje sidrišče
in v nedrhi –
živali,
ljudi zatočišče.*

*Prekrasna si,
gora,
ti, biser sveta;
poleti,
pozimi
v objemu snega.*

odmevi

Turska gora je gnojna rana GRS

Ko se kdo odloči neko zadevo ocenjevati in poziva na red, se mora zavedati, da sme ob izhodiščnem pogoju, t.j. dobronamernosti, snovati na obstoječih gradivih in resničnih dejstvih.

Poglejmo, kaj g. **Marjan Salberger** očita!

Na več mestih zasledimo, da ni prebral gradivi »Analiza nesreče v Turški gori« in »Informacija o reševalni vaji na Okrešlju in o vzrokih tragične nesreče petih gorskih reševalcev«.

Če bi to naredil, bi ugotovil:

– Da je gradivo pripravljalo mnogo

odličnih gorskih reševalcev z večdesetletnimi izkušnjami pri helikopterskem in klasičnem reševanju, v šolanju ter izobraževanju, pilotov in inštruktorjev, ter da so po kritični razpravi z dopolnili gradivo sprejeli in ga potrdili tudi načelniki slovenskih postaj GRS.

– Pri pripravi teh gradiv so sodelovali tudi inštruktorji z licenco, ki jim jo je potrdil tudi Marjan Salberger (ali ob nenehnem delu v GRS ti naenkrat nečesa več ne znajo?) in člana GRS iz postaje, ki ji je imenovani dolga leta načeloval.

– V teh dveh gradivih, ki sta dostopni tudi na vseh postajah GRS, bi lahko sledil silno težkemu delu delovne skupine, kaj vse so pri svojem delu upoštevali, kakšna vprašanja so si zastavljali in nanje poskušali najti odgovore, na večino

pomembnih vprašanj odgovorili – in še mnogo drugega.

– Ugotovil bi lahko, da je bila pred vajo opravljena vsa potrebna varnostna, programska ter pedagoška priprava, dogovori o načinu in vsebini dela, izbrani lokaciji za praktično delo in še marsikaj, kar je potrebno za varen potek in izvedbo vaje.

Rutinsko vajo v gorskem reševanju ob sodelovanju helikopterja je pripravila po letnem programu dela podkomisija GRS za letalsko reševanje in jo dala v potrditev Komisiji za GRS, kot je to običajno. Ob vodenju inštruktorjev GRS za letalsko reševanje je vajo vodila imenovana podkomisija.

Na vaji (to ni bil tečaj) se je utrjevalo in ponavljalo znanje in reševalske operacije, ki so jih udeleženci že obvladali, ko so pred časom opravili preizkušnjo za pridobitev naziva. To znanje so utrjevali še vsaj na treh vajah v zadnjih letih in pri dejanskem reševalnem delu.

Vajo je dopoldne pred nesrečo na obeh lokacijah opravilo že več kot 40 reševalcev-letalcev. Helikopter je ob vsakem naletu prinesel dva nova reševalca, ki sta bila predvidena za vajo, in odnesel reševalca z namišljenim ponesrečencem, ki je vajo opravil.

Kasneje je bilo neizpodbitno ugotovljeno, da je vodja delovišča, na katerem se je nesreča pripetila, na lastno pest odločil in pričel izvajati vajo s prihajajočimi skupinami reševalcev na novi lokaciji, ki je bila zahtevnejša (težja), da je bila policca, na kateri se je izvajala vaja, ožja, skala pa bolj krušljiva, da se je za varovanje izdelalo sidrišče, ki ne ustreza naši doktrini, da je bilo na enem varovališču pripeto preveč ljudi ter da je eden od reševalcev v času vaje, tik pred nesrečo, bil na mestu, kjer ne bi smel biti. Kaj iz vsega navedenega lahko izhaja, vedo reševalci zelo dobro. Vedeti bi moral tudi Marjan Salberger.

Nadalje so bila ugotovljena določena spoznanja iz analize, iz razgovorov s sodelujočimi, iz materialnih sledi, sledi na opremi in še bi lahko naštevali.

Ob navedenem in še marsičem očitane moralne odgovornosti vod-

stvu komisije ali posameznikom smatramo za netakten odnos do ljudi, ki delajo pri GRS, in manipuliranje z mrtvimi.

Uprava za zračno plovbo pri Ministrstvu za promet in zveze ter Tožilstvo v Celju svojo preiskavo o nesreči še nista končala.

GRS ob nastopih v javnosti ni opravičevala vzrokov nesreče, dogodkov ali sebe, temveč je ocenjevala dejstva, ki so privedla do te hude nesreče. GRS tudi nima pooblastila, da mimo strokovnih organov in komisij, ki so bile ustanovljene po uradni dolžnosti za preiskavo nesreče, objavlja njihove ugotovitve.

Nesreče ne bi smele biti predmet manipulacij. Toda če se Marjan Salberger že spreneveda o tujih helikopterskih nesrečah, naj navedemo, da je bil v obdobju 1987–1997 (le za leto 1993 nismo našli podatkov o nesrečah reševalnih helikopterjev), v časovnem razponu teh sedmih let letno eden do 9 mrtvih (naši ponesrečeni reševalci niso všteti) in da je strmoglavilo veliko helikopterjev, v katerih so bili gorski reševalci-profesionalci ter velikokrat tudi ponesrečenci. Marjan Salberger se tega ne spomni, kar ni greh, ni pa dopustno, da nam očita nesprejemljivo, neodgovorno in zavajajoče obnašanje, ko smo navedli (ne v opravičilo, temveč za realnost ocenjevanja), da se dogajajo nesreče s helikopterjem pri gorsko-reševalnem delu tudi drugje.

In še glede butalstva, ki se nam ga nalaga v zvezi z nabavo nožev. Na predlog podkomisije GRS za opremo je naša služba po zgledu tujih letalcev-reševalcev kar nekaj časa pred nesrečo nabavila posebne nože za primer nujnih ukrepanj, ki jih reševalci-letalci morajo obvladati.

Bralci lahko sami ocenijo, ali lahko tako oceno daje posameznik, ki je bil sicer dolgoletni član GRS, ni pa bil udeleženec vaje in se tudi ni potrudil, da bi se seznanil z v začetku imenovanimi gradivi.

Nekdo, ki piše o morali, nedisciplini, osebnih odgovornosti in podobno, pa vendar ne upošteva moralnih načel do svojih nekdanjih sočlanov, se je s svojim prispevkom dvolično predstavil in postavil v vlogo nepoklicanega razsodnika.

Kaj lahko iz njegovih komentarjev še povzamemo? Marjan Salberger je videl ob tej nesreči priložnost za nastop z željo, da s klevetanjem ustvarja nezadovoljstvo in dvome, blati službo in poskuša pokazati na nekoga ter mu naprtiti krivdo. Rad bi ustvaril mnenje, da so po njegovem odhodu iz GRS ostali v službi, recimo, sami nerodneži. Žalosten odnos do službe od nekoga, ki je bil toliko let njen član.

Če pa pri z nesrečo prizadetih z nedobronamernim pisanjem ustvarja žalost in odpira rane, mu je malo mar, saj poskuša najti ljudi, ki bi naj bili za to krivi.

V imenu podkomisije GRS za letalsko reševanje:
Jože Veldin
Janez Brojan
Drago Kupnik

Vodniki, vpeti v člene pravilnika

Spoznala sva se pred tridesetimi leti, ko je bil moj vodja na tečaju za MV v letnih razmerah v Vratih, kjer je bil tudi vodja tečaja za inštruktorja planinske vzgoje, ki sem se ga udeležil. Še več sem se naučil, ko sem imel srečo, da sem lahko sodeloval pri vodenju vzgojnih akcij, katerih vodja je bil. Tako sva še vrsto let sodelovala na različnih in številnih poletnih in zimskih tečajih za mladinske vodnike, mentorje, planinske inštruktorje, na poletnih, zimskih in ledeniških izpopolnjevanjih vodnikov, mentorjev in inštruktorjev MK PZS.

V okviru teh izobraževanj sem z njim opravil kar nekaj lepih poti v brezpotju, plezalnih smeri in stopil na nekaj vrhov v ledeniškem svetu. Bil mi je vzor planinskega vzgojitelja in vodnika, imam ga za svojega mentorja gorniških dejavnosti.

Zagotovo je med začetniki in eden od najpomembnejših oblikovalcev vzgojnega sistema v planinski organizaciji.

Danes pa najvišji strokovni organ planinske organizacije na področju vodniškega izobraževanja ob njegovi želji, da se po nekajletni odsotnosti ponovno vključi v to dejavnost in je zaprosil za kategorijo A – vodenje lahkih izletov v kopnih razmerah, komplicira in od njega zah-

teva seznam izletov za zadnjih pet ali dvajset let, opremljen z datumi.

Sodim, da je tak birokratski pristop absurd in ne prispeva k razvoju planinske organizacije; močno je ponižujoč za strokovnjaka, ki je vzgojil toliko vodnikov, mentorjev in planinskih inštruktorjev ter odločilno vplival na razvoj vzgojnih prizadevanj v planinski organizaciji.

Trdno sem prepričan, da so njegovo znanje, izkušnje, sposobnosti in navade na veliko višjem nivoju kot le vodenje lahkih izletov v kopnem svetu, saj se doktrina vodenja te kategorije ni tako strahovito spremenila. Med študijem pa so me naučili, da je motorično znanje relativno stabilno in da tisti, ki se na vzgojne dejavnosti pripravljajo, jih izvajajo in vodijo, tudi bistveno močnejše pomnijo.

Razočaran sem, da kolegi ne zaupajo njemu, pa tudi mojim besedam o spoštovanem kolegu, in da jih nisem prepričal, da vztrajanje pri birokratskih zahtevah pravilnika ni potrebno. Upam, da se **Jože Melanšek** ne bo premislil in vzgoji v planinski organizaciji (vodenju planincev v gore) ponižan obrnil hrbet, kot smo storili jaz ter kar nekaj mojih prijateljev.

Kar žalostno je, da lahko planinska organizacija tako hitro pozablja in zgublja zaupanje v svoje najaktivnejše člane, ki so ji dolga leta nadvse uspešno vodili in vizionarsko usmerjali vzgojno dejavnost, katere pomemben del je vodništvo.

Franjo Krpač

Mentorji gorniške vzgoje in vodniki kategorije A

Članek **dr. Kristana**, objavljen v aprilskem Planinskem vestniku, je vsekakor zanimiv, s sočnostjo izrazoslovja vred.

Obžalujem zmoto v zvezi s pridobitvijo naziva mentor. Vendar nisem bila edini zmedeni udeleženec seminarja (glede na razpis – za mentorje in vodnike A kategorije). Glede programa, ki da je domala enak programu mladinske komisije, ne bi pritril noben udeleženec seminarja v Bavšici. Tudi program za mentorja je tam zahtevnejši. Opaziti je negativni predznak, ker me na

lanskoletni gorniški seminar ni poslala šola. V zvezi s tem naslednje pojasnilo: zelo dobro se zavedam vrzeli, ki nastajajo, če si končal šolanje pred četrto stoletja. Zato sem dokaj reden udeleženec permanentnega izobraževanja. Ker mi šola (glede na omejen sklad za izobraževanje) ne more kriti stroškov vseh seminarjev, se na nekatere »pošiljam sama«. Tudi vodniških in izpopolnjevalnih seminarjev PZS se udeležujem kot samoplačnik.

Ne vem, iz kakšnih razlogov se je dr. Kristanu zdelo potrebno spreminjati v mojem tekstu: »Ne zavidam kolegom, ki so si na mnogo lažji način pridobili vodniško kategorijo« v očitek, da so si tečajniki na preveč lahek način pridobili ta naziv. Te trditve v mojem članku ni bilo. Dejstvo, da je celoten program za pridobitev kategorije pri PZS zahtevnejši od programa Fakultete za šport, pa neizpodbitno drži.

Da je vloga mentor-vodnik vprašljiva, mi »ni prišlo« (citiram slikovito izražanje dr. Kristana) po petih dneh seminarja. Razlike o nalogah enega in drugega so mi bile jasne iz dolgoletne prakse. Tisto o potrebnosti vrvi za izlet na bližnji hribeček lahko dobesedno jemlje samo tisti, ki noče razumeti bistva: da kakšna vponka in kakšen meter vrvi (ali vsaj pomožne vrvice) v nahrbtniku nikoli niso odveč, seveda, če jih znaš uporabljati.

Kajenje res ni nekaj hvalevrednega, je pa osebna stvar vsakega posameznika (zrela osebnost prevzame odgovornost za svoje početje). Pretirana, že kar žaljiva nestrpnost nekdanjih kadilcev, grobost in cinizem tudi niso ravno vrline. Postavljanje osebnostnih diagnoz pa je, menim, domena psihiatrije.

Metanje kajenja, alkoholiziranja in drogiranja v isti koš je nerealno in zlonamerno.

Vsekakor čutim dolžnost seznaniti bralce, da na seminarjih PZS ni opaziti pojavov alkoholiziranja in drogiranja ne med tečajniki, ne med inštruktorji. Tovrstni bolniki se vsekakor ne bi bili sposobni vključevati v zahtevne seminarje.

Tudi vodniki PZS žrtvujemo sobote in nedelje za brezplačno vodenje tistih, ki nam zaupajo.

Čeprav inštruktorji (v glavnem) niso iz pedagoških vrst, čeprav nekateri med njimi kadijo, imajo mnogo odlik. Med njimi so tudi strpnost in pripravljenost na kulturne dialoge, spoštovanje osebnosti.

Ne vem, če je argumentiranje s tehniko nizkih udarcev najboljša oblika dokazovanja; vendar udarci – na srečo – letijo kdaj tudi v prazno!

Eva Perušek, Ribnica

Razcepljene osebnosti?

... Vodnik, ki se z alkoholom ali cigareti destruktivno obnaša do samega sebe, ne more biti pedagog in ambasador zdravja, lahko pa je vrvi tehničist. Vodnik, ki sebe uničuje, hkrati pa pridiga o gorah, športu in zdravju, je nezrela, dvolična, razcepljena osebnost. Nezreli osebnosti pa ne bi smeli zaupati otrok in najbrž tudi odraslih ne. (**Silvo Kristan**, PV 4/1998, str. 182)

Prav zanima me, kako je ob takih strogih pogledih gospodu Kristanu uspela njegova pedagoška kariera, ko pa je bil vendar po izjavah njegovih nekdanjih študentov tudi on sam strasten kadilec.

Jani Bele, Ljubljana

Različna imena za iste stvari

Že v davnini, ko so ljudje začeli vpisovati imena vrhov, gora in gorskih območij, so vpisovalci bodisi iz lastnega neznanja, bodisi zaradi neznanja stroke iste vrhove poimenovali različno. Tako je pri nas med najbolj znanimi primeri tisti z Jezerskega: ali naj bi neki določen del imenovali Ledine, Vodine ali Vadine.

Že pred 25 leti so bile o tem razprave med jezikoslovci, slavisti, gorniki in domačini. Takrat je neko prevladalo ime Ledine, kar je bilo v nasprotju z »maparji« izpred **Johannesa Frischaufa** in tudi po njem. V brošuri **Rudolfa Andrejke** je na 40. strani pod poglavjem »Na Savinjsko sedlo in dalje« napisano: »Ni razvidno, zakaj naj bi se kraj imenoval Vodine, zakaj naj bi dobil ime od vode, saj na Vadinah ni nikake posebne ali značilne vode, menda tod sploh ni nobene tekoče

vode. Bržkone so začeli kraj imenovati tako, ker niso razumeli, kaj pomeni beseda Vadine. Vadine je namreč njiva, z deteljo zarasla, ki se potem več ne preorje. Torej isto kot ledina. V tem smislu bi morali reči Ledine.«

Toliko torej o tem v zapisu Andrejke, ki je vse, kar je zapisal, po preji preveril ter dobil podatke in informacije od domačinov, od izobražencev in drugih dobrih poznavalcev. Mož še posebej omenja **Murijeve**, po domače Mlinarjeve, in **Šenkove**, po domače Makekove. V veliki meri je bilo ime odvisno od ljudi, ki so takrat imeli stike z maparji in so bili navadno kar dobri poznavalci naravnih znamenitosti, ostenij in gorskih vrhov; tako je bil eden od najboljših takratnih hribovcev, divjih lovcev, gorskih vodnikov in plezalcev **Jernik-Vršnik**, ki je bil Frischaufov dragoceni sopotnik in vodnik. Prav zaradi takih ljudi se je takrat uveljavilo in je zapisano ime Ledine in se ob razpravah o imenu ni prijel niti moj poznejši predlog, da bi bilo ime Ledenine še najbolj na mestu.

Planinska razhajanja so med drugim tudi pri imenu nekega predela v Alpah, ki so jih leta 1954 začeli imenovati Kamniško-Savinjske. Leta 1876 je po zaslugi Avstrijca **Rudolfa Isslerja** prvič omenjeno ime Savinjsko in Jezersko sedlo; prvi je imel pred tem domače savinjsko ime Vrh Mrzlega dola.

Tudi o Križu in Rinki so pisali, da »sta kakor dvojčka, imata enako obliko in skoro enako višino, samo za sedem metrov je Koroška Rinka višja od Križa«. Pozneje so stvar poenostavili in začeli pisati, da gre za Križ ali Koroško Rinko, čeprav sta to dve koti v neposredni bližini.

Leta 1959 sta bili na karti PZS iz kdo ve kakšnih razlogov zamenjani imeni vrhov Jezersko s Kokrsko. Grintovec je izpodrinil ime Grintavec, kot je namesto imena Storžec zdaj zapisano ime Storžič. Iz imena Mitterspitz je nastala Kranjska Rinka, Kotel se je preimenoval v Tursko goro, ki je bila nekaj časa celo Turška gora. Turski žleb je bil nekaj časa na lokaciji sedanjega Savinjskega sedla.

Vse to je nekaj podobnega kot imenovanje ljudi, ki hodijo v gore, s »planinec«, ki ga v nekaterih okoljih izpodrinja ime »gornik«, o čemer je sicer že leta 1937 pisal **Janez Gregorin**. Že prej so ljudi, ki so hodili po gorah, kar številni imenovali »hribovci«, **J. Wester** pa je tudi že eksperimentalno uvedbo pojmov »gorovnik« in »gorovništvo«.

Veljalo bi tudi na tem področju narediti red, o čemer bi morali zadnjo besedo seveda povedati najboljši poznavalci, ki bi za slovenske gore in naša planinska območja svetovali tradicionalna in izvirna slovenska imena.

Franc Ekar

Samotni in manj samotni svetniki

K svojemu članku »Samotni in manj samotni svetniki v PV 4/98 se čutim dolžna pripisati nekaj pripomb.

Cerkvica sv. Nikolaja (p.d. Miklava) v Klajnikih je sedaj obnovljena, sliki tega priljubljenega svetnika je izdelal priznan umetnik. Do nje se da priti celo z avtobusom (odcep ceste je na Barenci). Večkrat na leto je tam maša. Sedaj je pod cerkvico celó zidano stranišče.

Na Erzelju sta kar dve cerkvi, ena na Taboru, druga nižje. Obe sta zelo stari. Ena je posvečena sv. Lovrencu, druga sv. Mihaelu. Pripominjam, da smo imeli kar pri treh cerkvah, ki sem jih opisala, nabirko za duševno prizadete. Enkrat smo jo imeli pri sv. Hieronimu, drugič pa pri sv. Nikolaju. Jasno, da smo imeli s seboj tudi nekaj »vozičkarjev«, ki smo jih vse srečno spravili v cerkev. Sv. Nikolaj ima zelo malo klopi. Nekoč smo zanje imeli nabirko tudi pri sv. Katarini pri Štjaku. Vaščani Štjaka so nas pričakali s kruhom in soljo, nato smo z avtobusom odpeljali celo zvon k sv. Katarini in so ga naši prijatelji (saj teh ubogih duševno bolnih ljudi ne moremo imenovati več otroke, večina so že odrasli) s pomočjo nekaterih vaščanov prinesli do cerkvice in na njem pritrkavali. Po opravitvi smo imeli skupno pogostitev v gospodarskem poslopju blizu cerkve. Seveda gre za to zadnje dejanje zahvala vrhovskemu župniku.

Nada Kostanjevic

iz planinske literature

Janez Koprivnik in njegovo »Pohorje«

Delovno zagnani, vestni in neutrudni **Anton Gričnik** je v zadnjih osmih letih posvetil svojemu rodnemu Pohorju kar štiri zajetne knjige. Prvo, »Zapisi in pričevanja sejalcev« (Lj. 1989, str. 1012), je namenil podrobni in vsestranski predstavitvi svojega rojstnega kraja in njegovega zaledja. V njej je zajeta kronika župnije Sv. Kunigunde na Pohorju (od leta 1955 dalje Gorenje pri Zrečah) in podrobneje zarisana krajevna in župnijska preteklost. Za stoletnico sosednje župnije Sv. Marjete na Keblju (nad Oplotnico) je zbral, dopolnil in uredil njeno kroniko za obdobje 1891–1991, ki je izšla v knjigi z naslovom »Sonca mi daj« (Lj. 1991, str. 289). Pred leti pa je izšlo pri ČZD Kmečki glas, in sicer v zbirki Glasovi, tretje Gričnikovo »pohorsko« delo, »Noč ima svojo moč, Bog pa še večjo« (Lj. 1994, str. 497), s katerim je otel pozabi nekaj nad 1000 pripovedi, zgodb, legend in drugega ljudskega izročila, ki ga je zbral med Pohorci doma ter med razseljenimi po slovenskih mestih in drugih središčih.

Najnovejšo Gričnikovo knjigo »Janez Koprivnik in njegovo Pohorje« je izdala občina Zreče (Celje 1997, str. 511) lansko jesen. Posvečena je enemu od najvidnejših Pohorcev iz zadnje četrtine 19. stoletja ter v letih pred 1. svetovno vojno, ki se je uveljavil na različnih področjih kulturnega, prosvetnega in gospodarskega življenja.

Janez Koprivnik (1849–1912) se je rodil kot kmečki sin v zaselku Gorenje na Pohorju (naselje in župnija Sv. Kunigunda). Šole je obiskoval v Slovenskih Konjicah in Celju ter učiteljske v Mariboru. V Gradcu (Graz) je opravil strokovni učiteljski izpit za učiteljsko usposobljenost ter za učitelja za meščanske šole za področja vzgojeslovja, računstva, prirodopisja

in fizike ter gluhošemstva. Poučeval je na deželni vinarski in sadjarski šoli v Mariboru, Studenicah, na mestni deški šoli v Mariboru, od leta 1888 do upokojitve leta 1909 pa je bil glavni učitelj z naslovom profesor za prirodoslovje in fiziko na mariborskem učiteljsku. Ob upokojitvi je dobil za svoje pionirsko in vsestransko strokovno delo na področju vzgoje in izobraževanja priznanje in naziv »šolski svetnik«.

Gričnikova knjiga, ki pomeni temeljno in dragoceno gradivo ter spodbudo za temeljitejšo monografijo o Janezu Koprivniku, je razdeljena na tri dele. V uvodu sta objavljena spremna misel »Knjigi na pot«, ki jo je v imenu založnika in izdajatelja napisal **Jože Košir**, zreški župan in poslanec Državnega zbora Republike Slovenije, ter Gričnikov uvodni prispevek z naslovom »Značaj svetel kot (pohorski) kristal« (str. 13–23). Prvi del knjige je namenjen prikazu Koprivnikovega življenja (str. 25–173). V prvem razdelku so zbrani in objavljeni članki in prispevki, ki so izšli kot spominski zapisi ob Koprivnikovih jubilejih in smrti v časopisih, revijah, zbornikih in knjigah. V drugem podpoglavju so objavljena pričevanja živih prič, v tretjem pa spomini sina **inž. Vojka Koprivnika**. Sledi predstavitev Koprivnikovih osebnih dokumentov, ki so v rokopisnem oddelku Univerzitetne knjižnice Maribor. Med drugim ne moremo prezreti povzetka iz rodbinske kronike »Rod Koprivnikov« (str. 160–173), ki jo je sestavil **Adolf Koprivnik** iz Velenja, in srečanja rodbine Koprivnik, ki je bilo konec poletja 1994 v Socki pri Novi Cerkvi.

Drugi del knjige, najboljše, je namenjen prikazu Koprivnikovega pisanja, ki je razpeto med letoma 1880 in 1912 (str. 175–351). Njegovi strokovni in drugi spisi so raztreseni po številnih revijah in časopisih (npr. Popotnik, Kres, Slovenski narod, Pedagoški letopis Slovenske šolske matice, Koledar Mohorjeve družbe, Zabavna knjižnica). Bil je tudi pisec ali soavtor nekaterih šolskih učbenikov in strokovnih priložnikov ter krajskih leposlovnih zapisov. Med njimi velja še zlasti omeniti knjigo »Domači vrt-

nar«, ki obsega 140 strani in jo je leta 1903 izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu; izšla je v nakladi 80.000 izvodov. Delo je izredno dragoceno, saj je pomembno vplivalo na videz in podobo kmečkega doma in popestrilo vsakdanjo kmečko prehrano. Vsebinska izredno razvejene in bogate Koprivnikove publicistične dejavnosti sega sicer predvsem na naravoslovno področje. Prikazuje človeka in otroka v šoli, pogloblja se v živalski in rastlinski svet, zanimale pa so ga tudi značilne lastnosti posameznih kamnin in rudnin ter njihova gospodarska vloga v vsakdanjem življenju.

V tretjem delu knjige je ponatisnjeno Koprivnikovo »Pohorje«, ki je prva slovenska monografija o tem našem največjem osrednjealpskem hribovju v severovzhodni Sloveniji. Pobudo za nastanek dela o tem našem obsežnem pogorju – Pohorju, ki je Koprivnikovo življenjsko delo, je dal **dr. Vošnjak**, izšlo pa naj bi v zbirki Slovenska zemlja pri Slovenski matici v Ljubljani. Pisatelj je monografijo končal poleti 1908 in čakal na izid dela. Po oceni treh strokovnjakov, ki so pregledali Koprivnikov rokopis in predlagali avtorju potrebne dopolnitve in posodobitve nekaterih poglavij, ni mogoče razbrati, ali se je pisec sploh lotil prepotrebnih dopolnitev in popravkov. V jeseni 1912 se je takratni urednik Planinskega vestnika **dr. Josip Tomišek** odločil, da bo Koprivnikovo Pohorje v več nadaljevanjih objavil v glasilu Slovenskega planinskega društva. Ko je bil rokopis že v tiskarni, je umrl njegov pisec – prof. J. Koprivnik (9. 12. 1912). Potem je njegovo Pohorje domala v celoti izšlo v Planinskem vestniku leta 1913 in 1914. Samo zaključek monografije je bil objavljen po koncu vojne, leta 1920, v tako imenovani »prehodni številki« Planinskega vestnika 1915–1919 (prim. str. 42 in 48). Ob desetletnici Koprivnikove smrti je Sokolsko društvo Maribor združilo ponatise iz posameznih števil PV in izdalo monografijo »Pohorje« v posebni knjigi. V zadnji Gričnikovi knjigi je Koprivnikovo »Pohorje« tretjič objavljeno.

Monografija Pohorje, ki tudi današnjemu obiskovalcu in gorniku ponuja obilo tehničnih informacij o naši priljubljeni gorski skupini, je sestavljena iz štirih osnovnih delov. V prvem, Zemlja in ljudstvo, so zarisani lega, položaj in meje hribovja, njegove zemljepisne značilnosti, ki se kažejo z razčlenitvijo ozemlja, opisom najpomembnejših vrhov, prevalov in prehodov ter dolin in ravnin. Prikazano je vodovje s posebnim oziranjem na mineralne (rudninske) izvire ter ojezeritve in močvirja. Zelo podrobno je razčlenjena geološka podoba Pohorja, njegova kamninska sestava in pomembnejše rudnine (npr. magnetit, rdeči železovec, limonit, premog) ter podnebje. – Drugi del monografije je posvečen gospodarstvu. V njem so prikazani gozdovi, njihova drevesna in vegetacijska sestava, oblike in načini gozdarjenja ter oris gozdnih živali in zveri. Med njimi velja posebej opozoriti na medveda, volka in risa, ki so bili v preteklosti pomemben člen v verigi pohorskega živalskega sveta. Pregledno so osvetljene posamezne kmetijske panoge z značilnimi oblikami polikulture in samooskrbi namenjene pridelave prehrabnih potrebščin. Na kratko je prikazano prebivalstvo, pa temeljne značajske poteze Pohorcev, njihova zunanja podoba, oblačilna kultura ter letni koledar (ritem) vsakdanjih kmečkih opravil. Zarisani sta tudi oblika in podoba pohorskih hiš (domov) malega posestnika in batarja ter premožnejšega kmeta. – V tretjem delu monografije, ki je namenjen »krajepisju«, so najprej prikazane obpohorske župnije s pomembnejšimi naselji, v naslednjem razdelku pa fare in večji kraji na Pohorju (Sv. Lovrenc = Lovrenc, Ribnica, Sv. Anton = Planina, Sv. Primož, Skomarje, Sv. Kunigunda = Gorenje, Kebejlj, Tinje in Sv. Martin = Šmartno na Pohorju).

V četrtem, sklepnem delu monografije, Zgodovinska črtica, je najprej objavljen Koprivnikov splošni zgodovinski oris Pohorja, ki mu sledita z novejšimi in najnovejšimi dopolnitvami Tomiškov in Gričnikovih dostavek.

A. Gričnik je prispeval še prikaz Pohorja na nekaterih starejših zemljevidih (Vischer 1678, jožefinski vojaški zemljevid iz obdobja 1763–1787, franciscejski kataster 1824, P. Kozler 1953, C. Hiltl 1893, S. Dimnik 1924, R. Badjura 1924, M. Verk 1954 itd.). Sledi pregled pomembnejše literature o Pohorju ter Slovar posodobitev, uskladitev ter pojasnil (str. 481–504). Na koncu so krajši povzetki v slovenščini, nemščini in angleščini. Celotno besedilo je jezikovno pregledala A. Belšak, prevod v nemščino je pregledal E. Jeler, v angleščino pa K. Filipič in A. Marinko. Knjiga, ki jo je oblikoval G. Seme, je opremljena z 52 dokumentarnimi fotografijami, 10 skicami in 13 risbami, 5 zemljevidi, tremi tločrti ter tremi naslovnici Koprivnikovih knjig in prikazoma njegovega rokopisa. Delo je natisnila Grafika Gracer d.o.o. v Celju.

A. Gričnik nam je s svojo najnovejšo knjigo osvetlil lik in podobo prof. Janeza Koprivnika, ki je s svojim dragocenim delom zaznamoval razvoj šolstva na slovenskem Štajerskem. Med drugim nam knjiga ponuja vpogled v prizadevanja posameznih razumnikov, ki so s svojim delom bogatili slovensko strokovno izrazje in prispevali k vsestranski uveljavitvi slovenskega jezika.

Obiskovalci Pohorja in gorniki se bomo radi vračali na strani Gričnikovega dela, s katerih nam s kleno besedo, jasnimi mislimi in nazornimi predstavami govori in nas navdušuje naravoslovec Janez Koprivnik.

Milan Natek

Vzponi na gore z naboji duha

Lično opremljena knjiga **Toneta Strojina** »Poti skozi lepote«, ki jo je izdala Družina, obsega 232 strani besedila, vmes pa je 31 barvnih posnetkov. V prvi skupini fotografij so posnetki Triglavskega pogorja, škoftjeloški in koroški razgledi, v drugi skupini so posnetki z Matterhorna, Korzike, iz Mehike, s Kanarskega otočja, Islandije in Grenlan-

dije, v tretji skupini pa so posnetki z Durmitorja, Dugega otoka, iz Grčije, z Malega Lošinja in Bijeje stene. Osrednji del knjige obsega 6 poglavij. Pred osrednjim delom sta dva krajša zapisa, napisana kot nekaj prolog; na koncu sta spet krajša teksta, mišljena kot nekaj epiloga; vsebinsko se med seboj dopolnjujeta. Prva tri poglavja osrednjega dela imajo naslove Majhni griči – mostovi k velikim lepotam, Po tujih gorah z domačimi planinami v srcu in Po zemljinah sveta. Ta tri poglavja obsegajo 25 tur (9 po domačih gorah, 13 po evropskih, 3 po patagonskih Andih, Grenlandiji in Islandiji). V naslednjih treh poglavjih – Kjer dom je moj, Pogovori s skalami, vetrovi in morjem, Portreti, razgledi in presoje – je 31 potopisnih enot.

Največ stvarnih opisov je v prvih treh poglavjih osrednjega dela, nekoliko manj v naslednjih treh poglavjih, v prologu in epilogu pa prevladujejo razmišljanja o gorništvu, o kulturi v gorah, o etiki odnosov do narave, gorá, rož, do drugih ljubiteljev gorá, o znanih gornikih-vzornikih in podobno. V epilogu z vso naklonjenostjo oriše dogodke do posvečevanju nove Marijine kapelice na Kredarici, o novih zvonovih, svetostno ubrani množici, ki se je teh dogodkov udeležila.

V epilogu je eden izmed zapisov naslovljen Prišel, videl, razumel – zapisal. Vendar pa so le utrinki nastajali sproti, knjiga razmišljanj je nastajala ob orumenelih drobnih zapisih v starih dnevnikih. Šele čas stori, da vsaka misel in vsaka beseda svoje pravo mesto najde ter tako nastane čudežna vezena dragocenih misli. »Čim bolj se čas odmika,« je avtor zapisal nekje, »globlje je presejana vsebina in samo gorsko zlato se zrcali na rešetkah časa.« Od tod nenehno prehajanje iz stvarnih opisov v refleksijo, nenehno hitenje iz pripovednega sloga v poetičen, iz nezaznamovanega besednega reda v zaznamovanega, iz stvarnega v simbolično in metaforično, iz tvarnega v duhovno.

V katero koli stran se že zalistamo, slednja nas prepriča o temeljni naravnosti gornikovega peresa:

refleksija na grebenih gorá, na snežnikih Grossglocknerja, na švicarskem Breithornu, na belih strminah Mont Blanca, v Pirenejih, Visokih Tatrah, v italijanskih Dolomitih, na ognjeniku Etna, na gorah grškega otočja in celine, na srednjeameriških ugaslih ognjenikih, na Korziki, Sardiniji, Siciliji in Kreti, na eksotični Kapadokiji, ob gorskih jezerih, potokih, slapovih.

Iskal je lepote, tišine, samote – zatrjuje. Iskal je, kar je potreboval, kar bi odmevali vsi registri v njem. Ko zapisuje, ne gre le za opis, temveč za »kakšno dobro misel«, ki jih gora zaneti v duši in srcu, ali pa prebudi spomin iz prebrane knjige. Denimo **Balzaca**: »Ljubezen do narave je edina, ki ne vara človeškega pričakovanja!« Hoja na vrhove je tudi simbol za življenje, za vzpon navzgor, za pota kvišku. Škrlatica ni samo visočina, je hkrati »podoba z drugega planeta... bela, ponosna, oddaljena pod zvezdami«. Vsa pogorja vabijo gornika: »Poslušaj in občuduj tišino!« Prehrojene poti med osamelimi kočami v gorah vabijo ljudi k medsebojni povezanosti. »Med kočami v belem so spredene tazi. Da bi bile le tako globoke vezi tudi v človeškem življenju.« Gorništvu je bolj »zadeva duha, morale in samozavedanja kot pa zmožnost mišic«, je »plezanje navznoter, v sebe, v svojo duhovnost«, pospešuje našo notranjo rast, plemeniti našo »srčno kulturo«.

To so le drobni razgledi po knjigi, izbrani, strnjeni, a dovolj zgovorni.

Jože Zadavec

Tone Strojini, Poti skozi lepote

Ob Strojini knjigi se bo publika razdelila: na tiste, ki jim bo neskončno všeč in jo bodo pospremili z vzdihni (poglobljeno bodo doživljali monumentalne lepote, odlomke bodo citirali na proslavah in si jih izpisovali v spominske knjige), na tiste, ki je ne bodo prebrali (popolnoma ji manjka gorniških dejanj), in na kritikastre mojega kova, ki že brusimo kremplje, da jih zasadimo v nedolžno belo golobico.

Posvetimo se najprej prvi skupini. S copati na nogah, pogreznjeni v fotelj in z očali na nosu bodo bralci prikimali pokrajinam duha, ki se jim bodo (četudi nekoliko podobne druga drugi) vrstile pred duhovnim očesom, jih opajale in oplajale, da bodo mirno zaspali. Potolaženi, pobožani v spoznanju, da so na svetu še bogoljubne zatišne vrednote, za katere je vredno živeti. Ni samo motor in hrup in punk in bumf in tresk današnjega svinjskega življenja. Knjiga jih bo zazibala v varno domačijskost, nastanila in osamila na idiličnem robinzonskem otoku lepote, ki se še ni omadeževal z gradbijami sveta. Terapevtska knjiga. Učinkovit dodatek vzgojni literaturi. In poštena. Nič ni prepisano, vse je izvorno, citati navedeni kot citati in pripisani pravim avtorjem, za razliko od neke druge knjige, ki jo je s širokim priporočilom izdala ista založba. Je razmišljajoča knjiga. Bralca navidez povabi, naj z avtorjem prehodi pol sveta, od Durmitorja do Grenlandije, od Pirenejev do Mehike in Patagonije, in, jasno, saumouevne Alpe podolgem in počez. Vendar mu ne bo treba veliko hoditi, vdajal se bo ljubezni do sebe kot odbojnemu steklu za neizčrpno menjavo naravnih prizorišč od nevihte in slapov do večernega nebesnega žarenja, pa ljubezni do sopotnikov (društvenih odbornikov) in ljubezni do matere zemlje (ekologije). Polistal bo po piclem številu zelo lepih (avtorjevih!) slik, ki pa knjige ne prevagajo: težišče ostane na besedi, kjer si bo ljubi bralec, ki pripada spodnjemu srednjemu in izletniškemu sloju planincev, nabral obilo lepih naukov in modrih izrekov. (Recimo na str. 138: »Žival nikoli nima ciljev, ker jih nosi v sebi, s svojim nagonom, človek pa se bo na poti k svojim ciljem vedno izgubljal in taval v življenju.«)

Drugi skupini bralcev ni pomoči. Kar ni previs in friend in plaz in serak in 8000 nad morjem in 40 pod ničlo, je ne zanima. Knjiga temu tipu Slovencev ne bo povedala ničesar.

Zato pa bo malo nakodrala živce tretjemu tipu: po pravopisni, slogov-

ni in sporočilni plati. Da bi bil knjigo kdo lektoriral, iz kolofona ni razvidno, a tudi če jo je, je pri svojem delu spal(a), ali pa nič ne zna. (Glede na zapis v knjigi menda za vse odgovarja **dr. Janez Gril**.) Zdaj beremo Tošč, zdaj Tosc, zdaj Pirineji, zdaj Pireneji, zdaj Velo Polje, zdaj Velo polje, vse po večkrat, da ni skrbi za tiskovno napako. Podobnih primerov je v knjigi še za majhen otroški ringaraja. In glej, tempora mutantur, tudi Marks ni več **Marx**, zdaj, ko se mu je svet podrl, je našel zavetje pod slovensko streho. Drugače »ubiquitarno«, ki ga prebavni sokovi slovenščine niso načeli. Lepo število vejic, normalno, je narobe (kar na vsaki strani, ali pa manjkajo, kar je isto). (Ne)določna oblika pridevnikov ostaja nedosežna tarča (priznam: celo za diplomiranega slovenista). Slog zahteva svežino, niso mu ljube obrabljene floskule. A Triglav ne more brez refrenskih »nedrij« in gornik ne brez svojega »creda«. Nasprotno pa je razveljavljanje ljudskih idiomov neudobno: »... huda ura se bliža, le kje si je pot vzela črnjava?« (31) (Ali ne raje »le od kod se je vzela (ta) črnjava?«)

Sporočilnost na mnogih krajih izziva zabeljeno diskusijo, včasih malo ironije. »Klasično gorništvost postaja vrednota za človeka.« (44) (Klasično gorništvost je vrednota že od **Rousseauja** in **Ruskina**. Takele floskule slogu ne delajo časti.) »Ali so razen odpravarskih knjig vse druge knjige res samo domače naloge?« (168) (Ne, niso, v slovenski planinski književnosti je do danes najvišje odmeval popolnoma neodpravarski **Avčin** s svojo Tišino. Ali naj našemu razgledanemu avtorju naštevam naprej? Težko pa bo očitek izničila prav ta knjiga.) »Svojo navzočnost sem pustil marsikje zunaj takratne Jugoslavije.« (166) (Ne, ni je, od vsepovsod jo je prinesel nazaj domov. Če nihče drug, bom za to pričal sam, ker sem še letos nekajkrat govoril z njim in mu stisnil roko. Povabil me je na predstavitveno konferenco svoje knjige, mi vanjo vpisal nekaj pristranskih besed in se podpisal.) »Biti odbornik je prav posebna zasvojenost. Zače-

ti moraš od mladega sicer kmalu sprevidiš, kako je z idealnostjo, in kdo je kdo.« (Aha, mladost torej pomaga, da tudi kasneje, v najbolj treznih in prodornih moških letih, ne sprevidiš? – in pred »sicer« bi se prilegla vejica.) Nisem še slišal, da bi se Dobrač »odeval v turistično bolj znano ime Zillertalen Alpen«, (24) (Naš avtor je videti zelo pod vplivom nekaterih votlih fraz, ki so tako očarale Slovence.) Kljub gorečemu slovenstvu, ki plameni iz knjige, bi kazalo napisati Zillertaler Alpen, a sporočilo, seveda, je docela zmotno. Dobrač je v nemščini Dobratsch ali Villacher Alpe. (Da ni Zillertaler Alpen nekakšen križanec med slovenskim Ziljske Alpe in nemškim Gailtaler Alpen? V to skupino Dobrač spada. Nemščina, kolikor je je, tudi sicer šepa: Drang nach süd, Franz Josef Höhe, Johanüshütte, Defregger haus, Neuer Prager Hütte, Alter Prager Hütte.) Prav na ljubo svojemu gorečemu slovenstvu naj bi avtor za božjo voljo napisal Podkloster namesto Arnoldstein (24), saj se slovenskih zapisov krajevnih imen na Koroškem sicer povsod drži. Kugyjeva mati ni bila Korošica (24) (Veselov rod izhaja iz Kosez pri Moravčah, zato si je oče Kugyjeve matere nadel psevdonom **Koseski**) in v Selah ni Plečnikov cerkve (24) (arhitekt je **inž. Janez Oswald**). Alpe bomo pisali z veliko začetnico in Ziljo tako (SP 1962) in Olševe ne bomo prikrajšali za 400 metrov (1525 m ???) (24).—... pesem Soče, ki bobni v Trenti in Koritnici...« (146) (Soča v Koritnici?)

»Na sam Pico de Teide sem pozabil.« (62) (Zakaj ga pa potem opišuje, mar naj bi bil za bralca, ki najbrž sploh nikoli ni bil tam, bolj impresiven kot za avtorja? Si je mogoče misliti, da bi **Vanja Furlan** kdaj pozabil na svoj Ama Dablam in **Nejc Zaplotnik** na svoj Everest? Tu gre za razhajanje v doživetjih in to razhajanje avtorjevega odklonilnega mnenja o plezalcih (167) ne postavlja v dobro luč.) – Življenje gorjancev je trdo, vendar tudi gorjanec »ve, da se bo enkrat, ko pride ura, spočil v tej zemlji. Pravzaprav ga bodo ponesli k sv. Lenartu, kjer spijo njegovi predniki.« (19) (To bo

nedvomno res. Zgodovina ne pozna primerov, da bi kdo sam odkorakal na pokopališče in se pokopal. In Sv. Lenart bomo kot krajevno ime pisali tako, sv. Lenart je namreč svetnik osebno. Na mesto nemškega »enkrat«/(einmal) bi raje posadili »nekoč«, in aktivistično izpraznjeni »pravzaprav« bi vrgli za plot, preveč kazi pesniško naravno besedilo.)

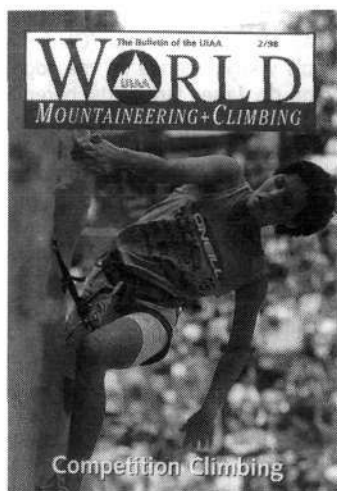
»Vodnik je opeval Triglav, 'pod brezmejnimi tukaj svodom'.« (147) (V resnici ga je opeval takole: »Pod velikim tuki Bógom...« – **V. Vodnik**, Zbrano delo, DZS, 1988, str. 62.) »Vtisi z gora so kot čaše opjnosti, ki jih je treba zlititi vase do dna.« (146) (Brez dvoma, vendar naj bi se za sposojeno metaforo zahvalil **Župančiču**, ne Zupančiču, in še to šele čez tri strani (149). »Ko so mi otroci zrasli toliko, da so lahko plezali, jih ni bilo za priklicati dol z gabra.« (139) (Davna slogovna in slovnična dediščina Mitteleurope! Bomo tako, zatajujeva materiščino, spet iskali stik z njo?)

Vse to je le nekaj lastovk iz črne jate. Toda čustvo v knjigi je pristno, o tem ni dvoma, žal le premalo pesniško oblikovano, premalo pesniško izpovedano in premalo borbeno. Ali bolje: pesniškost je preveč fragmentarna. Naslovi poglavij veliko obetajo (*Pozimi pa ljudje gor ne gredo, Ob jutranji uri, Tam na Veli Straži, Na Učko bi rad, Tišine v sebi bi rad, Pot k sreči, Pesem triglavskih zvonov* itd.), poglavja sama pa so nekoliko izsušena, slogovno enolična. Le tu in tam kak preblisk, kak blažji sunek v srce. (Ni prav, da avtor enostransko govori o **Kugyju** (24). Od Kugyja je pobral estetizirajočo stran gorništvu.)

Vsega hudega vajenega avtorja teh mojih nekaj brenceljev (pravzaprav njegovih, saj so od tam prileteli) ne bo odpodilo od globoko kulturno, estetsko, filozofsko doživljenega in doživljajočega gorništvu, kjer je njegov zaklad. Kjer je njegov zaklad, tam je namreč tudi njegovo srce. Zato mu z obema rokama pritrdim, in ga celo spodbujam, da »kljub vsemu (in za vekomaj) reče goram – da!« (str. 223).

Stanko Klinar

Novi bilten UIAA

Mednarodna planinska, alpinistična in plezalska zveza UIAA je z letošnjim letom začela izdajati svoj tradicionalni Bilten kot dopadljivo revijo z novim naslovom World mountaineering + climbing (Svet planinstva in plezanja). Novi urednik je **Ernst Haase**, član Nemške planinske zveze (DAV). V primerjavi s prejšnjim precej pustim Biltenom, ki je v črno-beli tehniki predstavljal več ali manj le uradni list UIAA, je nova publikacija deloma barvna, deloma črno bela, grafično sodobna in vsebinsko mnogo bogatejša. Prvi dve letošnji številki sta bili vsaka posvečeni posebej izbrani temi: prva odpravam, druga pa tekmovalnemu plezanju. Letošnji prvi izdaji sta vsebovali po 60 strani teksta, druga številka pa ima v sredini še dodatek s seznamom opreme, ki nosi znak razlikovanja UIAA. Članki so objavljeni v angleščini in večinoma dokumentirani s črno-belimi fotografijami.

V drugi letošnji številki so tako objavljeni članki in reportaže o izzivih športnega in tekmovalnega plezanja, o končnih rezultatih letošnjega tekmovalnega svetovni pokal, kjer je prijazno omenjeno tudi tekmovaljevanje pri nas v Kranju. Objavljena sta seznama prvih 60 plezalcev in prvih 52 plezalk za leto 1997 in seznama najuspešnejših reprezentanc (pri moških Slovenija na 7. mestu, pri ženskah 3., skupno Slovenija

3.). Objavljeni so pogovori s **Francoisom Legrandom** in **Muriel Sarkany**, lani najboljšima v svetovnem pokalu.

V Rusiji se s tekmovalnim plezanjem ukvarjajo že petdeset let, deset let pa poteka tekmovalno plezanje znotraj UIAA. Kratke reportaže predstavljajo tekmovalno plezanje v Združenih državah Amerike in v Italiji.

Drugi del revije se začne z nekaj članki o Italijanski planinski zvezi (CAI). Sledijo kratki prispevki o varnosti v gorah ter poročila o aktivnostih različnih komisij v okviru UIAA, o novicah iz doline Yosemite, o številu odprav v Himalajo v lanski sezoni in še nekaj osebnih novic. Mimogrede, v ZDA ima AAC prvič v zgodovini žensko za predsednico.

Prvi dve številki World mountaineering + climbing kažeta, da so ambicije in sposobnosti novega urednika velike. Revijo priporočam v branje vsem, ki si želijo razgleda po mednarodni planinski, alpinistični, odpravarski in tekmovalno plezalni sceni. Revijo je mogoče za letno ceno 30 CHF naročiti pri UIAA, Monbijoustrasse 61, Postfach, CH 3000 Bern 23, Švica.

Tomaž Vrhovec

Sto slapov v dolini Loške Koritnice

Župnijski urad Ljubljana-Dravljne je pred kratkim izdal prikupno brošuro, v kateri avtorji **Janko Merše**, **Metod Perme** in **Miha Žužek** kot urednik pišejo o prečudovitem svetu v dolini Loške Koritnice. Dolina, ki leži zahodno od Zgornje Soške doline pod našimi gorskimi lepotci, Jalovcem in Mangartom, ni raj na Zemlji le za alpiniste in planince, ampak za vsakogar, ki vsaj enkrat pride v ta svet. Avtorji opisujejo z besedami in prikazujejo s fotografijami »živo« ne živo naravo, sto ali malo manj ali pa veliko več slapov, ki hitijo in grmijo z višav v dolino, kjer se iztekajo v Možnico, Predilnico in Koritnico.

Po definiciji **prof. dr. Antona Ramovša** mora biti vodni padec stalen, z nad 5 metrov višinske razlike in določeno strmino vsaj 45 sto-

pinj, da zasluži ime slap. V teh divjih krajih so izviri ali izlivi teh vodnih lepotcev težko dostopni ali celo nedostopni. V uvodnem delu brošure pisci najprej pojasnjujejo, kako izmerijo višine slapov. Ker so le redki od tukaj opisanih imeli stara imena, jim je skupina skušala najti taka, ki upoštevajo njihovo posebnost, značilnost in prepoznavnost. Kaj vse so našli mladi raziskovalci na počitniških letovanjih pod vodstvom **Miha Žužka**, duhovnika in velikega ljubitelja divje narave, lahko vidimo v tej brošuri. Že pred časom je prvi avtor izdal tudi videokaseto s podobno vsebino.

V osrednjem delu brošure, vodniku, so predstavljeni slapovi po skupinah. Na desni strani Koritnice so opisani slapovi pod Rombonom, ob Možnici, v Kotlini, ob Gorejci, nad predorom, ob Predilnici in Mangartskem potoku, ob Grjudi, Illovcu in v Zgornji Koritnici. Na levi strani Koritnice so slapovi v Reščevem in Prešnikovem grabnu, v Dolgem plazu, v Kaluderju in ob Fratarici, kjer je najvišje slapišče pri nas.

Bralce te knjige in ljubitelje te pokrajine je treba opozoriti na izredne fotografije, na katerih najdemo najlepše in najbolj zanimivo oblikovane slapove v tem predelu naše domovine. Že ob pregledu knjige smo prevzeti, kaj šele, ko prav to vidimo tudi v naravi. Naravnost očarani smo lahko nad turkizno modro, turkizno zeleno in drugimi barvami vode v tolmunih, nad visokimi višičimi brvmi nad potoki, nad velikimi in majhnimi slapovi, mogočnimi izviri iz kraških vdolbin, nad očarljivo oblikovanimi koriti in skalnimi pregradami ter nad nenavadnimi podobami slapov. Zato nas ne smejo in ne morejo presenetiti nekatera njihova imena: poševni, stopničasti, vitki, pravokotni, pravilni itd. Spet drugi nas spominjajo na kitke, stopničke, zarocene, sanje, niše, rusalko, latvico, parabolo, zeleno in črno kačo, osmico idr.

Mihu Žužku in njegovim sodelavcem lahko ob tej lepi brošuri le čestitamo in si želimo, da bi ga tudi drugi ljubitelji narave posnemali: kar bodo videli v naravi, naj ne shranijo le v svojem spominu, ampak tudi v spominu fotografskega

aparata in pisane besede za druge sodržavljane.

Ciril Velkovrh

Izletniška karta Bleda z okolico

Pohodniki, izletniki, ljubitelji gorá, naravnih lepot in kulturnih vrednot so dobili novo, natančno kartografsko publikacijo, ki je hkrati mini vodnik – Bled z okolico. Merilo 1:25.000 je izdelovalcem omogočilo zelo natančen prikaz obširnega območja okolice Bleda, ki je za sprehode, pohode in izlete eno od najzanimivejših območij naše države. Ta izletniška karta daje dovolj kartografskih in pisnih podatkov, da bodo uporabniki po njej radi segali.

Publikacijo je izdelal, izdal in založil Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo, natisnila jo je tiskarna Delo. Zasnova in uredila jo je **Tatjana Šteblaj**, ki je skrbela tudi za njeno izdelavo. Kartografske podatke so črpali iz sistemskih listov topografske karte enakega merila in lastnih turističnih kart. Podatke za opise so posredovali občina Bled, Zavod za gozdove Slovenije in Triglavski narodni park.

Karta velikega formata je zložena v priročen žepni format z lepo oblikovano ovojnico. Segá do Studorskega prevala in Rjavine na zahodu, do Hrušice in Javorniškega Rovta na severu. Na vzhodu zajame Stol, Radovljico in Alpski letalski center, na jugu večji del Jelovice in Koprivnik v Bohinju. Tako je v celoti predstavljena Pokljuka z dolino Krme in Radovne in Mežakla. Poleg Blejskega jezera so na njej še mnoge naravne lepote: soteska Vintgar, Pokljuška soteska, Peričnik, Babji zob itd. Med vrhovi so predvsem zanimivi Stol, Debela Peč, Rjavina, vrhovi Mežakle in drugi. Za ljubitelje kulture naj omenimo Pot kulturne dediščine z rojstnimi kraji **Jalna, Finžgarja, Janše, Čopa** in **Prešerna**, Radovljico, gradove (Bled, Grmšče), Jesenice, Gorjuše itd. Prepolno je lepih razgledov s holmov in vrhov.

Za pohodnike in planince je karta zelo natančna, saj so vrisane vse poti s stezami, odlično so vidne

markirane (lahke in zahtevne) planinske in sprehajalne poti, planinske postojanke, planine in lovske kočé. Dobra orientacija so gozdovi, vrisani z rahlim zelenim rastrom in lepo vidnimi gozdnimi preseki – izsekanimi pasovi. Zelo dobro vidne so plastnice, ki jih dopolnjuje senčenje reliefa. Množica je vpisanih nadmorskih višin, ki pohodniku omogočajo izračune časa za vzpon in spuste. Vsak uporabnik bo na karti hitro našel tudi vse gostinske objekte, avtobusna postajališča, razgledišča, naravne znamenitosti in podobno. Tudi zemljepisnih, med seboj po velikosti in tipu črk dobro ločljivih imen, je dovolj. Označene so priporočene kolesarske steze, zapore cest, posebej izpisane naravne in kulturne znamenitosti. Skratka: karta bo dobrodošel pripomoček vsem pohodnikom in izletnikom v te lepe predele okolice Bleda.

V celoti je koristno izrabljena zadnja stran. Podrobneje so predstavili zanimivosti in možnosti dostopa do 20 najpriljubljenejših lokacij v okolici Bleda. Najpomembnejše naravne lepote in kulturne vrednote so predstavili še posebej. Vsa besedila, vključno z legendo, so prevedena v italijanski, nemški in angleški jezik. Na tej, zadnji strani naj omenimo še pregledni zemljevid širše okolice Bleda, ki zlasti tujcem omogoča širšo orientacijo.

Publikacija je dostopna domačim kot tujim gostom, pohodnikom in izletnikom. Lepo bi bilo, če bi jo tujim gostom, ki bivajo v hotelih vsaj sedem dni, v hotelih dali zastoj. To bi bila brez dvoma hvalevredna gesta, ki bi privabila še več gostov. Brez dvoma bi bila to mnogo koristnejša poteza, kot so različni zastojarski prospekti, ki prav tako zahtevajo veliko denarja, kot bi pa je od njih mnogo manj, kot bi bilo od predlagane rešitve.

Peter Svetlik

Kras

Ob 50-letnici UNESCO je na pobudo Slovenske nacionalne komisije za UNESCO Znanstveno-raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti ob sofinanciranju Ministrstva za znanost in teh-

nologijo ter Škocjanskih jam izdal zajetno, 254 strani obsegajočo knjigo o Krasu. Delo je izšlo zaenkrat le v angleškem jeziku z naslovom **Slovene Classical Karst**.

Besedilo je razdeljeno na 13 poglavij. V geografskem uvodu lahko najdemo razlago imena in zgodovino raziskav na tem svetovno znanim in zanimivem področju. Sledi pregled geološkega razvoja ozemlja in podroben pregled kamnin. V poglavju o morfologiji je poseben poudarek na oblikah kraških površin. Posebej je obdelana kraška burja, hidrološki opis področja in pregled kvalitete podzemnih voda. Najpomembnejši je opis podzemlja – kraških jam s poudarkom na Škocjanskih jamah, ki so edine v Sloveniji in ena od treh jam na svetu, vpisane v Unescov seznam svetovne naravne in kulturne dediščine. V nadaljevanju so še zapisi o jamskih usedlinah, starosti sige ter najnovejših izsledkih raziskav ob gradnji avtoceste prek Krasa. Podrobno so opisani glavni tipi prsti, razvoj vegetacije, opis flore, dreves in grmovja. Zelo zanimivo pa je poglavje s pregledom naravne dediščine na področju klasičnega krasa in njenega varovanja. – V drugem delu knjige je opisana poselitev človeka na tem območju, predvsem v kameni dobi, in sledovi, ki jih je človek pustil v jamah, družbenogeografski opis, opis bivalne kulture, tradicionalnega gospodarstva vse do kraške kuhinje, zasnove naselij in domačij ter le še redkih gradov. Velika škoda je, da v knjigo ni vključena tudi favna s svetovno znanim močerilom – človeško ribico.

Knjigo, ki je popestrjena z 277 barvnimi in črno-belimi fotografijami, reprodukcijami ilustracij (tudi Valvasorjevih del), zemljevidi, načrti in citati iz starih knjig, je napisala skupina 23 avtorjev – strokovnjakov na posameznih področjih. Njen urednik **dr. Andrej Kranjc** je na tiskovni konferenci sporočil tudi zanimivo novico, da je po zadnjih odkritjih in merjenjih Martelova dvorana v Škocjanskih jamah največji podzemni prostor v Evropi in drugi največji na svetu.

Ciril Velkovrh

Sedem let v Tibetu

Avstrijec **Heinrich Harrer**, rojen leta 1912, se je, star 26 let, udeležil nemške alpinistične odprave na Nanga Parbat. Zaradi izbruha druge svetovne vojne jo je skupaj z drugimi udeleženci nepričakovano končal kot vojni ujetnik. Aprila 1944 je pobegnil iz taborišča Dehra-Duna in se s **Petrom Aufschnaiterjem** 627 dni prebijal čez Tibet. Pot je bila dolga 2100 km. Vodila ga je prek 50 prelazov, višjih od 5000 metrov. Na »strehu sveta« je preživel sedem let in med drugim postal osebni prijatelj dalajlame **Tenzina Giyatsa**, kasnejšega Nobelovega nagrajenca za mir. Harrer, ki je bil med drugim leta 1936 tudi aktiven udeleženec zimskih olimpijskih iger, je bil kasneje vodja številnih raziskovalnih odprav na vse celine in prvi avstrijski prvak v golfu. Znamenito Humboldtovo združenje za znanost, ki je Harrerju leta 1985 podelilo zlato medaljo, je Avstrijca razglasilo za »enega od zadnjih pustolovcev z ugledom znanstvenika«.

Heinrich Harrer je napisal tudi knjigo *Sedem let v Tibetu* s podnaslovom *Moje življenje na daljalmovem dvoru*, ki je v originalu prvič izšla leta 1953, v slovenskem prevodu glasbenika in planinca **Marijana Lipovška** pa leta 1991. Pred kratkim smo Slovenci dobili že drugo popravljeno izdajo, ki jo je izdala DZS, d. d. v knjižni zbirki Prvinski nagon. Po tej knjigi so Francozi posneli film, ki smo ga letos lahko videli tudi na naših televizijskih zaslonih.

Ciril Velkovrh

Enciklopedija Slovenije - 11

Ob deseti obletnici izhajanja Enciklopedije Slovenije je Mladinska knjiga izdala že 11. zvezek, ki je posvečen geslom Slovenci in Slovenija ter pridevnikom slovenska. Med 473 gesli je tudi več takih, ki so s področja planinstva. Tu najdemo opise pomembnejših vrhov, kot so Skuta, Slavnik, Slivnica, Snežnik, ki so tudi kontrolne točke na Razširjeni in Slovenski planinski poti; tu najdemo tudi fotografije Triglava,

Krna in Krma. Med vodami sta seveda opisani Sava in Soča, najvišji slapovi na Slovenskem ter podzemne vode kraškega sveta. Svet v Alpah je predstavljen kot reliefna podoba pokrajine, kamninska struktura tal ter njeno bogastvo skalnih rož. Iz zgodovine pa so omenjeni alpski Slovani, ki so tu živeli že v karolinskem obdobju. Preberemo lahko zapis o prvem alpskem klubu Skala, katerega ideje zopet oživljajo. Pomembno mesto je v knjigi posvečeno dogajanjem v tem stoletju, v 1. in 2. svetovni vojni, ki sta se na naših tleh odvijali predvsem v za planince zanimivih gorah (soška fronta) in prav tako gozdovih (partizansko bojevanje).

Ciril Velkovrh

društvene novice

Cene v planinskih kočah

V Mengeški koči na Gobavici je bila 22. maja prva redna seja Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije v novi sestavi, na kateri so med drugim razpravljali o letošnjih cenah in popustih v planinskih kočah. V zapisnik so k tej točki dnevnega reda zapisali naslednje:

Na seji 18. aprila lani je Upravni odbor PZS sprejel sklep o najvišjih dovoljenih cenah prenočišč, osnovne prehrane in pijače za planinske postojanke I. in II. kategorije v sezoni 1997. Predlagamo, da take najvišje cene in popusti veljajo tudi v letu 1998.

Podlaga za pripravo predloga letošnjih cen so bile cene prenočišč, osnovne prehrane in pijače iz lanske sezone. Gospodarska komisija pri PZS je ugotovila, da so bile te cene dobro izhodišče za večino. Ker so cene za prenočevanje, prehrano in pijače v slovenskih planinskih kočah že sedaj na meji, ki marsikoga odvrta od prenočevanja in nakupa hrane in pijače v kočah, kar kočam tudi zmanjšuje promet in dobiček, Gospodarska komisija smatra, da najvišjih cen in popustov v

letu 1998 ne bi spreminjali. Tak predlog je Gospodarska komisija posredovala tudi zboru gospodarjev planinskih društev in je bil po glasovanju tudi sprejet.

Predlagamo, da so najvišje cene nočnih, osnovne prehrane in napitkov za sezono 1998 zato naslednje:

Polna cena (v oklepajih so cene s 30-odstotnim popustom za člane planinskih društev) za prenočevanje v sobi z eno do štirimi posteljami v planinski postojanki I. kategorije 2750 (1925) tolarjev, v koči II. kategorije 1760 (1230) tolarjev, v sobi s petimi do osmimi posteljami v koči I. kategorije 2200 (1540) in v koči II. kategorije 1210 (850) tolarjev, na skupnih ležiščih pa v koči I. kategorije 1320 (924) in v koči II. kategorije 1000 (700) tolarjev.

V planinski koči I. kategorije naj bi stala enolončnica brez mesa 500, enolončnica z mesom 700, golaž ali segedin 800, čaj 120, liter mineralne vode 600 in pol litra piva 550 tolarjev. V koči II. kategorije naj bi stala enolončnica brez mesa 400, enolončnica z mesom 600, golaž ali segedin prav tako 600, čaj 80, liter mineralne vode 400 in pol litra piva 300 tolarjev. Popustov za člane planinske organizacije pri hrani in pijači ni, vse druge cene hrane in pijače, razen priporočenih, pa naj bi v planinskih postojankah lahko oblikovali prosto.

Gospodarska komisija pri PZS predlaga, kot je bilo tudi sklenjeno na omenjeni letošnji prvi seji Upravnega odbora PZS, da bi od lanskega leta ostali nespremenjeni tudi popusti pri prenočevanjih v planinskih kočah. Polno ceno za prenočevanje naj bi plačali vsi, ki niso člani PZS, 30-odstotni popust na polno ceno pa naj bi imeli v sobah in na skupnih ležiščih vsi člani PZS z veljavno izkaznico in tudi člani planinskih organizacij, včlanjenih v UIAA. 40-odstotni popust, vendar le na skupnih ležiščih, naj imajo mladi planinci, alpinisti, vsi vodniki PZS in mentorji planinske vzgoje, člani Gorske reševalne službe, Gorske straže in markacisti. Do brezplačnega prenočišča so po tem sklepu upravičeni reševalci in markacisti na akciji. Dodaten naj-

manj 25-odstotni popust na veljavno ceno prenočišča naj imajo tisti obiskovalci, ki imajo lastno posteljnino (lastne rjuhe), vsi ti pa se morajo pri prijavi izkazati s to posteljnino, sicer plačajo normalno ceno prenočišča. Oskrbniki v kočah imajo pravico do občasnih kontrol ležišč, zlorabe pa kaznujejo s plačilom trikratne polne cene ležišča.

Gospodarska komisija pri PZS planinskim društvom – lastnikom planinskih koč priporoča, da dajo družinam z otroki po lastni presoji popuste pri prenočevanju. Prav tako jim priporoča, da dajo vodnikom PZS in gorskim vodnikom, ki vodijo organizirane planinske skupine (izkazati pa se morajo s potrdilom planinskega društva), zastonj prenočišče na skupnih ležiščih, medtem ko za gorske vodnike, ki jih plačajo posamični klienti, to priporočilo ne velja.

Člani slovenskih zamejskih planinskih društev in slovenskih planinskih društev v tujini so upravičeni do enakih popustov kot domači planinci.

Seveda pa imajo pravico do popustov pri prenočevanju samo tisti planinci, ki se izkažejo z veljavno planinsko izkaznico.

Novo vodstvo, novi prijemi, iste gore

Le tri mesece pred praznovanjem 90-letnice organiziranega planinstva v Trziču je v začetku letošnjega aprila prišlo na rednem volilnem občnem zboru do menjave generacij.

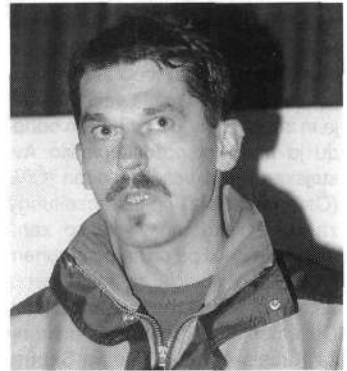
Mladi so poskrbeli za večino na zboru in na tajnem glasovanju z 62 glasovi za novega predsednika planinskega društva izvolili 40-letnega **Marjana Salbergerja**, pedagoga iz osnovne šole Zali Rovt. Dosedanji predsednik **Ivko Bergant**, ki so se mu zahvalili za dosedanje sodelovanje, je dobil 31 glasov.

Trziško planinsko društvo gospodari s štirimi planinskimi kočami, in sicer na planini Kofce, na Zelenici, na Dobrči in pod Storžičem. Dosedanji predsednik **Ivko Bergant** je v poročilu med drugim povedal, da se je v minulem obdobju povečalo

število nočitev. Posebej je opozoril na visoke vzdrževalne stroške in okrcal občino, ki da nekaterim njihovim sosedom dopušča poslovanje na črno. Bergant namreč trdi, da je na njihovem območju kar 15 mest, kjer poslujejo pod blažimi pogoji kot morajo poslovati planinske kočice.

O delu posameznih odsekov so poročali njihovi načelniki: **Anton Kralj** o delu Postaje GRS Trzič, **Janez Primožič** o delu alpinističnega odseka, **Darko Truden** o plezalnošportnem odseku, pri čemer je dejal, da nekaj njihovih plezalcev sega v svetovni vrh, **Janko Meglič** o delu treh markacistov, **Gašper Koren** o prebujenem mladinskem odseku, **Irena Puhar** pa o dobrem delu s 174 otroci trziških vrtcev.

Marjan Salberger je zatrdil, da bodo večali število članstva, zbudili delo tam, kjer je obstalo, predvsem pa se bodo potrudili, da v starem delu

Novi predsednik PD Trzič Marjan Salberger

Zahvala Ivku Bergantu za dolgoletno predsednikovanje

Tržiča ponovno dobijo svoje prostore. Lepote trziških vrhov in poti bodo vrivali v zavest planincev doma in v tujini. Varovali bodo okoli, predvsem pa bodo uresničevali vodilo novega predsednika – »veselje, smeh in pesem se bodo slišali po naših gorah, saj bomo delovali na tradicijah trziškega planinstva,« kot je še dodal novi predsednik trziškega planinskega društva, reden obiskovalec gorá kot turni smučar, gorski kolesar in poznavalec brezpotij.

Mirko Kunšič

Slovenska oskrbnika na Obirju

Celih 14 let sta zakonca **Maria** in **Karli Haller** oskrbniško skrbela za Eisenkappler-Hütte (Kapelska koča) na avstrijskem Koroškem ter poskrbela, da je postala znana turistična in gastronomska točka. Južnokoroška sekcija Avstrijskega turističnega kluba, ki je lastnik koče, se je zakoncema Haller za njuno minulo delo lepo zahvalila in jima v pokoju zaželela veliko zdravja in zadovoljstva. Po njenem odhodu je bilo, kot poroča glasilo Avstrijskega turističnega kluba ÖTZ (Österreichische Touristenzeitung), za oskrbniško mesto veliko zanimanja, lastniki pa so se po skrbnem premisleku odločili za mlad par z ustrezno izobrazbo in ambicijami. Od letošnjega 1. marca sta oskrbnika Kapelske koče 26-letna **Sabine Luschnig** in 31-letni **Lado Celectina** (kot piše v tej reviji). Sabina je rojena Železnokapelčanka, ki je po maturi končala turistično višjo šolo, kjer se je specializirala predvsem za kuharsko in natakarsko stroko, bila potem zaposlena v različnih turističnih podjetjih, pozimi pa je delala tudi kot učiteljica smučanja na Katschbergu in v Turrachu. Lado je izučen mizar, nekaj let je bil poklicni gorski reševalec pri mejni policiji v Sloveniji (kot piše v tem poročilu), nato je v Portorožu ustanovil potapljaško šolo, ki jo je vodil skupaj s Sabino. Pozimi je bil več let smučarski učitelj v Avstriji. Oba odlično govorita najmanj štiri jezike in imata zares zelo natančne predstave o tem, kako naj bi vodila pla-

ninsko kočo. Tako se nameravata velik del posvetiti mladim obiskovalcem, ki bi tja prihajali tudi pozimi (turno smučanje, smučarski teki in hoja na smučeh, sankanje itd.), prav tako pa nameravata pri koči na novo uvesti nekatere športne prireditve.

Lado je bil že od začetka letošnjega leta vsaj ob koncu tedna v koči pod Obirjem, kjer je Hallerjevima natančno gledal pod prste in v lonce. Sabina je menda tudi že izvrstno prestala svoj kuharski ognjeni krst, Hallerjevima pa je mlad par tako všeč, da mu bosta, kolikor jima bo le dopuščalo zdravje, še lep čas z nasveti stala ob strani.

Sabina in Lado se, kot piše v letošnji aprilsko-majski številki revije ÖTZ, že veselita številnega obiska (seveda tudi slovenskih s sončne strani Karavank) planincev v Kapelski koči, ki je skupaj z dostopi in dovozi natančno opisana v vodniku **Stanka Klinarja** Karavanke.

Alpinistični tečaj za planince

Prijateljica me je pred časom povabila, naj se ji pridružim pri začetnem alpinističnem tečaju, ki je bil marca v koči na Komni in je trajal teden dni.

Dne 22. marca smo se tečajniki in mentorji zbrali v jedilnici koče, kjer nam je vodja tečaja **Jani Bele** predstavil okvirni načrt tečaja, ki bi ga

prilagajali glede na vremenske razmere. Tečajnikov nas je bilo 16, mentorji pa štirje: **Jani Bele**, **Janez Levec**, **Bojan Pograjc** in gorski reševalec **Klemen** (žal se ne spominim priimka).

Vsako dopoldne smo imeli turo, večinoma s turnimi smučmi. Dodelili so nam tudi lavinske žolne in nas poučili o njihovi uporabi.

Popoldne smo poslušali zanimiva predavanja iz diapozitivov, pokazali so nam reševanje iz plazov, varno hojo, reševanje in hojo po ledeniku, varovanje naveze, samovarovanje, hojo z derezami in uporabo cepina, vadili smo ustavljanje na ledeniku (ali snegu) s cepinom ob padcu (zdrs), iskanje pogrešanega v plazov, tehniko iskanja z lavinsko žolno, ugotavljanje sprjetja novega snega (ali je nevarnost plazov) in tudi, kako se dela iglu, če je treba zasilno prenočiti na terenu.

Sredi tedna, ko se je vreme uneslo in ni več snežilo, vendar je močno pihalo, smo šli bivakirat pod Krn. Tisti, ki so prespali v luknjah v snegu, so kar hrabro prestali mrzlo noč v snegu in ledu. Sama nisem alpinistka in tudi nisem več v mladih letih, pa tudi v igluju si nisem upala prespati, zato sem se pridružila skupinici, ki je prespala v bivaku pri Koči pri Krnskih jezerih.

Naslednji dan smo šli na zasneženi vrh Krna in se vrnili na Komno.

Pohvaliti moram »delavce« v koči; z nami so bili prijazni, postrežba in

Tečajniki in njihovi inštruktorji

hrana sta bili odlični, vse je bilo zelo čisto.

Namen mojega pisanja je pohvaliti celotno organizacijo, tečaj in njegovo vsebino; predavanja in vaje niso bile zanimive samo za alpiniste, ampak tudi za manj zahtevne planince, ki hodijo v gore tudi pozimi. To sem že leta pogrešala in žal mi je, da se takega tečaja nisem udeležila že prej. Morda me je odvrnilo to, da so ponavadi v obvestilih o tečajih vabili alpiniste in mlajše ljudi. Taki in podobni tečaji bi morali biti skoraj obvezni. S pridobljenim znanjem sem zelo zadovoljna, saj ga bom v prihodnje lahko uporabljala v praksi, ko bom obiskovala naše in tuje gore.

Posebna zahvala gre **Janezu Levcu**, v katerega skupini sem bila in mi je zelo nesebično pomagal, ko sem imela tehnične težave z opremo.

Jani Bele je uspešno kontroliral vsa dogajanja na tečaju. Bojan Pograjc se je tudi trudil z nami in nam dajal koristne nasvete pri vajah in predavanjih in nas seznanil z novostmi pri opremi. Reševalec Klemen se je tako vživel v prikazih na snegu in pri vajah v koči, da sem nanj gledala z velikim spoštovanjem.

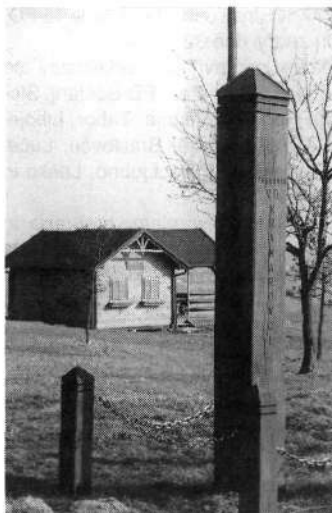
Vsi so se zelo trudili, da je vse teklo, kot mora in da smo bili udeleženci zadovoljni. Tudi skupina je bila kljub razlikam v letih zelo slozna.

Take tečaje naj bi organizirali za planince vseh starosti. Človek, ki dosti hodi v gore, se sicer sam iz prakse dosti nauči, pomaga si lahko tudi s poučno literaturo, a strokovni nasveti in vaje z za to usposobljenim vodstvom so v današnjem času, ko si vsak želi zmeraj več in več in s tem tvega življenje, nekaj nujnega. Varnost, to je glavno.

Nadja Stantič,
Komen

Serdiški breg

Hura, uspelo mi je – na vrhu sem! Stojim na Serdiškem bregu, in to kar 416 metrov visoko nad morjem. Kar vidim vas, kako se muzate in nasmihate: kaj pa je to – 416 metrov? Ampak to res nekaj pomeni. Ta *Serdiški breg* je namreč drugi najvišji vrh Pomurja.

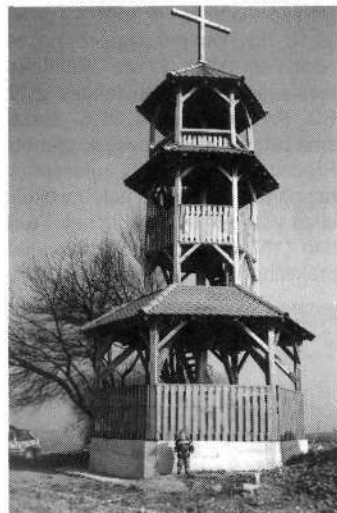
Znamenje in brunarica na Serdiškem ali Rdečem bregu (416 m)

Stojim na vrhu in zrem v dolino. S pogledom zaobjemem ta tako drag mi svet pred seboj.

Pred mano leži tako imenovana Ledavska dolina, ki je dobila ime po reči Ledavi. S pogledom sledim toku reke, ki se konča v Ledavskem jezeru nekaj kilometrov nižje. Na obeh straneh Ledave se na ravnini razprostirajo polja in travniki. Ravčina kmalu preide v griče na obeh straneh. Tu se med sadnim drevjem in vinogradi sramežljivo skrivajo domačije. Na moi desni se sleme spet prevesi v dolino, po kateri poteka državna meja z Avstrijo. Vidim oddaljene vrhove avstrijskih gorá in nekoliko bolj oddaljeno Pohorje. Danes imam pa res srečo – še Boč in Donačka gora sta skoraj na doseg rok.

Na moji levi strani se nad dolino, po kateri priteče Ledava iz Avstrije, dviga sosednji Sotinski breg ali Kugla. Ta je cela dva metra višji in je tako najvišji vrh Pomurja. Nad še vedno golim drevjem vidim tudi vrh razglednega stolpa. S prostora, kjer zdaj stojim, pa kaže svojo žalostno podobo; pošteno ga je namreč že načel kamnolom.

Vrh Serdiškega ali tudi Rdečega brega, kakor so mu rekli domačini v preteklosti, je obeležen z znamenjem. Obeležje je postavilo Turistično društvo Rogašovci s pomočjo nekaterih drugih društev. Že ome-

Razgledni stolp na Sotinskem bregu ali Kugli (416 m)

njeno društvo je odkupilo tudi parcelo na vrhu in tam v lanskem letu postavilo brunarico. Kmalu po postavitvi je društvo pripravilo srečanje turističnih društev Pomurja. Priditev je zelo uspela in obiskovalci so bili navdušeni, predvsem zaradi prelepega razgleda.

Na vrh Serdiškega brega pelje tudi markirana pot Pomurske planinske transverzale. Pridite, obiščite nas! Tako boste spoznali tudi naš košček Slovenije in našli preproste, predvsem pa prijazne ljudi.

Za več informacij lahko pokličete **Rudija Gabra** na tel. št. (069) 57 544. Z veseljem vam bo povedal kaj o zgodovini in značilnostih tega dela Goričkega. Pri njem lahko dobite tudi ključ od brunarice.

Metka Recek, Rogašovci

Novi markacisti

Tečaj za markaciste Komisije za pota pri UO PZS je bil v organizacijski izvedbi Savinjske območne skupine v Domu na Dobrovljah (732 m, točka Savinjske planinske poti) na severovzhodnem delu Dobroveljske planote. Udeležence je pozdravil podpredsednik SMDO in predsednik PD Braslovčce **Jože Marovt**, delo je nato po ustaljenem programu KZP vodil vodja tečaja **Florjan Nuncič**.

Do začetka tečaja je prišlo 48 prijav iz 18 PD, kar presega normo za normalen potek tečaja. Prvi dan tečaja je bilo 41 udeležencev iz 17 PD. Prva dva dni, 4. in 5. aprila, smo bili vsi na Dobroveljski planoti. Predavanje je bilo v utesnjenih razmerah, delo pa na poteh v okolici za vsako skupino posebej. Tretji dan (18. 4.) so tečajniki opravljali praktično delo, prav tako na delu

Skupina tečajnikov pod Strmcem

Foto: Stane Štorman

Savinjske planinske poti, četrti dan je bil zaključek v Žalcu z ogledom poti na Brnico (457 m), kjer je nov planinski dom.

Teoretično snov so posredovali **Božo Jordan, Florjan Nučič, Tone Tomše** in **Franci Vesel**. Pri praktičnem delu so poleg teh sodelovali še **Franc Šinko, Tone Žižmond, Leon Ajdnik, Jože Marolt, Srečko Praprotnik** in **Stane Štorman**.

Udeleženci iz PD Cerknica (2) in Komenda (7) zaključijo tečaj posebej.

V nedeljo, 19. 4., so se tečajniki zbrali v OŠ Žalec, kjer jih je pozdravil podpredsednik PZS **Adi Vidmajer** (tudi ravnatelj te šole) in jim zaželel veliko uspeha pri njihovem odgovornem delu.

Glede na 48 prijav (34 Savinjski in Posavski MDO) iz 18 (16) PD je prvi dan prisostvovalo 41 tečajnikov (85%) iz 17 PD, drugi dan 37

(77%), tretji dan 31 (79%, le 15 PD) in zadnji dan 32 (82%).

Novo pripravniko markacistov so dobila ŠD Andraž, PD Šoštanj, Sloga Rogatec, Vitanje, Tabor, Liboje, Celje, Dobrovlje, Braslovče, Luče, Šmartno ob Paki, Ljubno, Laško in Zagorje.

Za prijazen sprejem, prehrano in nočitev prvega dela gre zahvala **Anici Janžovnik**, ki oskrbuje ta dom, za zadnji dan pa ravnatelj OŠ Žalec.

Vsem novim markacistom-pripravnikom želimo uspešno delo v času pripravništva in še naprej ter da ne odidejo z naših vrst.

B.J.

Po haloški transversali, že spet!

Planinsko društvo Radovljica je pod vodstvom vodnikov **Jožeta Varla** in **Matjaža Ambrožiča** 25. aprila organiziralo pohod po haloški transversali. Začeli smo na Borlu ob devetih zjutraj, ko nas je pod gradom pričakal **Bojan Kolednik**, član planinskega društva Ptuj, in nam orisal zgodovino gradu in v nekaj besedah tudi potek transversale.

Bilo je prelepo sončno jutro. Podali smo se na Sveto Ano, kjer vsa v zavetju spomladanskega zelenja sameva cerkva iz 16. stoletja. Poleti, na Anino nedeljo, bo tu mnogo bolj živahno; vsako leto je tedaj veliko praznovanje, semenj in veselica. Podali smo se po poti mimo vinogradov.

Res pametni so bili naši predniki, da so se iz vlažnih, temačnih grap naselili na sončne gorice in griče. Haloze so prijeten svet močno razgibanih goric. Pokrajinsko ime Haloze in naziv Haložan za prebivalce so skušali strokovnjaki različno tolmačiti. Nekateri so iskali izvor imena v latinski označbi colles za vinorodne gorice. **Božidar Raič**, nekdanji župnik pri Sv. Barbari, pa je leta 1861 v Novicah napisal, da izhaja ime Haloze iz prastare slovenske besede »halonga«, ki pomeni »kraj, opleten in prepleten s hribi«, ali drugače povedano – gričevnat svet. Jugovzhodna in jugozahodna pobočja gričkov so nad 270 metri nadmorske višine

zasajena z vinsko trto. Pod vinogradi ležijo na blažjih nagibih njive, na strmejših pa travniki oziroma pašniki s sadnim drevjem. Severna pobočja so pokrita z gozdom. Tako nam ustvarja pogled na haloške griče od juga proti severu podobo vinorodne pokrajine, pogled od severa proti jugu podobo prav močno gozdnate dežele, medtem ko nam daje pogled od vzhoda proti zahodu in obratno pestro sliko menjavanja kmetijskih in gozdnih površin. Prav zaradi te razgibanosti in pestrosti so haloški griči tako prijetni, da navdušijo ljubitelje naravnih lepot.

Mimogrede smo bili na Hrastovcu, kjer smo lahko v transverzalne knjižice dobili kontrolni žig, nato pa smo pohiteli po asfaltnem klančku do gostišča Švabovo, kjer je bil prvi daljši postanek. Podprli in okrepli smo se z malico in okusili tudi domačo haloško kapljico. Starodavna notranjost hiše z letnico 1831 nad vhomom je preurejena v gostišče, čudovita zelena lončena peč, leseni stropovi in starinsko pohištvo silijo obiskovalca k občudovanju. V kleti so uredili starodavno vinsko klet, kjer bodo v prihodnosti tudi vinske pokušine. Razgled izpred gostišča je kraljevski. Pravijo, da se v izredno jasnih dneh vidi celo do Blatnega jezera.

Sledili smo markacijam, ki so nas popeljale proti jugu, in se spustili v dolino, vseskozi med vinogradi, hišicami in vikendi. Prišli smo na asfaltno cesto, ji sledili le kratek čas, nato pa zavili čez potok in travnik v gozd. Prav tu je bilo lani célo morje kopriv; tudi letos poganjajo smelo kvišku; prav primerne so za pripravo spomladanske špinace ali viskovitaminske juhe. Poleti pa se bodo gotovo spet razrasle in delale pohodnikom preglavice. Morda pa tudi ne – saj lahko upamo, da bo letos pot bolj uhojena. Po nekaj ključih smo se povzpeli na Gorenjski vrh in prispeli do cerkvice svetega Janža na nadmorski višini 331 metrov. Celo zakrknjeni Gorenjci, ki prisegajo le na visočine, kot sta Triglav in Stol, so tu morali priznati, da te tudi majhni, tako pohlevni grički dobro upehajo in preznajo.

Na Brezovcu je našo kolono povabil na kozarček prijazen domačin in tako dokazal že pregovorno gostoljubnost Haložanov. Dokler imajo v kleti bokal vina in v shrambi kaj za pod zob, bodo to rade volje ponudili mimoidočemu. Haložani so izredno veseli in prijazni ljudje, radi pojo in se veselijo, čeprav je njihovo življenje trdo in se še vedno otepajo s težavami, ki so za naš čas skoraj nerazumljive. To, da v marsikaterem delu Haloz še do zdaj ni vodovoda, je naša narodna sramota. Tu še živi močan duh kolektivizma in solidarnosti, še znajo pomagati drug drugemu in še si znajo deliti med seboj ne samo žalost, ampak tudi radost.

Če si upehan, od sonca in hoje preznoben, kaj more bolj prijati kot kozarček iz hladne kleti? Ja, tako dobrega že dolgo nismo pili! A če človek pomisli – vino ni bilo dobro le zaradi žeje. Vinorodne Haloze in cirkulanski okoliš imajo skoraj idealno razmerje med toploto, svetlobo, vlažnostjo zraka in sestavo tal in vse to ugodno vpliva na razvoj aromatičnih in buketnih snovi v grozdju, kar daje vinu s tega območja harmonično eleganco in lepo zelenkastorumenno barvo. Le okrog pet odstotkov svetovnih vinogradniških predelov ima tako ugodne ekološke razmere. Torej je tako vino treba piti s pravo spoštljivostjo!

Spustili smo se po gozdni poti, ves čas med samim zelenjem, ki tako zelo pomirja in sprošča. Na loki ob potoku smo se ustavili, da bi se kolona strnila. Zdelo se je, kot da bi bili pod vodo; vse je bilo zeleno v zelenem, le daleč nad nami je bil kolobar sinjega neba, sicer pa trava, brstiči, poganjki in listi čemaža, šmarnic, podleska, zlatih, kalužnic, kukavic, robidovja in dreves: bukev, jesen, javorja, gabra in vsega drugega raste in kipi, vsak v svoji malce drugačni enkratni in nepovnljivi zeleni barvi.

V Cirkulanah smo dobili tretji kontrolni žig. Nekdaj je bil tu sedež srednjeveškega urada; tu je bila že leta 1290 zgrajena cerkva svete Katarine kot prva na ozemlju vinorodnih Haloz. V 15. stoletju pa so postavili cerkev sv. Barbare, ki ima danes najvišji zvonik v severovzhodni Sloveniji.

Dolina Desetega brata

Foto: Franci Erzlin

Mimo te cerkve in mimo pokopališča smo šli po gozdu, po grebenu, po travnikih in med vinogradi, kjer regrat že odcveta in je na milijone njegovih lučic. Tako smo prišli do Gradišča, do kmečkega turizma Emeršič. Bojan Kolednik se je od nas poslovil in radovljiški planinci upamo, da bodo Ptujčani kdaj v prihodnosti organizirali planinski izlet v naš konec. Kmetija **Ivana Emeršiča** je domiselno urejena in je ena od prvih v tem koncu, ki so se začele ukvarjati s kmečkim turizmom. Na sprednji strani ima na zidu kolo in jarem, ograja je zbita iz dog vinskih sodov. Dno soda je zdaj za mizo, ki stoji v senci pred vhodom. Posedli smo in si na toplem pomladnem soncu privoščili izdatno malico. Postregli so nas z domačimi dobrotami in pristno kapljico. Notranjost, kjer je urejena prava pravcata preša z mizo in stoli, je bila zasedena – imeli so ohcet, njihove muzike pa smo bili deležni tudi mi, da smo se ob zvokih harmonike in kitare še zavrteli in vesele zapeli.

Že tretjič sem prehodila ta del haloške poti. Že spet? Da, in jo bom še, ko bo le priložnost. Kar je lepo, se človeku vsede v srce. Prvič in drugič in tretjič. In vedno znova.

Ivanka Korošec

Jurčičeva pot

V zadnjem času je v Sloveniji vedno več planinskih kulturno-zgodovinskih poti in pohodov. Vsake toliko časa odprejo kakšno novo pot, udeležba na kulturno-zgodovinskih pohodih pa je tudi iz leta v leto večja.

Tako se je na letošnjem marčevskem pohodu po Jurčičevi poti v prečudovitem sončnem vremenu vila nepretrgana kolona blizu 3000

pohodnikov od Višnje gore preko Polzevske planote mimo propadajočega hotela na Polzevem na vrh s cerkvico sv. Duha z zanimivim vhodnim portalom, od tam pa skozi Male Vrhe v dolino gradov iz Desetega brata in drugih Jurčičevih povesti do rojstne hiše pisatelja **Josipa Jurčiča** na Muljavi.

Letošnjega, že 5., tradicionalnega pohoda po Jurčičevi poti so se udeležili planinci in drugi pohodniki tako rekoč z vseh koncev Slovenije. Sama pot je lažja in je od Višnje gore do Muljave dolga 15 km, zanjo pa potrebujemo tri do štiri ure zmerne hoje. Seveda jo mnogi prehodijo veliko hitreje.

Letošnje leto so Jurčičevo pot podaljšali s Muljave do vasi Krka, kamor je Josip Jurčič začel hoditi v solo. Podaljšek poti je dolg 4 km in vodi mimo izvira reke Krke in Krške jame, ki je lepo urejena in osvetljena, v njej pa si lahko v akvariju ogledamo človeško ribico.

Franci Erzlin

Po Čičariji s Slavnika na Učko

Že 30. aprila letos so bile planinske skupine in posamezniki iz hrvaškega Čakovca, Varaždina, Jastrebarskega in Zagreba, 1. maja pa tudi z Reke, Pulja, Pazina, Buj in Umaga ter iz vrste slovenskih krajev, pa tudi iz Trsta v Italiji na Istrski planinski poti, v Čičariji, predvsem še na Slavniku v Sloveniji in na Učki na Hrvaškem. Vreme ni bilo najprimernejše, na območju Vodice, Dan in Bresta je bila celo toča, nekateri pohodniki pa so pod Orljakom opazili sledove medveda. Kot kažejo vpisi v knjigah, je bilo največ obiskovalcev na Slavniku in Kojniku v Sloveniji ter Žbevnici, Gomili, Orlja-

ku, na Brajkovem vrhu oziroma na Koritih, Planiku, Poklonu in na vrhu Učke.

Planinci iz Buj, Poreča in Umaga so nad vasjo Brest na nadmorski višini 851 metrov zgradili planinsko zavetišče. Dostop do tja je mogoč tudi s terenskimi vozili, zavetišče pa je odprto ob koncih tednov ter med prazniki. Pričakujejo, da bodo v kratkem začeli graditi planinsko kočjo, kar bo prav prijetno za obiskovalce Žbavnice, ki jo imenujejo tudi »istrski Trglav«. V vasi Jelovice pod Slavnikom je v kmečki hiši pri **L. Čendaku** kmečki turizem, podobno pa je tudi v Vodichah.

Zelo privlačna je »pot potonik« od Počekaja pri Buzetu preko Sluma, kjer stoji najstarejša pošta v Istri, Klenovščaka in Pečičev do Račje vasi. Od Klenovščaka skozi Prape in Podgače je zgrajena nova cesta, tako da je skrajšana pot v Lanišče.

Izpred kraške jame Svete Helene na nadmorski višini 850 metrov je zelo lep razgled po Čičariji, poleg te jame pa sta nedaleč od tod še kraški jami v Rašporju in Semiču. O teh in še drugih zanimivostih tega predela Istre je pripovedovala reportaža hrvaške televizije letošnjega 25. aprila.

Žal pa med marsikaterim od teh krajev ni rednejše in pogostejše avtobusne povezave, tako da so obiskovalci vezani izključno na svoj prevoz – in na lastne noge.

Josip Sakoman, Zagreb

Zanimivost ob evropski pešpoti

V hribovskem naselju samotnih kmetij, imenovanem Vodriž v bližini Slovenj Gradca oziroma Podgorja, stojijo na vrhu strmega hriba dobro ohranjeni ostanki gradu. V preteklosti so prek tega ozemlja potekale pomembne cestne povezave s severa na jug, na primer rimska cesta, živahno pa je bilo tudi v srednjem veku, saj je gosposčina Vodriž skrbela tudi za cesto, ki je iz Slovenj Gradca vodila čez Graško goro do trga Velenje oziroma iz Mislinjske v Šaleško dolino in narobe. Čeprav je danes mimo speljana

tudi evropska pešpot E6 od Baltica do Jadrana, pa razvaline v glavnem samevajo, saj grad Vodriž domačini in turisti vse premalo poznajo. Tudi strokovnjak za gradove **Ivan Stopar** meni, da sodi Vodriž po krivici med manj znane gradove, čeprav se na nobeni naši razvalini ni ohranilo toliko pristnih srednjeveških arhitekturnih členov.

Dostop do Vodriža je v svojem vodniku Po gorah severovzhodne Slovenije opisal tudi **Peter Ficko**. Za izhodišče priporoča gostilno Bučinjek v bližini Podgorja, kjer poiščemo markacije E6, ki nas pripeljejo do gradu. »Obisk tega kraja v mirmem in odmaknjem svetu, v nenavadno romantičnem okolju, blagodejno vpliva na ljubitelje narave. Zato je že obisk samo tega kraja vreden izletniški cilj.«

Grad Widerdriss je nastal v 14. stoletju in je značilen gotski primerek. V posesti so ga imeli sprva bratje **Hebenstreit**, pozneje **Habsburžani**. Opustili so ga v 17. stoletju, ko je pogorel. Razvaline so se ohranile

Ostanki stanovanjskega dela gradu

Foto: A. Č.

tudi zaradi odmaknjene lege, saj so grad postavili na slikovito sleme. Zanimivo pa je, da je tu v letih pred drugo svetovno vojno živel menih - puščavnik **Valentin Eremit**, ki je v samoti molil in pisal verze. Kapelica, ki jo je postavil, še vedno stoji.

Dandanašnji obiskovalci gradu si s pomočjo literature (npr. knjiga Gradovi na Slovenskem) in z radoved-

nim potikanjem po ruševinah tudi do dva metra debelih zidov zlahka ustvarijo predstavo, kakšen je bil grad v svojih najboljših časih. Po vsej verjetnosti so ga sestavljali zavarovan vhod s stražarnico in stavbami za služinčad, notranji vhodni stolp, dvonadstropni stanovanjski stolp, stanovanjska hiša, grajska kapela in obrambno obzidje.

Pozorni obiskovalci ne bodo spregledali dobro ohranjenih srednjeveških arhitekturnih elementov: gotskega vhodnega portala z odprtinami za kolesca, po katerih so tekle verige dviznega mostu, gotških lin, kamnitih konzol na zunanji steni, gotških in poznejših renesančnih oken, tramovnic v stenah itd.

Propadanje Vodriža pa se bo na srečo ustavilo. Z Zakonom o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe RS v kulturi, ki je bil sprejet marca letos, bo zanj (»sanacija najbolj ogroženih in najkvalitetnejših objektov kulturne dediščine«) v letih 2001, 2002 in 2003 državni proračun namenil sto milijonov tolarjev.

Ogled Vodriža je zanimivo doživetje za vse, ki radi sanjarijo o srednjem veku.

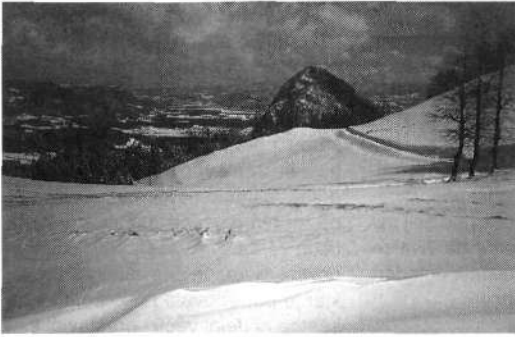
Andreja Čibron-Kodrin

Bela Valvasorjeva pot

Letošnjo zimo je bila pomlad v gorah tako rekoč že januarja in februarja, zima pa nam jo je zato zagodla marca. Prvo pomladansko koledarsko soboto je sneg pobeil tudi pobočja Čemšeniške planine, ki je bila vso zimo gola.

Ravno na ta dan, 21. marca, je turistično društvo Čemšenik pripravilo že 6. pohod po poučni kulturno-zgodovinski Valvasorjevi poti. Na srečo je sneg zjutraj prenehal naletavati, posijalo je celo sonce in svet pod Čemšeniško planino je bil kot v pravljici. Na žalost z malce grenkobe: užitek bi bilo hoditi po snežnih drevoredih meseca januarja, konec marca pa smo si zaželeli dišečih cvetočih poljan in napetih popkov na bukovih vejah.

Poučnega pohoda, na katerem smo reševali tudi nagradni kviz, se je udeležilo okoli sto pohodnikov. Valvasorjeva pot se začne pri Međijskih Toplicah in se nadaljuje

Pogled z Valvasorjeve poti na Krvavico in Savinjsko dolino

Foto: Franci Erzin

mimo Valvasorjeve kapele in razvalin gradu Medija. Mnogi so ta del poti izpustili in jo mahnili kar po bližnjici skozi Izlake proti razvalinam gradu Gamberk. Zato bi bilo mogoče pametno, da bi start pohoda ostal pri Medijskih Toplicah, prvi kontrolni žig pa bi bilo mogoče odtisniti šele pri Valvasorjevi kapeli.

Pot se od Gamberka nadaljuje skozi vas Ržiše do vznožja Čemšeniške planine in skozi Jesenovo ter se povzpne do Guneta, kmetije na višini 900 metrov, ki je najvišja točka na Valvasorjevi poti. Od tod je lep pogled na kopasto Krvavico in Savinjsko dolino. Zelo pogosto pa tu piha in tudi letos je veter napihal kar velike snežne zamete. Po pobočju Čemšeniške planine pridemo nato mimo Sv. Primoža do kmetije **pri Mejč** nad Čemšenikom, kjer se uradni del 17-kilometrskega pohoda konča.

Valvasorjeva pot je na novo markirana z neenakomernimi zelenimi krogi, pred tem pa je bila z lepimi papirnatimi znaki oziroma grbi z inicialkami **Janeza Vajkarda Valvasorja**. Vendar je taka markacija bila primerna le za čas pohoda, potem pa so jo vremenske ujme uničile. Sedaj se lahko ljubitelji pohodništva in narave ter raziskovalci zgodovine odločijo za to pot kadarkoli v letu. Do naslednjega pohoda bodo popravili tudi markacije, tako da bodo oblikovno podobne prejšnjim.

Letos na zaključku pohoda ni bilo tako veselo kot prejšnja leta, pa tudi sam prevzvišeni »Valvasor« nas zaradi bolezní ni prišel pozdravit. Obljubil pa je menda, da pride ponovno drugo leto, ko organizatorji pohoda preišlujejo, da bi zaradi

skokov v Planici, ki so ponavadi na isto soboto kot pohod, pohod po Valvasorjevi poti prestavili. Po vsej verjetnosti bodo naslednje leto organizirali pohod prvo soboto po prvomajskih praznikih.

Franci Erzin

Dravh (1547 m), Lajnar (1549 m), Slatnik (1600 m), Možic (1602 m)

V gorah je še globoka zima. Zadnje snežne padavine so bile obilne in na pristope na gorske vrhove zaradi plazov še nekaj časa ne bo misliti. Zato pa je prav primeren čas za nižje in ravno tako lepe obiske.

Danes greva z Marjanom na Soriško planino. Domenjena sva ob šestih zjutraj. Peljeva se preko Jamnika do Dražgoš. Med vožnjo opazujeva Mohor, Blegoš in Rati-tovec. Razen Mohorja imajo vsi snežno pokrivalo. Ko zavijeva proti Dražgošam, se pokaže naš očak Triglav, zaviti v belo odejo. Cesta se prevesi iz Dražgoš proti Rudnem in naprej proti Železnikom. V precej slabem stanju je, vendar sva zgodnja in nama zaradi ozke ceste srečanja ne delajo preglavic. Že se peljeva skozi Zali log in postaneva pozorna na odcep proti Sorici, kjer zavijeva desno in sva po slabši in ozki cesti z ostrimi ovinki kmalu tam. Zgodnja sva še, ko se peljeva skozi vas, ki je še vsa spokojna in mirna.

Zunaj vasi je vse več snega in ko sva na cilju, je narava pod debelo snežno odejo. Od tod bova uporabljala lastne noge.

Hitro se pripraviva. Približava se Litostrojski koči, ki pa je še zaprta. Ne moti naju, saj bi tako ali tako šla

mimo. Greva mimo počivajočih vlečnic proti prvemu vrhu – Dravhu. Sneg je slab in se predira, zato ga je treba gaziti, pri čemer se menjava. Kmalu sva na vrhu. Tu si vzameva čas za prelepe razglede na vse strani. Vzameva zemljevid in začneva ugotavljati imena vrhov v bližini. Bližnji so nama znani, vidi se tudi zadnji in današnji etapi – Možic.

Ko si napaseva oči, pospraviva in nadaljujeva pot proti Lajnarju. Spušča se po kopnem robu proti sedlu med Dravhom in Lajnarjem. Izkoristiva vsak kos kopnega, le proti vrhu morava spet stopiti v sneg – in že se nama udre do kolen. Kljub temu dokaj z lahkoto hodiva in sva kmalu na vrhu Lajnarja pri jekleni opazovalnici – zapuščini človeške neumnosti iz 1. svetovne vojne. Tu je potekala meja med Italijo in Jugoslavijo. Da prideš v kupolo ali bunker, se moraš spustiti nekaj metrov na južno stran.

Tu se spet za nekaj časa ustaviva. Pogled je nepopisen. Če sva z Dravha videla le Sorico, sedaj vidi-va Petrovo brdo, Podbrdo, v daljavi pa Porezen in cerkniško smučišče. Za nama so celotne Julijske Alpe, Karavanke in še Kamniško-Savinjske Alpe za povrh. Od tega pomnika 1. svetovne vojne se spustiva še do kasarne, ki ne bo več dolgo kljubovala zobu časa.

Nadaljujeva proti Slatniku. Med vzpenjanjem se nama narava odkriva v vedno novih oblikah. Z vrha se vidi še ena vidno večja kasarna z bunkerjema ob straneh. Čeprav hodim po tej poti že drugič, me znova očara. Spustiva se na mulatiero. Prestopiva jo in nadaljujeva pot na manjši vrh Šavnika. Pokrajina nama sedaj odkrije še Bohinjsko jezero. Ne mudiva se dolgo, temveč kreneva na desno proti majhnemu sedlu nad kasarno. Tu prečiva manjšo strmino v desno in spet stojiva na mulatieri. Zelo blizu sva že in ko sva na bunkerju, je za našim hrbtom Možic. Obrneva se in narediva še tistih nekaj korakov do njegovega vrha. Ta je najin zadnji današnji vrh. Razkomodiva se. Poskrbiva za najine želodce, vmes pa pogledujeva naokrog. Tudi Možic ima jekleno kupolo za opazovanje. Kar precej nizko moraš poiskati 287

njen vhod, ki je obokan z betonom, opremljen s stopniščem in z železno lestvijo za spust v kupolo. Kupola je zanimiva le nekaj trenutkov, potem pa pogovor usmeriva drugam.

Ves čas po malem pihlja in tudi sonce ni več tako močno, saj sije skozi koprenaste oblake. Pospravi in se najprej napotiva v manjšo kotanjo, nato pa desno in na greben. Desno se pot odcepi proti karnarni ali pa na planino. Obrneva se na levo in greva nekaj časa po grebenu, potem pa se spustiva naravnost dol na planino do Litostrojske kočice. S tem sva si prihranila mučno hojo ob vlečnici, kjer se sneg še bolj predira.

Tu sedeva. Marjan si naroči pivo, meni pa ni do pijače. Pogovarjava se v glavnem o hribih in nekdanjem skalolazenju. Veliko imava skupnih plezalnih tur in prijateljstvo je ostalo do današnjih dni.

Zadovoljna sva z današnjim dnem. Pravi užitek je bil in včasih res ni treba iti ne vem kako visoko. Tudi nižje se najde hrana za hribovlačno dušo.

Franc Eržen

Plezalka Auša

Ljubi štirinožni prijatelji spremljajo planince skoraj vsepovsod, najpogosteje na sprehode v naravo, včasih jim zvesto sledijo tudi na težjih planinskih turah, poleti in pozimi. Tudi v planinsko kočico jih pospremito, če ima oskrbnik kočice pač bolj milhišni red in mehko srce do živalce ali če je štirinožčev lastnik ugleden gospod ali visok uradnik.

Radovednost pred težkim vzponom

Kako zvesti in korajžni spremljevalci so lahko štirinožni prijatelji, pove dogodek, ko se je lansko jesen Špela s svojo psičko Aušo podala na Veliko Koroško Babo. Pri sestopu z gore jo je Auša ob razpotju na zelo zahtevno pot proti Ledinam, polno jeklenic in klinov, ubrala kar po strmih ploščah navzdol. Vajena takih vzponov in sestopov, poleti in pozimi, ji razen previsnega skoka, kjer je potrebovala malo pomoči, ta sestop ni delal večjih preglavic, kjer pa je bilo pregledko, si je izbrala police levo in desno od jeklenic. Po alpinistični oceni je to druga do tretja stopnja – in to v sestopu. Zelo zahtevna pot, ki utruji marsikaterega planinca, za »plezalko« psičko Aušo ni bila nikakršen problem.

Ni je moč ustaviti, pravi Urša, ko Auša zdrvi po nevarnih in strmih poteh. Tudi strahu nima več zanjo, kajti Auša je prava psička plezalka.

Da je bilo to res, so mi potrdili štirje planinci, ki so videli ta pasji plezalni sestop. Čudili pa smo se vsi skupaj.

Vso srečo Auši in Špeli pri ubiranju planinskih poti in pridita še kdaj na Ledine!

Rudi Lanz

Novosti Planinske založbe pri PZS

Karta Julijske Alpe - vzhodni del

V začetku maja je izšla 3., popravljena izdaja karte Julijske Alpe – vzhodni del v merilu 1 : 50 000

Plezalni vodnik Logarska dolina – vzhodni del

Prav tako je že izšel drugi, popravljene in razširjene plezalni vodnik Logarska dolina – vzhodni del avtorjev **Silva Babiča, Toneta Golnarja in Gordana Savellija Čuka.**

Vodnik na 168 straneh opisuje 223 plezalnih smeri in variant; večina smeri je opremljena s shemami. Vodniku je dodanih 34 črno-belih in 24 barvnih fotografij.

Po planinskih postojankah v Sloveniji

Konec maja je izšla že šesta, popravljena in dopolnjena izdaja planinskega vodnika Po planinskih postojankah v Sloveniji avtorja **Jožeta Dobnika.**

Planinski vodnik Julijske Alpe

V začetku junija izide že šesta, popravljena in dopolnjena izdaja planinskega vodnika Julijske Alpe avtorja **Tineta Miheliča.** Vodnik obsega 422 strani in je opremljen z 32 celostranskimi barvnimi fotografijami.

Planinski vodnik Slovenska planinska pot

Prav tako v začetku junija izide drugi, popravljene in dopolnjene ponatis planinskega vodnika Slovenska planinska pot avtorja **Jožeta Dobnika.**

Ama Dablam - Odsanjane sanje

Novost, tudi za Planisko založbo, je knjiga **Zvoneta Požgaja** Ama Dablam – Odsanjane sanje. Knjiga opisuje vzpon na Ama Dablam, ki sta ga uspešno opravila **Tomaž Humar** in **Vanja Furlan**, in sicer v alpskem slogu, in je bil v himalajski sezoni 1996 ocenjen kot najboljši na svetu in zato nagrajen s prestižnim priznanjem – Zlatim cepinom. Avtor je knjigo posvetil svojemu prijatelju in plezalskemu partnerju Vanji Furlanu, ki se je smrtno ponesrečil v severni steni Mojstrovke. Knjiga ima 130 strani in je opremljena s čudovitimi barvnimi fotografijami iz avtorjeve bogate diateke. Izide v začetku meseca junija.

PLANINSKI KOLEDARJI 1999

ZA LETO 1999 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

SKRITE ŠTEJ GORA ZAKLADE

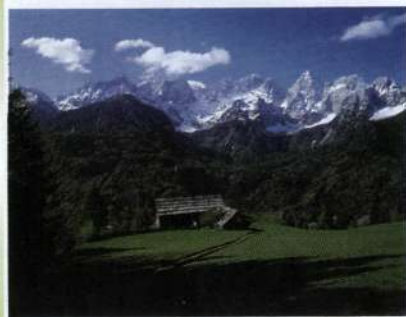
Glavni motivi 12 koledarskih listov so naš gorski svet od Štajerske prek Gorenjske in tja do Primorske, na 24 dopolnilnih posnetkih pa so biseri iz narave in naravi prilagojene človekove dejavnosti. Na zadnjem listu so v slovenščini in angleščini opisani posamezni predeli naših gora.

Posebna vrednost so pesmi o gorah, naslovna Prešernova pa je dala naslov tudi koledarju.

Format je pokončen 33 × 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je vložjen v papirnato vrečko.

Cena do 15. 9. 1998 je 700,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5% davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

APRIL 1999

2. april 1999
Korčula, 1999
Korčula, 1999
Korčula, 1999
Korčula, 1999
Korčula, 1999

PONEDELJNIK	TORISKA	SRBOTA	NEDELJA	PONEDELJNIK	TORISKA	SRBOTA	NEDELJA	PONEDELJNIK	TORISKA	SRBOTA	NEDELJA
5	6	7	8	9	10	11	12	19	20	21	22
12	13	14	15	16	17	18	19	26	27	28	29
								30			

svetčan **FEBRUAR 1999** february

Ponedjeljnik - Monday	Torek - Tuesday	Sreda - Wednesday	Četrtek - Thursday	Petek - Friday	Subota - Saturday	Nedelja - Sunday
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

V NAROČJU GORA

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. ter z imenskim koledarjem na zadnjem listu. Koledar dopolnjuje 24 manjših foto-grafskih posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja.

Format je dvojen, torej 42 × 30 cm, v visečem položaju 42 × 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena do 15. 9. 1998 je 750,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5% davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20 %.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let delamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU, (tel.: 061/134 30 22 ali 134 30 23 / interna 201, fax 061/13 22 140) na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVORŽAKOVA 9, 1000 LJUBLJANA
PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILO

DAULAGIRI 1998 SLOVENSKA ODPRAVA

ALPINISTIČNA EKSTREMNA OBLAČILA

- vetrovka
- veterne hlače
- w.b. velur jopič
- schoeller hlače

schoeller

BRETEX^{SPORT}

cybl

KEVLAR

HUSKY[®]

VRH

Bled 742 777

Tržič 564 400